

Bieżące 11 Informacje

ISSN 1234-7086

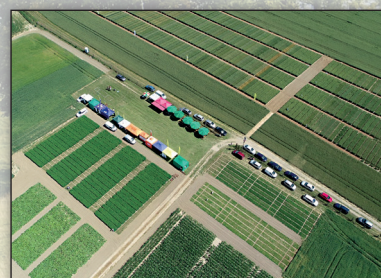

Listopad 2023
11 [406]

egzemplarz bezpłatny

W numerze:

**ROLA HODOWLI
ROŚLIN**

BIOASEKURACJA

**KONKURS
AGROLIGA 2023**

ROLNIKU PAMIĘTAJ!!!

Sprawdź, czy posiadasz aktualne zaświadczenie o ukończeniu szkolenia chemizacyjnego

Zapraszamy do udziału w szkoleniach w zakresie stosowania środków ochrony roślin organizowanych przez WMODR

Szczegółowe informacje o najbliższych terminach uzyskasz u swojego doradcy lub na stronie: wmodr.pl/szkolenia

spis treści

1. O doradztwie rolniczym	4
2. Z życia WMODR z siedzibą w Olsztynie	5
3. Wiadomości z województwa	6
4. Z życia ARiMR	7
5. Z życia KOWR	8
6. Z życia KRUS	9

W POLU I NA ŁĄCE

7. Uprozczone systemy uprawy	11
8. Wykorzystanie metod hodowlanych w integrowanej ochronie roślin ...	12
9. Mikroelementy – małe ilości o dużym znaczeniu	14
10. Lnianka siewna	15
11. Nostrzyk biały	16

W CHLEWNI I OBORZE

12. Rozród w stadach bydła mięsnego	17
13. Siara – niezastąpiona przy odchowie cieląt	18
14. Agresja u świń, czyli „lepiej zapobiegać niż leczyć”	19
15. Bioasekuracja – wybrane zagadnienia zwiększające biobezpieczeństwo gospodarstw rolnych	20

PRZY ZAGRODZIE

16. Podstawy budowy i użytkowania ziemnych stawów rybnych	22
17. Zagrożenie pożarowe w gospodarstwie rolnym	25
18. Wspomnienie dziecięcych lat	32

Z EKONOMIĄ ZA PAN BRAT

19. Rewolucja w fakturowaniu uchwalona – KSeF	34
20. Relacja z warsztatów „Praktyczne podejście do szacowania szkód łowieckich”	35

ROZWIJAMY OBSZARY WIEJSKIE

21. „Design Thinking – zaprojektuj swój sukces”	36
22. Laureaci XXIII edycji ogólnopolskiego konkursu „Sposób na Sukces” ..	38
23. Podsumowanie konkursu AGROLIGA 2023 w województwie warmińsko-mazurskim	40
24. Grupowe formy działania – podsumowanie seminarium	42
25. Nabór wniosków na inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem	45
26. Rozwój małych gospodarstw	46
27. Pierwszy rok z Planem Strategicznym dla WPR	47
28. Harmonogram naborów wniosków w ramach PROW 2014-2020 i PS dla WPR 2023-2027	48

PORADY PRAWNE

29. Wybrane przepisy prawne dotyczące rolnictwa i obszarów wiejskich ...	49

W DOMU I W ZAGRODZIE

30. Gospodarstwa opiekuńcze	50
31. Ogród malowany wrzosem	51
32. Andrzejki – tradycje, które warto przypomnieć	52

AGRORYNEK 26-31

OGŁOSZENIA KUPNO-SPRZEDAŻ 53

KRZYŻÓWKA 54

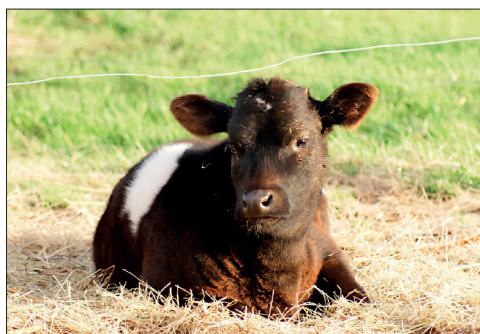
REDAKCJA POLECA

14

Mikroelementy – małe ilości o dużym znaczeniu

Dokarmianie dolistne roślin jest integralnym elementem nowoczesnej technologii uprawy roślin zbożowych, które stosują wszyscy rolnicy chcący uzyskać wysoki plon o pożądanych parametrach.

17

Rozród w stadach bydła mięsnego

System zarządzania rozrodem w gospodarstwie utrzymującym bydło w dużym stopniu wpływa na opłacalność i efektywność hodowli. Urodzenie żywego, zdrowego cielęcia jest kluczowe dla funkcjonowania produkcji.

Rolniczy biuletyn informacyjny

Wydawca miesięcznika:

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa
Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, tel./fax: 89 526 44 39, 89 535 76 84
sekretariat@w-modr.pl, redakcja@w-modr.pl (Redakcja)

Oddział w Olecku

Al. Zwycięstwa 10, 19-400 Olecko, tel./fax: 87 520 30 31, 87 520 30 32
olecko.dyrektor@w-modr.pl

Dyrektor – mgr inż. Damian Godziński

I Z-ca Dyrektora – mgr Małgorzata Micińska-Wąsik

II Z-ca Dyrektora – mgr Sonia Solarz-Taciak

Dyrektor Oddziału w Olecku – mgr Robert Nowacki

Redaktor Naczelny – mgr Mirosław Fesnak

Rada Programowa:

Przewodniczący: Małgorzata Micińska-Wąsik

Członkowie: Anna Fatyga-Koltun, Mirosław Fesnak, Rodian Pawłowski,
Bolesław Pilarek, Jerzy Rutkowski, Agnieszka Sołtysiak, Anna Subocz,
Karol Sus, Maria Suszko

Skład i druk:

Sekcja Wydawnictw i Informacji WMODR

Nakład:

1000 egz.

Biuletyn dostępny w wersji cyfrowej

Aplikuj o wsparcie razem z nami!

Pomoc rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich w zakresie sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych to ustawowe zadanie jednostek doradztwa rolniczego z sukcesami realizowane przez doradców naszego Ośrodka.

mgr inż. Damian Godziński

Dyrektor Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

31 sierpnia ub.r. Komisja Europejska zatwierdziła przygotowany przez Polskę Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Dokument ten opracowany został na podstawie analiz potrzeb polskiego rolnictwa i był kilkakrotnie przedłożony do konsultacji społecznych. Plan Strategiczny dla WPR ruszył w marcu br. kampanią dopłat bezpośrednich i obszarowych opartą na nowych zasadach. Specjaliści i doradcy WMODR od samego początku wspierali jego wdrażanie szkoląc i informując rolników o instrumentach Planu Strategicznego dla WPR, w którym zwiększono wydatki na klimat, środowisko i dobrostan zwierząt oraz wprowadzono nowy rodzaj płatności bezpośrednich, którym są ekoschematy.

W tym roku Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, będąca dysponentem środków przeznaczonych na realizację WPR, uruchomiła już pierwsze programy w ramach II Filaru Planu Strategicznego. Nabory stricte dedykowane na działalność rolniczą ruszyły we wrześniu. Do 27 października producenci rolni mogli składać wnioski w ramach interwencji „Premie dla młodych rolników”, w ramach której można było wnioskować o premię w wysokości 200 tys. zł, z przeznaczeniem na rozpoczęcie i rozwój gospodarstwa. Hodowcy trzody chlewnej mogli wnioskować o premię do 100 tys. zł z przeznaczeniem na: wykonanie ogrodzenia chlewni, posadowienie silosu na paszę, zapewnienie miejsca dezynfekcji osób zajmujących się obsługą świń, budowę lub przebudowę magazynu do przechowywania słomy w ramach działania „Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF”. Do 10 listopada można ubiegać się o bezzwrotną premię w wysokości 100 lub 120 tys. zł, na inwestycje w aktywnym gospodarstwie rolnym o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro. w ramach działania „Rozwój małych gospodarstw”.

Przed nami m.in. nabór w ramach interwencji „Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE”, który prowadzony będzie od 15 listopada do 15 grudnia br. Wnioskować będzie można o środki z przeznaczeniem na budowę lub zakup: instalacji do wytwarzania energii elektrycznej lub ciepłej, lub paliwa gazowego z biogazu z możliwością zainstalowania magazynu energii (Obszar A); instalacji produkujących energię z promieniowania słonecznego wraz z magazynami energii lub instalowania pomp ciepła (Obszar B); rozwiązań poprawiających efektywność energetyczną budynków gospodarskich (Obszar C).

Końcówka roku to także kolejne nabory w ramach interwencji przewidzianych dla pszczelarzy, zaś producenci zdrowej, polskiej żywności będą mogli ubiegać się o wsparcie w ramach działania „Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności”.

Jako Dyrektor WMODR przykładam wielką wagę do doskonalenia kwalifikacji i rozwoju zawodowego zatrudnionych w Ośrodku doradców. Korzystając z usług Państwowego Doradztwa Rolniczego mają Państwo pewność, że obsługujący Was doradcy i specjaliści posiadają stosowne ku temu kwalifikacje i wiedzę niezbędną do prawidłowego, a przede wszystkim skutecznego sporządzenia dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy unijnych lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych.

Nasi doradcy dostępni są dla Państwa na terenie całego województwa, pełniąc dyżury na terenie każdej gminy oraz w siedzibach Zespołów Doradców zlokalizowanych w każdym z 19 powiatów. Gorąco zachęcam do nawiązania bliższej współpracy z doradcami terenowymi Ośrodka, którzy śledząc najnowsze informacje dotyczące planowanych naborów oraz znając specyfikę Państwa gospodarstw udzielą cennych rad, wskażą potencjalne kierunki rozwoju i pomogą realizacji zamierzeń. Niezmiernie ważna jest przy tym stała, długofalowa współpraca pomiędzy rolnikiem – beneficjentem a doradcą, która pozwala na przygotowanie się do kolejnych naborów z wyprzedzeniem. To właśnie dzięki m.in. wcześniejszemu skompletowaniu dokumentacji niezbędnej do ubiegania się o pomoc w ramach danej interwencji sam proces przygotowywania wniosku przebiega sprawniej i jest mniej absorbujący producenta rolnego.

Zapraszam Państwa do udziału w organizowanych przez WMODR szkoleniach, seminariach i konferencjach, bezpośredniego kontaktu z doradcami terenowymi oraz do śledzenia strony internetowej i fanpage Ośrodka w serwisie Facebook, gdzie znajdą Państwo zawsze najbardziej aktualne informacje dotyczące podejmowanych przez nas działań.

Plan
Strategiczny dla
Wspólnej
Polityki
Rolnej
na lata **2023-2027**

Z życia WMODR

mgr Małgorzata Micińska-Wąsik

I Zastępca Dyrektora Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Zapraszamy do udziału w spotkaniach konferencyjnych i seminaryjnych organizowanych przez WMODR:

- 8 listopada seminarium dot. **aktualnych problemów w hodowli trzody chlewnej**, świetlica wiejska w Sedrankach, organizator: dr inż. Rodian Pawłowski, główny specjalista ds. produkcji zwierzęcej, tel. 695 550 460.
- 14 listopada seminarium pn. **„Rodzime źródła białka, a uprawa roślin bobowatych”**, Dom Weselny w Wardomach, organizator: Agnieszka Wiśniewska, specjalista ds. produkcji roślinnej, tel. 665 920 379.
- 21 listopada konferencja pn. **„Zielona transformacja energetyczna rolnictwa i obszarów wiejskich”**, miejsce odbywania się – trwa procedura wyboru, organizator: Urszula Anculewicz, kierownik Działu Rolnictwa Ekologicznego i Ochrony Środowiska, tel. 697 632 088.
- 23 listopada konferencja pn. **„Innowacje w uprawie zbóż”**, siedziba WMODR w Olsztynie, organizator: Agnieszka Sołtysiak, kierownik Działu Technologii Produkcji Rolniczej, tel. 665 891 386.
- 24 listopada seminarium pn. **„Rolnictwo z klimatem”**, miejsce odbywania się – trwa procedura wyboru, organizator: Martyna Kossakowska, stażysta specjalista ds. ochrony środowiska i klimatu, tel. 665 892 760.
- 28 listopada seminarium pn. **„Rola technologii produkcji w kształtowaniu jakości produktów ogrodnich”**, siedziba WMODR w Olsztynie, organizator: Maja Jurczak, główny specjalista ds. ogrodnictwa, tel. 665 870 018.

WMODR realizuje szkolenia dla rolników i ich domowników w ramach działania PROW 2014-2020 Transfer wiedzy i działalność informacyjna

Tytuł projektu to „Obowiązki rolnika w świetle ustawy Prawo wodne”. W miesiącach wrzesień-listopad br. Ośrodek przeprowadzi 30 szkoleń. Celem szkoleń jest przekazanie wiedzy w zakresie odtwarzania, ochrony i wzbogacenia ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem poprzez poprawę gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów. O udział w szkoleniu należy zapytać swojego doradcę terenowego.

Nabory wniosków w ramach PROW na lata 2014-2020 i Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027

Zapraszamy do korzystania z fachowego doradztwa rolniczego w zakresie działań i interwencji programów dla rolnictwa i wsi z udziałem środków Unii Europejskiej, w ramach których prowadzone są aktualnie nabory wniosków oraz z usług sporządzania niezbędnej dokumentacji aplikacyjnej świadczonych przez pracowników Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego, Oddziału w Olecku i Centrali WMODR.

Krajowa Sieć Gospodarstw Demonstracyjnych

Sieć utworzona została przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, w ścisłej współpracy z 16 wojewódzkimi ośrodkami doradztwa rolniczego. Gospodarstwa demonstracyjne, od lat, są dla rolników miejscem zdobywania wiedzy i doświadczenia, szczególnie cennym z uwagi na pokazywanie rozwiązań aktualnych i realnych. W gospodarstwie demonstracyjnym rolnicy mają możliwość poczynienia obserwacji, porównania ze swoimi sposobami gospodarowania, a także wymiany doświadczeń. Tworzona aktualnie strona internetowa – www.gospodarstwademonstracyjne.cdr.gov.pl – stanowi wykaz gospodarstw wraz z ich charakterystyką. Taka baza ułatwi kontakty oraz pozwoli jednostkom doradztwa rolniczego realizować zadania upowszechnieniowe, szkoleniowe i informacyjne w sposób synergiczny. Koordynatorem sieci na województwo warmińsko-mazurskie jest dr inż. Rodian Pawłowski, tel. 695 550 460. Zapraszamy właścicieli gospodarstw zainteresowanych udziałem w sieci do współpracy.

Polski e-bazarek

Zapraszamy rolników i konsumentów do korzystania z **platformy internetowej**, dzięki której rolnik bezpłatnie zarejestruje swoje ogłoszenie, łatwo sprzeda towar i zyska darmową promocję, a klient znajdzie ciekawe oferty (z całej Polski) oraz kupi produkty w cenach producenta, bez marży. Więcej informacji o warmińsko-mazurskim e-bazarku udzieli Mirosław Fesnak, kierownik Sekcji Wydawnictw i Informacji, tel. 605 098 542. Zachęcamy również do kontaktu z najbliższym doradcą terenowym w sprawach promocji swoich produktów na **powiatowych grupach w serwisie Facebook**.

Rekordowe dofinansowania dla szpitali onkologicznych

19 podmiotów w kraju otrzyma blisko 4,2 mld dofinansowania na inwestycje w infrastrukturę. Środki zostały przyznane na podstawie rozstrzygniętego konkursu onkologicznego w ramach Funduszu Medycznego.

Krzysztof Guzek

Rzecznik Prasowy Wojewody Warmińsko-Mazurskiego

W województwie warmińsko-mazurskim Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z Warmińsko-Mazurskim Centrum Onkologii w Olsztynie otrzymał 287 mln zł na przebudowę i modernizację infrastruktury Warmińsko-Mazurskiego Centrum Onkologii w Olsztynie wraz z wyposażeniem w sprzęt medyczny najnowszej generacji w celu realizacji kompleksowych i innowacyjnych metod leczenia onkologicznego.

Olsztyńska Poliklinika to wysokospecjalistyczny ośrodek onkologiczny, oferujący wszystkie dostępne metody leczenia nowotworów, gdzie opieka onkologiczna realizowana jest w sposób kompleksowy – począwszy od diagnostyki, poprzez leczenie, rehabilitację, opiekę psychologiczną i obserwację po leczeniu. Rocznie w poradniach szpitalnych udzielanych jest ponad 79 tys. świadczeń, zaś na oddziałach leczonych ponad 26 tys. pacjentów. Placówka udziela kompleksowych świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu onkologii: (chirurgia, chemioterapia lub programy lekowe oraz teleradioterapia), udziela świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie Cancer Units (nowotwory jelita grubego i nowotwory piersi), realizuje 31 onkologicznych programów lekowych.

Dzięki pozyskanej dotacji szpital przebuduje i zmodernizuje infrastrukturę wraz z wyposażeniem w sprzęt medyczny. Prace obejmą:

- ❑ nadbudowę trzech kondygnacji budynku E i F,
- ❑ do nowo wybudowanych pomieszczeń planowane jest przeniesienie:

- Kliniki Radioterapii,
 - Kliniki Urologii i Onkologii Urologicznej,
 - Oddziału Ginekologii Onkologicznej i Uroginekologii,
 - Oddziału Chorób Piersi.
 - ❑ nadbudowę, rozbudowę i częściową przebudowę budynku D – w tym:
 - utworzenie nowej lokalizacji bloku operacyjnego,
 - utworzenie centrum diagnostyki nowotworów z wykorzystaniem promieniowania jonizującego (Zakład Medycyny Nuklearnej) wraz z utworzeniem bazy lokalowej dla Pozytonowej Tomografii Emisyjnej,
 - utworzenie nowej lokalizacji Oddziału Diennej Terapii Onkologicznej,
 - przebudowa Zakładu Diagnostyki Obrazowej,
 - przebudowa Oddziału Anestezjologii i Intensywnej Terapii.
 - ❑ przebudowę części budynku F na potrzeby utworzenia Breast Cancer Unit,
 - ❑ nadbudowę i rozbudowę budynku H w celu utworzenia bazy lokalowej dla rehabilitacji onkologicznej,
 - ❑ budowę szybu windowego wraz z przebudową klatki schodowej i części parteru,
 - ❑ budynku B – w celu m.in. utworzenia centralnej rejestracji AOS oraz punktu Centralnej informacji.
- Efektom tych inwestycji będzie:
- ❑ zapewnienie kompleksowego leczenia onkologicznego,
 - ❑ zastosowanie optymalnych metod diagnostyki lub leczenia,
 - ❑ zapewnienie ciągłości opieki poprzez zastosowanie diagnostyki PET,
 - ❑ zwiększenie poziomu interdyscyplinarności poprzez skupienie oddziałów onkologicznych w tym samym budynku, co wpłynie na poprawę współpracy personelu medycznego – osób realizujących procedury w zakresie chemioterapii, radioterapii, chirurgii onkologicznej,
 - ❑ zwiększenie precyzji w rozpoznawaniu najdrobniejszych zmian nowotworowych i poprawę jakości uczenia,
 - ❑ poprawa komfortu pacjentów i ich rodzin.

Inwestycje chroniące wody przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzenia rolniczego

Od 25 października do 24 listopada 2023 roku można ubiegać się o środki na „Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych”. Dofinansowanie pochodzi z budżetu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Leszek Potorski

Dyrektor WM OR Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Pomoc może być przyznana na inwestycje, które zapewnią dostosowanie gospodarstw do wymagań określonych w „Programie działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu”, które dotyczą warunków przechowywania nawozów naturalnych oraz kiszzonek. Należy mieć na uwadze, że zgodnie z Programem działań podmioty prowadzące chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej lub równej 210 DJP, zobowiązane są dostosować powierzchnię lub pojemność posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do wymogów określonych w Programie w terminie do dnia 31 grudnia 2024 r.

Natomiast w przypadku podmiotów, które prowadzą chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie większej niż 210 DJP wymóg na dostosowanie powierzchni lub pojemności posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych określony był na 31.12.2021 r., a więc obecnie na inwestycje w takim zakresie będzie mógł wnioskować wyłącznie młody rolnik, w terminie 24 miesiące od dnia rozpoczęcia przez młodego rolnika prowadzenia gospodarstwa jako kierujący. W takim terminie, również młody rolnik, może zrealizować inwestycję w zakresie przechowywania kiszzonek.

Zatem o pomoc finansową będą się mogli ubiegać producenci rolni, którzy prowadzą chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich. Wsparcie nie przysługuje jednak właścicielom ferm drobiu powyżej 40 tys. stanowisk oraz chlewni, w których jest powyżej 2 tys. stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior.

Dofinansowanie można otrzymać m.in. na koszty: budowy, przebudowy lub zakupu zbiorników do przechowywania nawozów naturalnych płynnych, płyt do gromadzenia nawozów naturalnych stałych, zbiorników lub płyt do przechowywania kiszzonek, zakupu nowych maszyn i urządzeń do aplikacji nawozów naturalnych płynnych, jak również zakupu instalacji technicznej lub wyposażenia zbiorników do przechowywania nawozów naturalnych płynnych w przypadku, gdy spełnione są wymagania dotyczące warunków przechowywania nawozów wyprodukowanych w gospodarstwie określone w Programie działań.

Pomoc przyznawana jest w formie:

- **standardowych stawek jednostkowych (SSJ)** – w przypadku realizacji inwestycji polegających na bu-

downie nowych zbiorników do przechowywania nawozów naturalnych płynnych, lub płyt do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych stałych, tj. obiektów budowanych od podstaw;

- **refundacji części kosztów kwalifikowalnych** – w przypadku pozostałych inwestycji, których koszty określone są w § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1152 z późn. zm.).

W przypadku kosztów ponoszonych w formie **standardowych stawek jednostkowych** pomoc przyznaje się odpowiednio w wysokości 60% (w przypadku operacji realizowanej przez „młodego rolnika”) albo 50% kosztów (w przypadku operacji realizowanej przez rolnika niebędącego „młodym rolnikiem”). W przypadku pomocy przyznawanej w formie **refundacji części kosztów kwalifikowalnych** pomoc przyznawana jest w wysokości do:

- 60% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku operacji realizowanej przez „młodego rolnika”;
- 50% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku operacji realizowanej przez rolnika niebędącego „młodym rolnikiem”.

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji Programu wynosi maksymalnie **150 tys. zł na jednego beneficjenta i na jedno gospodarstwo**. Złożone przez rolników wnioski zostaną poddane ocenie punktowej. Suma uzyskanych punktów będzie decydowała o kolejności przysługiwania pomocy. Należy podkreślić, że kopie dokumentów do wniosku dołącza się w formie kopii potwierdzonych za zgodność z oryginałem przez pracownika Agencji lub podmiot, który wydał dokument, albo poświadczonych za zgodność z oryginałem przez notariusza lub przez występującego w sprawie pełnomocnika będącego radcą prawnym lub adwokatem (kopie dokumentów, o których mowa w pkt 13 i 14 Instrukcji wypełniania wniosku o przyznanie pomocy mogą być potwierdzone przez Wnioskodawcę). Lista rankingowa kolejności przysługiwania pomocy zostanie opublikowana w terminie 50 dni od dnia zakończenia naboru wniosków.

Informacje na temat typu operacji „Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” PROW 2014-2020 udzielane są w Oddziałach Regionalnych ARiMR i pod numerem bezpłatnej infolinii 800 38 00 84 oraz 22 595 06 11. Dokumenty aplikacyjne oraz instrukcja wypełniania wniosku dostępne są na stronie internetowej <https://www.gov.pl/web/arimr>.

KOWR wspiera rozwój OZE na obszarach wiejskich

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa od kilku lat podejmuje intensywne działania ukierunkowane na promocję i wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii, w szczególności w rolnictwie. Działania te są sygnowane znakiem Agro OZE – Energia z rolnictwa.

Jacek Pawlik

Zastępca Dyrektora Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy w Olsztynie

Realizowany projekt ma na celu przede wszystkim rozpowszechnianie wiedzy na temat korzyści jakie daje rozwój energetyki odnawialnej na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do inwestowania we własne, lokalne źródła energii.

Bardzo ważnym tematem kampanii realizowanych przez KOWR są biogazownie rolnicze, czyli stabilne, pewne i ekologiczne źródła energii elektrycznej i ciepła. Bazują one na odnawialnych, lokalnych surowcach i pozytywnie wpływają na środowisko naturalne, gdyż redukują ilość gazów cieplarnianych emitowanych do atmosfery. Biogazownie rolnicze, dzięki fermentacji metanowej odbywającej się w szczelnie zamkniętych zbiornikach, produkują energię elektryczną. Produkcja tej energii to jednak tylko część potencjału, jakim dysponuje biogazownia rolnicza, ponieważ podczas spalania gazu silniki prądotwórcze generują również spore ilości ciepła. Ciepło to może być dostarczane do sąsiadujących budynków gospodarczych i mieszkalnych, a także do zakładów przemysłowych oraz budynków użyteczności publicznej, takich jak szkoły, kościoły, hale widowiskowo-sportowe czy ośrodki zdrowia.

Instalacje te mają zatem znaczący wpływ nie tylko na życie okolicznych mieszkańców, ale na rozwój całych gmin. Dzięki wpływom z podatków gmina może finansować inwestycje potrzebne i przyjazne mieszkańcom, a produkowana w biogazowni rolniczej masa pofermentacyjna stanowi wartościowy nawóz, który może być wykorzystywany do nawożenia pól uprawnych.

W celu rozpowszechnienia informacji na temat biogazowni rolniczych, KOWR realizuje warsztaty i szkolenia dotyczące funkcjonowania biogazowni rolniczych oraz mikrobiogazowni rolniczych. Organizowane wydarzenia odbywają się na terenie całego kraju i są bezpłatne dla uczestników.

Ponadto, w celu popularyzacji korzyści, jakie może przynosić dobrze funkcjonująca biogazownia rolnicza, KOWR realizuje filmy, które przedstawiają instalacje oraz ich właścicieli, przedstawicieli samorządów i społeczności lokalnych, którzy opowiadają o powstaniu biogazowni i korzyściach płynących z ich działania. Dotychczas na zlecenie KOWR zostało zrealizowanych 8 filmów, spośród których każdy prezentuje inną biogazownię rolniczą.

Na zlecenie KOWR powstają również telewizyjne programy dla rolników, które poświęcone są tematyce związanej z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii na terenach wiejskich. W ubiegłych latach zre-

alizowane zostały audycje o biogazowniach rolniczych, mono-substratowych mikrobiogazowniach rolniczych, a także możliwościach wykorzystywania brykietów ze słomy na cele energetyczne. W bieżącym roku emisje poświęcone były programowi wsparcia rozwoju OZE – „Energia dla wsi”, spółdzielniom energetycznym, masie pofermentacyjnej powstającej w biogazowniach rolniczych, a także wykorzystaniu biomasy pochodzenia rolniczego na cele energetyczne.

Ważnym tematem kampanii informacyjnych prowadzonych przez KOWR są także spółdzielnie energetyczne. Spółdzielnia energetyczna to forma, której podstawą jest zrzeszenie lokalnego społeczeństwa, jednostek samorządu terytorialnego lub działających na tym obszarze przedsiębiorców, w celu budowy nowych lub łączenia ze sobą już istniejących instalacji odnawialnych źródeł energii, wykorzystujących lokalnie dostępne zasoby. Umożliwia ona rozłożenie kosztów inwestycyjnych na większą liczbę podmiotów, tym samym daje możliwość wybudowania wydajniejszych instalacji, zaopatrujących w energię większą liczbę odbiorców.

W celu rozpowszechnienia informacji na temat spółdzielni energetycznych KOWR zorganizował 16 webinarium oraz 4 warsztaty stacjonarne, skierowane przede wszystkim do mieszkańców gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, a także pracowników administracji publicznej. Ponadto, na zlecenie KOWR zostały zrealizowane filmy animowane, które w krótki i przystępny dla odbiorców sposób tłumaczą zasady funkcjonowania spółdzielni energetycznych.

Wszystkie działania informacyjno-promocyjne dotyczące odnawialnych źródeł energii realizowane przez KOWR można odnaleźć na stronie internetowej www.gov.pl/kowr. Zachęcamy do odwiedzania powyższej strony, do obejrzenia zrealizowanych filmów, a przede wszystkim do brania udziału w szkoleniach organizowanych przez KOWR.

IV Ogólnopolski Konkurs Testowy „Bezpieczny Rolnik, Bezpieczna Wieś”

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaprasza wszystkich rolników do udziału w IV Ogólnopolskim Konkursie Testowym z Zakresu Bezpiecznej Pracy w Gospodarstwie Rolnym „Bezpieczny Rolnik, Bezpieczna Wieś”.

mgr Henryk Żuchowski

Dyrektor Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Olsztynie

Konkurs przebiega w formule on-line i ma na celu upowszechnianie wśród rolników zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym oraz wiedzy o zagrożeniach wypadkowych, a w konsekwencji ograniczenie liczby wypadków przy pracy i chorób zawodowych rolników.

Uczestnikiem Konkursu może być osoba pełnoletnia, podlegająca w dniu rozwiązywania testu ubezpieczeniu społecznemu rolników. Do udziału w Konkursie konieczne jest zarejestrowanie się na stronie <https://bezpieczenstwo.krus.gov.pl/>, wypełnienie formularza zgłoszeniowego i zaakceptowanie regulaminu konkursu oraz klauzuli informacyjnej o przetwarzaniu danych osobowych. Test konkursowy złożony jest z 25 pytań jednokrotnego wyboru dotyczących kampanii prewencyjnych, prowadzonych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Spośród uczestników Konkursu, trwającego do 20 listopada 2023 r., pięćdziesiąt osób, które udzielią najwięcej prawidłowych odpowiedzi w najkrótszym czasie, otrzyma nagrody rzeczowe o wartości ok. 600 zł brutto.

ryzykujesz, gdy znasz i szanujesz”, „Rolniku, nie daj się kleszczom!”, „Kości i stawy też rolnika sprawy”, „Bezpiecznie z niebezpiecznymi substancjami”.

KASA ROLNICZEGO
UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Bezp. Rolnik
Bezpieczna Wieś

**Ogólnopolski
Konkurs Testowy**
z Zakresu Bezpiecznej Pracy
w Gospodarstwie Rolnym

Zapraszamy do udziału w **IV edycji** konkursu

Patron medialny:
TV P INFO

Zarejestruj się na
bezpieczenstwo.krus.gov.pl
i rozwiąż test!

Termin
zakończenia konkursu
20 listopada, godz. 12.00

Regulamin dostępny na
www.gov.pl/krus

Do wygrania są cenne
nagrody rzeczowe!

W tym miejscu warto wspomnieć o wszystkich kampaniach prewencyjnych Kasy, które mają na celu rozpowszechnianie wśród rolników informacji na temat bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym, m.in. „Rola rolnika, by upadku uniknąć”, „Mądrze postępujesz, wypadku nie spowodujesz”, „Nie

KASA ROLNICZEGO
UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Bezp. Rolnik
Bezpieczna Wieś

V edycja kursu
e-learningowego dla dzieci

**„Bezpiecznie na wsi mamy
upadkom zapobiegamy”**

Termin nadsyłania
zgłoszeń do
6 listopada 2023

50 HULAJNÓG
zostanie rozlosowanych
wśród dzieci rolników,
które nadesłały zgłoszenia
w wymaganym terminie

Zasady przyznawania nagród dostępne są na stronie www.gov.pl/krus

Do promowania zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym oraz informowania o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i chorobami zawodowymi KRUS wykorzystuje różne formy działań – szkolenia, pogadanki, konkursy i olimpiady wiedzy o BHP, przeglądy gospodarstw i prac polowych, pokazy, publikacje w środkach masowego przekazu.

Nadmienić należy, że w ramach działalności prewencyjnej KRUS organizuje także inne konkursy i projekty o zasięgu ogólnopolskim, do udziału w których serdecznie zapraszamy. Ogólnokrajowy Konkurs Bezpieczne Gospodarstwo Rolne, Ogólnopolski Konkurs Plastyczny dla Dzieci, czy Ogólnopolski Konkurs dla Dzieci na Rymowanek o Bezpieczeństwie w Gospodarstwie Rolnym na stałe wpisały się już w kalendarz działalności prewencyjnej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Podobnie rzecz ma się z V edycją kursu e-learningowego, w ramach którego dzieci urodzone w latach 2009-2017 mają szansę na zdobycie atrakcyjnych nagród w postaci hulajnóg. Projekt w nowoczesnej formie przybliży wiedzę o zagrożeniach wypadkowych w gospodarstwach rolnych oraz uczy prawidłowych zachowań podczas przebywania na terenie obejścia.

W celu bliższego zapoznania się z akcjami prewencyjnymi zachęcamy do odwiedzenia naszej strony internetowej www.gov.pl/krus.

Źródła: www.gov.pl/krus

ZREALIZUJ SWOJE PLANY JUŻ DZIŚ!

Z Funduszu Gwarancji Rolnych
rolnikom i przedsiębiorcom sektora
rolnego oferujemy:

Gwarancję spłaty do

80%

kapitału kredytu
inwestycyjnego
i obrotowego

Dopłaty w wysokości

5%

do oprocentowania
kredytu obrotowego

Więcej informacji wraz
z listą banków kredytujących
znajdziesz na:

WWW.BGK.PL

Zadzwoń: 801 598 888
lub (22) 475 88 88

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów
Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

Uproszczone systemy uprawy

Obecne czasy wymuszają od rolników wprowadzenia w swoich gospodarstwach nowych technik oraz technologii produkcji. Spowodowane jest to dodatkowymi „dopłatami” w przypadku rezygnacji z zastosowania systemu orkowego a z drugiej strony ograniczeniu kosztów paliwa oraz oszczędności czasu.

mgr inż. Wojciech Staniszewski

Kierownik Zespołu Doradców w Lidzbarku Warmińskim

Firmy prześcigają się w ofertach agregatów uprawowych, agregatów uprawowo-siewnych. Duże gospodarstwa coraz chętniej wyposażają swoje maszyny w nawigację satelitarną, będącą jedną z założeń rolnictwa precyzyjnego.

O uproszczeniach w uprawie mówi się od dłuższego czasu, w tym o możliwościach spłykania orki lub jej zaniechaniu. Uważam jednak, iż jakiegokolwiek uproszczenia w uprawie powinny być poprzedzone wieloletnią pracą podnoszącą żyzność i sprawność gleby. Coraz bardziej doceniany jest obornik, wzrasta zainteresowanie uprawą międzyplonów ścierniskowych oraz ozimych. Dużym problemem wciąż jest zasobność gleb w składniki pokarmowe. Niezbędne jest systematyczne badanie gleby, minimum raz na 4 lata na zawartość fosforu, potasu i wapnia. Mając wyniki możemy zgodnie z zaleceniami zastosować odpowiednią ilość nawozu wapniowego zabezpieczając w ten sposób glebę w odpowiednie składniki. Bardzo ważnym zagadnieniem jest również prawidłowy płodozmian. Niezbędne jest wprowadzenie do uprawy roślin motylkowatych jako uprawy fitosanitarnej i fitomelioracyjnej. W powiecie lidzbarskim jest coraz więcej gospodarstw stosujących prawidłową uprawę uproszczoną. Jednym z nich o którym chciałbym wspomnieć jest gospodarstwo Mariusza Szalaja we wsi Runowo. W gospodarstwie tym, o powierzchni ok. 100 ha uprawiane są zboża, rzepak, groch i bobik. Pan Mariusz od paru lat stosuje siew bezorkowy. Pszenica została zasiana z wykorzystaniem kultywatora ścierniskowego Cultimer L 300. Przedplonem był bobik, po zebraniu którego zastosowano nawożenie NPK i wykonano jeden zabieg Cultimerem na głębokość 20 cm. Siewu

Cultimer L 300

pszenicy dokonano 4 dni po zbiorze bobiku. W gospodarstwie zasiane są również pszenica odmiany Euforia, Hondia oraz małe poletka odmian: Admond, Rotax, Mangold oraz Himalaja F1. W okresie wegetacji będą tu organizowane spotkania dla rolników z zakresu technologii uprawy i doboru odmian.

Uważam, iż uproszczone systemy uprawy w siewie roślin będą coraz bardziej promowane i mają wiele zalet. Chcąc zastosować je w swoich gospodarstwach zachęcam najpierw do zdobycia odpowiedniej wiedzy poprzez literaturę, szkolenia czy konferencje, gdyż bez fachowej wiedzy możemy wyrządzić naszym uprawom więcej szkody niż pożytku.

Źródło: Opracowanie własne oraz wywiad z rolnikiem

Pszenica w uprawie bezorkowej z wykorzystaniem kultywatora

Wykorzystanie metod hodowlanych w integrowanej ochronie roślin

Postęp hodowlany w roślinach rolniczych, zarówno ilościowy jak i jakościowy, jest duży. W samym tylko rzepaku, do urzędowych badań, w celu wpisania odmiany do krajowego rejestru, zgłaszanych jest rocznie blisko 100 odmian. Spośród nich, po zakończeniu 2- lub 3- letniego okresu badań ostatecznie rejestruje się jedynie ok. 10-15 najwartościowszych.

inż. Maja Jurczak

Główny Specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

Do podstawowych kryteriów decydujących o wartości gospodarczej odmiany należą:

- reakcja na warunki stresowe (susza, niska temperatura itp.),
- odporność i tolerancja na choroby,
- odporność na wyleganie,
- przystosowanie do różnych warunków uprawy.

W procesie badań nowych odmian, a później w systemie Po-rejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego (PDO) oceniana i poznawana jest w doświadczeniach polowych, genetyczna odporność na choroby i wyleganie. Po zarejestrowaniu odmiana jest rozmnażana a jej nasiona trafiają do sprzedaży i uprawy. Ze względu na ciągłe tworzenie przez hodowców nowych odmian, odmiany starsze są szybko wypierane z obrotu i uprawy. Średni okres istnienia odmiany w ofercie handlowej to 5-7 lat. Dotyczy to szczególnie firm hodowlanych, których programy hodowlane nastawione są głównie na tworzenie odmian mieszańcowych (hybrydowych) [Budzyński red. 2013].

Kierunki i techniki hodowli roślin

Obecnie programy hodowlane są ukierunkowane przede wszystkim na tworzenie odmian przydatnych do intensywnego rolnictwa konwencjonalnego. Jednak, dzięki stosowaniu zróżnicowanych genetycznie materiałów wyjściowych w programach hodowlanych oraz prowadzeniu odpowiednich prac selekcyjnych spośród odmian konwencjonalnych można wyselekcjonować odmiany nadające się do zrównoważonych systemów gospodarowania w rolnictwie. Wiele właściwości fenologiczno-morfologicznych roślin wykorzystywanych w intensywnych systemach gospodarowania znajduje też zastosowanie w rolnictwie ekologicznym i integrowanym. Są to takie cechy jak: wysokość roślin, architektura łanu, wigor roślin, budowa systemu korzeniowego, odporność na stesy biotyczne i abiotyczne.

Działalność hodowlana to proces złożony i długotrwały, opierający się na wynikach badań wielu dyscyplin naukowych, a także na stosowaniu wielu kierunków, metod i technik hodowlanych. Do najważniejszych z nich można zaliczyć:

- precyzyjne fenotypowanie cech użytkowych roślin z zastosowaniem najnowszych technik analitycznych,
- techniki i narzędzia molekularne służące do monitorowania dziedzicznej zmienności genetycznej podczas procesu selekcji roślin,
- genomikę i biotechnologię,
- bioinformatykę,

- ochronę własności intelektualnej w biotechnologii i hodowli roślin, ze szczególnym uwzględnieniem koegzystencji pomiędzy ochroną patentową roślinnych odkryć biotechnologicznych i wyłącznym prawem hodowców do odmian roślin.

Biorąc pod uwagę pogłębiające się negatywne skutki nadmiernej intensyfikacji uprawy roślin i potrzebę ekologizacji w rolnictwie, placówki hodowlane coraz częściej modyfikują programy hodowlane w kierunku tworzenia odmian przydatnych do różnych kierunków gospodarowania w rolnictwie, tj. zarówno dla intensywnego rolnictwa konwencjonalnego jak i rolnictwa integrowanego czy ekologicznego. Tworzone są również odmiany umożliwiające ograniczenie stosowania syntetycznych środków produkcji, w tym pestycydów. Wprowadzane są też prośrodowiskowe modyfikacje kierunków hodowlanych, zgodnie z zasadami ewolucji hodowli roślin, której produktami są złożone populacje krzyżówkowe i inne heterogeniczne materiały do uprawy zbóż, w celu zwiększenia bioróżnorodności na polach uprawnych [Pruszyński red. 2016].

Kwalifikowany materiał siewny jest nośnikiem postępu biologicznego

Zarządzanie odpornością roślin

Głównym celem hodowli odpornościowej roślin jest wytwarzanie odmian roślin uprawnych odpornych lub tolerancyjnych na choroby oraz stropy abiotyczne, jednocześnie odznaczających się wysokim poziomem plonowania. Hodowla odpornościowa ma charakter interdyscyplinarny. Wymaga prowadzenia wielu prac badawczych i poznawania genetycznych warunkowań coraz to nowych rodzajów i typów odporności na czynniki chorobotwórcze oraz ustawicznego określania potencjału chorobotwórczego patogenów w stosunku do określonego gatunku rośliny żywicielskiej. Warunkiem efektywnej hodowli odpornościowej jest równoczesne stosowanie wielu różnych genów odporności do nowych odmian oraz właściwe wykorzystanie odmian odpornych w praktyce rolniczej, w celu zwiększenia trwałości ich odporności. Racjonalne wykorzystanie odporności na choroby w hodowli i uprawie roślin rolniczych ma na celu zapobieganie zjawisku załamywania się odporności w warunkach produkcyjnych. W praktyce oznacza to maksymalne zróżnicowanie uprawy odmian z różnymi typami i genami odporności, w czasie i w przestrzeni, z różnymi genami odporności w danym rejonie oraz uprawę zasiewów mieszanych, a od niedawna stosowanie złożonych populacji krzyżówkowych. Efektywność hodowli odpornościowej zależy od właściwego doboru źródeł odporności na patogenu oraz od struktury populacji patogenów w kraju i jego rejonach [Pruszyński red. 2016].

Doświadczalnictwo odmianowe

Co roku badania urzędowe (rejestracyjne) obejmują ok. 600 nowych odmian. W badaniach porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego co roku bada się ok. 600 odmian już zarejestrowanych w kraju lub innych państwach członkowskich

Unii Europejskiej. W Polsce system porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego obowiązuje od ćwierć wieku, koordynowany i utworzony przez COBORU we współpracy z Urzędami Marszałkowskimi i Wojewódzkimi Izdami Rolniczymi. PDO jest systemem stałych lub okresowych badań wartości gospodarczej odmian gatunków roślin uprawnych o dużym znaczeniu gospodarczym, wpisanych do Krajowego rejestru lub znajdujących się we Wspólnotowych katalogach odmian, obejmującym swoim zakresem nie tylko doświadczenia odmianowe, ale również odmianowo-agrotechniczne. Na podstawie wyników badań i doświadczeń prowadzonych w ramach PDO w poszczególnych województwach tworzone są „Listy odmian zalecanych do uprawy na obszarze województwa”.

Źródła:

- *Integrowana ochrona i bezpieczeństwo zdrowotne rzepaku. 2013. Red. W. Budzyński. Polskie Stowarzyszenie Producentów Oleju. Warszawa, ss. 7-17.*
- *Metody Ochrony w Integrowanej Ochronie Roślin. 2016. Red. S. Pruszyński. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oddział w Poznaniu. Poznań.*

 CENTRALNY OŚRODEK BADAŃ ODMIAN ROŚLIN UPRAWNYCH
 Stacja Doświadczalna Oceny Odmian we Wróclawie
 11-010 Baranów, Wrocław 56, tel. 89 514 44 27 28, fax: 89 514 82 31
 NIP 796-56-97-911 s000@wroclawko.coboru.gov.pl www.wroclawko.coboru.gov.pl

LISTA ODMIAN ZALECANYCH DO UPRAWY W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM NA ROK 2023

Lp.	Odmiana	Rok wpisania na LOZ	Wartość technologiczna /typ odmiany
PSZENICA OZIMA			
1.	RGT Killmanjaro	2017	jakościowa (grupa A)
2.	Comandor	2021	jakościowa (grupa A)
3.	Euforia	2021	jakościowa (grupa A)
4.	Opoka	2022	jakościowa (grupa A)
5.	Rotax	2016	chlebowa (grupa B)
6.	Owacja	2020	chlebowa (grupa B)
7.	Sfera	2021	chlebowa (grupa B)
8.	Bosporus	2022	chlebowa (grupa B)
9.	Venecja	2022	chlebowa (grupa B)
10.	Arevus ^R	2023	chlebowa (grupa B)
11.	Revolver ^R	2023	chlebowa (grupa B)
12.	RGT Provision	2023	chlebowa (grupa B)
JĘCZMEŃ OZIMY			
1.	Zenek	2016	pastwna
2.	Mirabelle	2021	pastwna
3.	SU Jule	2021	pastwna
4.	Melia	2022	pastwna

Stacje Doświadczalne Oceny Odmian tworzą listy odmian zalecanych, które udostępniane są na stronie COBORU

Dni Otwarte Stacji Doświadczalnej Oceny Odmian to okazja do zapoznania się z różnymi odmianami roślin uprawnych na poletkach doświadczalnych

Mikroelementy

– małe ilości o dużym znaczeniu

Dokarmianie dolistne roślin jest integralnym elementem nowoczesnej technologii uprawy roślin zbożowych, które stosują wszyscy rolnicy chcący uzyskać wysoki plon o pożądanych parametrach.

dr inż. Alina Milewska

Doradca Zespołu Doradców w Olecku

Nawożenie dolistne to skuteczna metoda podnoszenia jakości plonów, a także wydajności upraw. Zazwyczaj rolnicy aplikują nawozy dolistne profilaktycznie, według zapotrzebowania danej uprawy, aby nie dopuścić do niedoborów oraz wykształcić silną roślinę, która wyda zadowalający plon. Bywają i tacy rolnicy, którzy uważają, iż nawożenie dolistne nic nie daje i nie widzą zmian w tej kwestii na roślinach. Jednakże planując nawożenie dolistne należy wiedzieć, że najszybciej pobierany z gleby przez rośliny jest azot, potem magnez, potas oraz sód. Wolniej pobierany jest wapń, siarka i mikrośladowki, a najwolniej fosfor.

Mikroelementy

Nawożenie nalistne jest znacznie szybsze niż przez korzenie, jednak nie oznacza to, że powinniśmy rezygnować z nawożenia bezpośrednio pod korzeń, gdyż dolistne dokarmianie niweluje nam jedynie chwilowe niedobory widoczne podczas wegetacji roślin, podczas gdy makroelementy powinny być wnoszone głównie doglebowo. Na nawożenie dolistne lepiej reagują rośliny w początkowej fazie wzrostu, starsze rośliny pokryte są grubszą warstwą wosku, która redukuje wchłanianie cieczy.

Znaczenie mikroelementów jest kluczowe, gdyż są one katalizatorami przemian biologiczno-fizjologicznych. Ponadto wpływają na efektywne wykorzystanie makroskładników. Wydać by się mogło, że te niewielkie ilości mikrośladowek niewiele znaczą, a okazuje się że ich niedobór może być przyczyną nie tylko spadku plonu, ale i pogorszenia jego jakości. Dokarmianie dolistne roślin ma także na celu zapobieganie i likwidację objawów chorób fizjologicznych, które to występują na roślinach, gdy brakuje któregoś z niezbędnych składników.

Duże znaczenie ma chelatyzacja mikroelementów metalicznych, np.: miedź, cynk, mangan, żelazo, gdyż ich stosowanie w postaci soli powoduje nawet pięciokrotnie słabsze przyswajanie przez nadziemne części roślin. Element ten na ogół nie jest brany pod uwagę przez rolników podczas zakupu nawozów dolistnych. Należy mieć również na uwadze fakt, iż lepszą przyswajalność oraz lepsze efekty plonotwórcze zapewni wniesienie danej ilości składnika w 2-3 opryskach aniżeli w jednej skoncentrowanej dawce.

Istotny jest termin stosowania nawozów dolistnych, gdyż najlepsze efekty uzyskuje się dostarczając składniki pokarmowe w fazach intensywnego wzrostu i rozwoju roślin. W przypadku zbóż, od pełni krzewienia do wykłoszenia (2-3 opryski), w odstępach 10-14 dni. Pod rzepak pierwszy oprysk był-

by wskazany po 5-10 dniach od ruszenia wiosennej wegetacji, następny po 10-14 dniach i kolejny w fazie zielonego zwartego pąka. Na plantacjach ziemniaka dolistne dokarmianie warto połączyć z opryskami przeciwko zarazie ziemniaka lub stoncy ziemniaczanej. W takich sytuacjach celem jest ochrona roślin przed chorobami lub szkodnikami, dlatego pod tym kątem należy ustalać termin oprysku.

Ważne trio!

Miedź: pierwiastek ten bierze udział w metabolizmie związków azotowych, dlatego jest niezbędny do szybkiego przetwarzania azotu mineralnego. Stymuluje krzewienie oraz zapobiega redukcji źdźbeł kłonośnych. Oznaki niedoboru tego pierwiastka na zbożach są bardzo charakterystyczne. Objawiają się bieleniem i skręceniem końcówki liści lub całej ich powierzchni. Stosując preparaty z miedzią nalistnie należy zachować umiar, ponieważ ich zbyt wysokie stężenie może działać na rośliny fitotoksycznie powodując oparzenia.

Mangan jest pierwiastkiem, którego dostępność zależy od odczynu gleby. Im niższe pH – tym większa jego dostępność. Deficyt tego pierwiastka jest najbardziej widoczny na glebach o odczynie obojętnym i zasadowym oraz glebach przewapnowanych. Mangan zwiększa odporność roślin na suszę, zimotrwałość oraz choroby podstawy źdźbła. Jego niedobory objawiają się w postaci marmurkowej chlorozy na młodych liściach roślin, które to żółkną, skręcają się, a następnie zwisają.

Cynk: najbardziej ruchliwy pierwiastek ze wszystkich mikroelementów. Jego niedobory najczęściej występują przy pH>7 podczas zimnej i wilgotnej wiosny. Niedobory tego pierwiastka pojawiają się w postaci szarozielonych plam na młodych lecz w pełni wykształconych liściach. Kolejne symptomy niedoboru cynku to skrócenie źdźbeł oraz zahamowanie wzrostu.

Pamiętajmy, że podstawa to regularna lustracja plantacji, a objawy makroskładników takich jak azot, fosfor, potas czy magnez pojawiają się w pierwszej kolejności na starszych wykształconych liściach.

Źródła:

- Ruszkowska M., Stan zaopatrzenia roślin w mikroelementy w warunkach zróżnicowanego nawożenia w wieloletnim doświadczeniu lizymetrycznym
- <https://www.farmer.pl/produkcja-roslinna/nawozy/najwazniejsze-3-mikroelementy,38713.html>
- <https://calfert.pl/2022/10/18/co-nalez-y-wiedziec-o-zaopatrzeniu-roslin-w-mikroelementy/>

Lnianka siewna

Większość zapytanych przeze mnie osób na pytanie o znajomość oleju rydzowego odpowiadała twierdząco. Natomiast z czego ten olej jest produkowany nie wiedział praktycznie nikt. Olej rydzowy może być dobrą alternatywą pod względem właściwości leczniczych dla oleju lnianego, który posiada specyficzny posmak.

mgr inż. Weronika Szustkiewicz

Doradca Zespołu Doradców w Olsztynie

Zawiera nienasycone kwasy tłuszczowe oraz mniej intensywny smak i aromat, nie jęlczeje też tak szybko jak olej lniany. Wytwarza się go z lnicznika siewnego, potocznie nazywanego lnianką. To roślina z rodziny kapustowatych, w Polsce uprawiana stosunkowo często do połowy XX w. Obecnie można spotkać uprawy lnianki najczęściej w rolnictwie ekologicznym lub w formie poletek doświadczalnych.

Lnianka siewna, znana również jako rydz, ryżyk, lnicznik lub lennica, to roślina jednoroczna z rodziny *Brassicaceae*. Pochodzi z Europy Wschodniej i zachodniej Azji. Jest szeroko używana i posiada różne nazwy ludowe, takie jak lnianka. Występują formy jare i ozime, ale formy jare są bardziej rozpowszechnione. Okres wegetacji dla form jarych wynosi około 100-130 dni, a dla form ozimych od 280 do 300 dni. Lnianka osiąga wysokość od 50 do 90 cm (dla form jarych) lub od 80 do 120 cm (dla form ozimych). Jest rośliną samopylną, a jej kwiaty mają średnicę od 5 do 7 mm. Owocem jest łuszczynka, która zawiera od 8 do 15 bardzo małych nasion o długości około 2 mm, których masa tysiąca wynosi średnio od 0,8 do 1,8 g.

W okresie rzymskim i epoki żelaza na terenie południowej Skandynawii lnianka siewna była celowo uprawiana jako roślina oleista. W Polsce, w próbach ze stanowisk archeologicznych, znaleziono wiele nasion lnianki siewnej. Jednak z czasem lnianka straciła na znaczeniu na rzecz bardziej plennych upraw. Po II wojnie światowej w Polsce zespół naukowo-badawczy IHAR wyhodował odmianę lnianki siewnej o nazwie „Borowska”. Badania nad lnianką siewną prowadzone były od lat 50-tych XX w. i skupiały się na jej agrotechnice, potencjale produkcyjnym, parametrach siewu i nawożeniu.

Mimo, że lnianka siewna ma duży potencjał adaptacyjny do różnych warunków klimatycznych i glebowych, jej uprawa w Polsce jest obecnie mało popularna. Jednak w innych regionach świata, gdzie jeszcze niedawno nie występowała, rośnie zainteresowanie tą rośliną. Jest to spowodowane łatwością uprawy i przyjaznością dla środowiska, a także jej odpornością na niedobory wody w glebie w porównaniu do innych roślin krzyżowych.

Lnianka siewna wykazuje wysoki poziom odporności na choroby i szkodniki, jest bardzo odporna na suchą zgniliznę kapustnych oraz pchełki ziemne. Jediną chorobą, która została wielokrotnie zauważona na lniance siewnej w krajach Europy Środkowej i USA, jest mączniak rzekomy (*Peronospora came-*

linae). W niektórych badaniach stwierdzono także występowanie szarej pleśni na liściach lnianki w niewielkim stopniu oraz rzadkie przypadki porażenia przez mączniaka prawdziwego liści lub łuszczyn. Ogólnie rzecz biorąc, lnianka siewna wykazuje wysoką odporność na wiele chorób i szkodników, co sprawia, że jest atrakcyjną rośliną do uprawy, zwłaszcza w kontekście minimalizacji stosowania środków ochrony roślin.

Wzrost zainteresowania lnianką siewną znalazł odzwierciedlenie w wysiłkach rolników i naukowców mających na celu hodowlę nowych, doskonalszych odmian tego gatunku. Poprawa wydajności plonu oraz innych kluczowych parametrów agrotechnicznych i przemysłowych, takich jak termin kwitnienia, termin zbioru i skład kwasów tłuszczowych, może być osiągnięta przy użyciu różnorodnych metod.

Najczęściej olej rydzowy jest otrzymywany poprzez tłoczenie na zimno, ekstrakcję lub połączenie obu metod. Problemem może być wielkość nasion lnianki. W oleju wykorzystywanym do celów konsumpcyjnych istotnym parametrem jest zawartość niezbędnych nienasyconych kwasów tłuszczowych, których organizm ludzki nie jest w stanie samodzielnie syntezować i muszą one być dostarczane w diecie. Dbłość o właściwy stosunek tych kwasów pomaga w utrzymaniu zdrowej równowagi lipidowej w organizmie i może przynosić korzyści zdrowotne.

Olej rydzowy tradycyjnie wykorzystywany był głównie do celów spożywczych i cieszył się renomą ze względu na swoje prozdrowotne właściwości. W 2006 roku został nawet wpisany na listę produktów tradycyjnych dla Województwa Wielkopolskiego. Obecnie, coraz większą uwagę poświęca się wykorzystaniu oleju rydzowego do produkcji oleju napędowego oraz jako paliwo lotnicze. Pierwsze testy z paliwem lotniczym, w którym użyto oleju rydzowego, przeprowadzono przez US Air Force (USAF) w 2009 roku.

W Polsce prawie 32% ogólnej powierzchni gruntów ornych to grunty słabe i bardzo słabe jakościowo. Obecnie na tych gruntach głównie uprawia się żyto. Jednak lnianka siewna może być atrakcyjną alternatywą. W warunkach Polski roślina ta może uzyskać odpowiednie plony, co pozwala na wykorzystanie jej do produkcji oleju spożywczego, składników mieszanki paszowej oraz celów przemysłowych.

Źródła:

- Lnianka siewna – roślina historyczna czy perspektywiczna? Danuta Kurasiak-Popowska Katedra Genetyki i Hodowli Roślin, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Dojazd 11, 60-632 Poznań
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Lnicznik_siewny [dostęp 28.09.23.]

Nostrzyk biały

Uprawa nostrzyka białego w Polsce jest słabo rozpowszechniona. Zaletą tego gatunku jest duża wydajność zielonej masy 20-40 t/ha. Zawartość białka w zielonej masie koszonej we wczesnych fazach rozwoju jest zbliżona do koniczyny lub lucerny.

Michał Knoblauch

Doradca Zespołu Doradców w Iławie

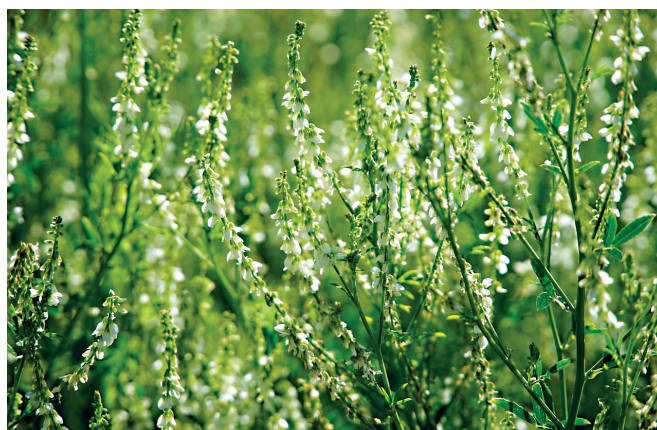

Łodygi są jednak grube i szybko drewnieją. Poza tym ujemną właściwością nostrzyka jest występowanie kumaryny i olejku eterycznego, które nadają paszy nieprzyjemny aromat i mogą wywoływać choroby u zwierząt. Zawartość kumaryny jest najniższa w młodych roślinach przed zawiązywaniem pąków, a następnie wzrasta, osiągając maksimum podczas kwitnienia. Z tego względu na paszę w postaci zielonki, siana lub kisonki nadają się młode rośliny. Nostrzyk koszony w późniejszym okresie rozwoju szybko drewnieje i może być użytkowany jedynie na zielony nawóz.

Nostrzyk odznacza się podobną zimotrwałością jak lucerna mieszańcowa. Formy rozwijające głęboki system korzeniowy są bardziej zimotrwałe. Wymagania wodne nostrzyka są duże. Jednak dzięki rozwinięciu głębokiego systemu korzeniowego może czerpać wodę z warstw głębszych. Dlatego udaje się w rejonach, gdzie ilość opadów nie przekracza nawet 400 mm rocznie. Jeśli system korzeniowy jest słabo rozwinięty lub brak jest wody w głębszych warstwach gleby, nostrzyk cierpi od suszy, co objawia się przedwczesnym zasychaniem dolnych liści. Jest typową rośliną dnia długiego. Podobnie jak wszystkie rośliny motylkowe wieloletnie nostrzyk wymaga gleb zasobnych w wapń. Powinien być uprawiany w warunkach, gdzie nie udaje się koniczyna ani lucerna. Odpowiednie dla nostrzyka są gleby piaszczyste, ale położone na zwięźlejszym podłożu. Nie udaje się na płytkich piaskach.

Uprawa roli nie odbiega od ogólnych zasad przyjętych dla wszystkich motylkowych. Szczególną uwagę należy zwrócić na głęboką orkę co warunkuje prawidłowy rozwój systemu korzeniowego. Nostrzyk jest mało odporny na zachwaszczenie, dlatego gleba powinna być wolna od chwastów.

Wymagania pokarmowe nostrzyka są największe w stosunku do CaO, następnie K₂O i P₂O₅. Wapnowanie należy zastosować już pod przedplon, podobnie jak pod lucernę. Zaleca się stosowanie ogólnej dawki około 120 kg/ha K₂O w soli potasowej i około 50-60 kg/ha P₂O₅ w superfosfacie. Połowę tej dawki należy zastosować przed siewem roślin, a połowę po zbiorze I pokosu. Ta druga część nawozów wysiana w okresie letnim wpływa korzystnie na gromadzenie składników pokarmowych w okresie jesieni i powoduje szybsze odrastanie roślin na wiosnę. Zagadnienie nawożenia nostrzyka azotem przedstawia się podobnie jak u innych roślin motylkowych wieloletnich.

Siew. Przy ocenie wartości użytkowej materiału siewnego należy zwrócić uwagę na ilość nasion twardych, która może dochodzić u nostrzyka do 50%. Nostrzyk, jako roślina światłolubna, rozwija się najlepiej, gdy jest wysiany wiosną bez rośliny ochronnej, w czystym siewie lub z trawami. Przy tym sposobie uzyskuje się już w pierwszym roku plon zielonej masy 15-25 t/ha. Nostrzyk można wsiewać wiosną w roślinę zbożową jarą, ale użytkowanie następuje dopiero w drugim roku. Dobre wyniki uzyskuje się z siewu w okresie późnowiosennym lub letnim, po zbiorze poplonów ozimych: jęczmienia ozimego, a nawet żyta. Wysiewa się go wtedy bez rośliny ochronnej, co umożliwia użytkowanie jeszcze w roku siewu. Norma wysiewu wynosi 15-20 kg/ha nasion w rzędy o odległości 20-30 cm. Orientacyjny skład mieszanki przedstawia się następująco: 10 kg nostrzyka + 3 kg kupkówki lub 10 kg nostrzyka + 12 stokłosa bezostnej.

Zabiegi pielęgnacyjne po siewie nie różnią się od stosowanych w innych motylkowych wieloletnich. Na wiosnę w drugim roku stosuje się bronowanie. Nostrzyk może być użytkowany jako pastwisko, można go zbierać na zieloną masę, na susz, kisonkę oraz przyorać jako zielony nawóz. Z uwagi na wczesne drewnienie łodyg i wzrost zawartości kumaryny w roślinach starszych, nostrzyk można wypasać przy wysokości roślin nie większej niż 40 cm. Koszenie na zieloną masę, siano lub kisonkę należy wykonać najpóźniej w okresie pąkowania. W roku pełnego użytkowania uzyskuje się 2-3 pokosy. Aby umożliwić odrastanie nostrzyka ze ściętych pędów, należy go kosić na wysokość około 20 cm. Jedynie ostatni pokos przed zimą kosi się nisko, ponieważ na wiosnę odrasta jedynie z szyjki korzeniowej. Na zielony nawóz przyorują się nostrzyk jesienią lub wiosną w zależności od stopnia rozwoju i potrzeb gospodarczych.

Zasiewy nostrzyka przeznaczone na nasiona wykonuje się w rzędy o odległości około 40 cm, przy ilości wysiewu około 10 kg/ha bez rośliny ochronnej. Do zbioru nasion pozostawia się 1 pokos w drugim roku. Nostrzyk stosunkowo łatwo zawiązuje nasiona, których wydajność wynosi 0,3-0,6 t/ha. Strąki osypują się. Dlatego należy zbierać rośliny, gdy około 50% strąków osiągnie dojrzałość żółtą.

Źródła:

- Sowa P., Jarecki W., Dzugań M.: „Nostrzyk (*Melilotus*) – zapomniana roślina o dużym znaczeniu gospodarczym”, 2018
- Kuraszkiewicz R., Pałys E. Katedra Ekologii Rolniczej, Akademia Rolnicza w Lublinie, „Wpływ roślin ochronnych na plon masy nadziemnej wsiewek międzyplonowych” 2002
- <https://www.farmer.pl/>

Rozród w stadach bydła mięsnego

System zarządzania rozrodem w gospodarstwie utrzymującym bydło w dużym stopniu wpływa na opłacalność i efektywność hodowli. Urodzenie żywego, zdrowego cielęcia jest kluczowe dla funkcjonowania produkcji, a celem hodowcy jest uzyskanie w ciągu roku cielęcia od krowy, możliwie od największej ilości samic ze stada. Ważnym aspektem hodowli bydła mięsnego jest sezonowość wycieleń. Jest to szczególnie istotne dla hodowców, utrzymujących krowy przez większość czasu na pastwiskach.

mgr inż. Sylwia Walesieniuk

Starszy Specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

Bydło należy do gatunków, które aktywność rozrodczą wykazują przez cały rok. Ruj, czyli okres aktywności płciowej samicy, trwa stosunkowo krótko, średnio kilkanaście godzin, a okres pomiędzy kolejnymi rujami wynosi około 21 dni (18-24 dni). Tak więc zdrowa krowa lub dojrziała płciowo jałowka, jeżeli nie jest skutecznie pokryta lub zainseminowana, wykazuje objawy rujowe mniej więcej co 3 tygodnie. Buhaje są natomiast aktywne płciowo przez cały rok.

Dojrzałość płciowa i rozplodowa bydła mięsnego

Osiągnięcie **dojrzałości płciowej** oznacza, że rozwój układu rozrodczego zaawansowany jest na tyle, by w jajnikach jałówek były produkowane dojrzałe komórki jajowe, a w jądrach buhajków – dojrzałe plemniki. Jałowki osiągają dojrzałość płciową w momencie wystąpienia u nich pierwszej owulacji, co może nastąpić już w wieku 7-9 miesięcy i przy masie ciała ok. 40% dorosłej krowy, a regularne cykle występują już u większości 9 miesięcznych jałówek, u buhajków ras mięsnych przypada to średnio na wiek 8-10 miesięcy. Ten etap w życiu zwierzęcia to okres intensywnego wzrostu i rozwoju, i rozpoczęcie użytkowania rozplodowego w tym wieku spowodowałoby zahamowanie tych procesów. U dojrzewających buhajków nasila się w tym czasie także wzajemne obskakiwanie, taki behawior jest przygotowaniem do rozrodu oraz próbą ustalenia dominacji. Najczęściej obskakiwane są buhajki słabsze, podporządkowane silniejszym osobnikom.

Drugim etapem rozwoju organizmu jest uzyskanie **dojrzałości rozplodowej (hodowlanej)**. Wskaźnikami zaawansowania tego rozwoju są masa ciała, wiek, kondycja i stan zdrowia zwierzęcia. U ras mięsnych dojrzałość rozplodowa ma miejsce, gdy jałowka osiągnie około 2/3 masy ciała dorosłej krowy danej rasy. Jałowice ras dużego kalibru (np. Charolaise, Piemontese) oraz gorzej wyrosnięte zaleca się kierować do rozrodu później, a ras mniejszych i wcześniej dojrzewających (m.in. Limousine, Hereford, Aberdeen Angus), przy dobrym żywieniu można kryć wcześniej. W podjęciu decyzji o rozpoczęciu użytkowania rozplodowego samic warto kierować się ich masą ciała. Uważa się, że optymalna masa ciała zaciętych jałówek ras Angus, Hereford powinna wynosić około 360-380 kg, a ras Charolaise, Simentalska, Limousine, Salers w granicach 400-420 kg. Jałowki powinny być wyrosnięte, aby nie zostały zdominowane przez starsze krowy, szczególnie po porodzie, ze względu na związek z tym stres i konieczność zadbania o cielę. Jeżeli zależy nam na długim użytkowaniu krowy, to jałowice w momencie krycia mu-

szą być dobrze odchowane. Ważnym argumentem jest również to, że jałowki wcześniej zacięte rodzą mniejsze i często mniej żywotne cielęta. Buhajki pełną dojrzałość hodowlaną osiągają w wieku 18-24 miesięcy. Przy umiarkowanej eksploatacji buhajka, jego użytkowanie rozplodowe można rozpocząć już w wieku 15 miesięcy w przypadku ras wcześniej dojrzewających i 18-20 miesięcy w przypadku ras późno dojrzewających.

Metody rozrodu

W rozrodzie bydła mięsnego wyróżniamy następujące metody rozrodu: krycie naturalne i sztuczna inseminacja. Zdecydowanie przeważa krycie naturalne, a możemy tutaj wyróżnić:

- **krycie wolne:** w zależności od wielkości stada używa się jednego lub kilku buhajów. Należy zwrócić uwagę na konkurencję między samcami. Buhaje powinny być dobrane tak, by tolerowały się wzajemnie i nie rywalizowały ze sobą. Dlatego nie należy używać dwóch byków w podobnym wieku i masie. Przyjmuje się, że na jednego byka przypada 30 krow. Zaletą krycia wolnego jest eliminacja problemów związanych z wykrywaniem rui oraz wysoka skuteczność zaciętych. Istnieje bowiem znaczna szansa, że jedna samica zostanie pokryta nawet 2-3-krotnie w jednej rui.
- **krycie haremowe:** w tym systemie krowy dzieli się na stałe grupy do których przypisuje się byka. Na jednego byka przypada od 20 do 25 samic. Grupa samic powinna być nieco mniejsza w porównaniu z kryciem wolnym, by uniknąć obniżenia skuteczności zaciętych w przypadku wystąpienia objawów rui u kilku krow w tym samym czasie. Korzyścią z obecności jednego buhaja w grupie jest znane pochodzenie potomstwa, dlatego jest przydatna w stadach hodowlanych.
- **krycie dozorowane, inaczej krycie z ręki:** polega na doprowadzaniu do byka krowy w rui. Odbywa się pod całkowitym nadzorem hodowcy, który sam dobiera odpowiedniego buhaja do krowy oraz ustala termin krycia na podstawie obserwacji objawów rui. Metodę krycia dozorowanego zaleca się wówczas, gdy nie jest opłacalne utrzymywanie buhaja, głównie w stadach liczących do kilkunastu krow. W porównaniu z dwiema poprzednio opisanymi metodami krycia dozorowane wymaga dużego zaangażowania od hodowcy lub personelu.

Krowy nie cielne są powodem strat ekonomicznych. Wysoka płodność i wysoki wskaźnik cieląt odsadzonych są największą przyczyną poprawy rentowności w hodowli bydła mięsnego. Wybór i decyzja hodowcy względem metody i zarządzania rozrodem powinna zależeć przede wszystkim od kosztów, systemu utrzymania i liczebności stada.

Siara – niezastąpiona przy odchowie cieląt

Większość hodowców bydła nie raz styszała i doskonale o tym wie, że zdrowe cielę gwarantuje wysoką efektywność stada. Pojawiają się pytania jak prowadzić odchów cieląt, aby charakteryzowały się one wysoką zdrowotnością i prawidłowym przyrostem masy? Dbanie o cielę rozpoczyna się już w okresie zasuszania krowy jednak najbardziej newralgicznym momentem wydaje się być poród oraz pierwsze dni życia cielęcia.

Katarzyna Bagińska

Starszy Doradca Zespołu Doradców w Ełku

Rozważając ten temat, należy mieć na uwadze, że cielęta zaraz po urodzeniu są „bezbronne” to znaczy nie posiadają one swoich ciał odpornościowych. Wynika to z faktu, że u przeżuwaczy ciała odpornościowe nie są przenoszone przez łożysko w okresie życia płodowego. Biorąc pod uwagę, że zwierzęta te nie rodzą się w sterylnych warunkach w konsekwencji są przez to po urodzeniu narażone na wiele infekcji. Mniej więcej po upływie 4-6 tygodnia życia cielę ma rozwinięty własny system odpornościowy. Dlatego bezpośrednio po urodzeniu zwierzętom należy zapewnić odporność bierną w postaci siary.

Siara jest to wydzielina z gruczołu mlekowego krowy, produkowana do 5 dni po porodzie. Ma ona gęstą konsystencję i żółtawą barwę. To co odróżnia ją od mleka to fakt, że zawiera większą ilość białek, tłuszczów, minerałów, przeciwciał, a także rozpuszczalnych witamin tj. A, D i E. Tak bogaty skład pozwala na zaspokojenie wszystkich potrzeb pokarmowych cieląt tuż po porodzie jak i przez parę kolejnych dni. Najważniejszym składnikiem wydają się być immunoglobuliny czyli białka o wysokiej masie cząsteczkowej, charakteryzujące się możliwością łączenia z antygenami. W siarze pochodzącej od krów wyróżnia się 3 rodzaje immunoglobulin:

- IgG (G1 i G2) – stanowią od 65 do 90% ogółu tych białek,
- IgA – stanowią odpowiednio 15%,
- IgA – stanowią około 5%.

Za siarę wysokiej jakości uznaje się taką, która zawiera co najmniej 50 mg ciał odpornościowych (immunoglobulin) w 1 ml, czyli 50 g w litrze. Organoleptycznie hodowca nie jest w stanie określić ilości wyżej wspomnianego składnika, dlatego powinien użyć siaromierza. Umożliwia on określenie ciężaru właściwego siary (gęstości) i na tej podstawie można oszacować zawartość immunoglobulin. Zakup takiego urządzenia jest to koszt rzędu od 150 zł.

Istnieją również inne czynniki determinujące jakość siary i jej wpływ na cielę. Poza wspomnianą zawartością immunoglobulin istotą jest również czas pierwszego podania siary. Bezpośrednio po urodzeniu cielęta posiadają niedojrzały nabłonek jelit co ułatwia transport ciał odpornościowych z przewodu pokarmowego zwierzęcia w niezmięnionej postaci do krwiobiegu. Najlepiej zatem, aby cielę otrzymało pierwszą porcję siary w ilości około 2 litrów w ciągu dwóch godzin od urodzenia. Następnie 2 litry w ciągu najbliższych 6 godzin. W kolejnych dniach należy poić cielę do 3 razy i zwiększyć ilość siary do 9 litrów dziennie. Hodowca powinien zadbać, o to żeby siara była podana w czystym wiaderku czy butelce ze smoczką. Temperatura siary powinna oscylować w okolicach 37°-

40° Celsjusza. Literatura fachowa wskazuje, że siarę o większej zawartości ciał odpornościowych uzyskuje się od krów wieloródek. Dlatego też u cieląt pochodzących od pierwiastek stwierdza się zwiększoną zachorowalność, głównie ze strony układu oddechowego i przewodu pokarmowego. Jeżeli w gospodarstwie siara od krów w drugiej czy kolejnej laktacji jest pozyskiwana w ilości większej niż to wynika z zapotrzebowania cieląt, warto ją mrozić. W przypadku niedoborów taką siarę można z powodzeniem podawać zwierzętom urodzonym w późniejszym czasie.

Co ciekawe na rynkach zagranicznych zaczynają być stosowane „preparaty siarozastępcze” czyli zamienniki siary, ale wyprodukowane na jej bazie.

Podsumowując, prawidłowe żywienie cieląt w pierwszych dniach jego życia jest jednym z kluczowych elementów, który w przyszłości pozwoli na uzyskiwanie wysokich wyników produkcyjnych w stadzie. Zadbajmy o to, aby nasze cielęta otrzymywały wysokiej jakości siarę a one na pewno nam się odwdzięczą swoją zdrowotnością.

Źródła:

- K. Żukowski, „Znaczenie siary w odchowie cieląt” https://wz.izoo.krakow.pl/files/WZ_2006_1_art09.pdf, dostęp 26.09.2023
- Prof. Z. Kowlaski, Preparaty siarozastępcze w odchowie cieląt, <https://holstein.pl/preparaty-siarozastepcze-w-odchowie-cielat/>, dostęp 26.09.2023
- M. Wieczorek-Dąbrowska, P.Wójcik, E.Malinowski, Znaczenie siary krów oraz czynniki warunkujące jej jakość, <http://ph.ptz.icm.edu.pl/wp-content/uploads/2016/12/4-Wieczorek-D%C4%85browska.pdf> dostęp 28.09.2023
- J. Krzyżewski, Pielęgnacja cielęcia we wczesnym okresie życia, <http://www.portalhodowcy.pl/czasopisma/hodowca-bydla/hodowca-bydla-archiwum/144-hodowca-bydla-11-2012/1436-pielęgnacja-cielęcia-we-wczesnym-okresie-życia>, dostęp 28.09.2023

Agresja u świń, czyli „lepiej zapobiegać niż leczyć”

Zjawisko agresji wśród trzody chlewnej istnieje od zawsze i często jest przyczyną dotkliwych strat ekonomicznych w produkcji. Powszechnie wiadomo, że zwierzęta te wykorzystują ją m.in. do ustalenia hierarchii w stadzie. Jest to po- niekąd zjawisko naturalne. Jednak w środowisku naturalnym przypadki starć pomiędzy osobnikami nie są najczęściej groźne i ustępują po krótkim czasie.

Weronika Morusiewicz

Doradca Zespołu Doradców w Olecku

Co robić, jeśli jednak problem przybiera na sile, a agresja osiąga wymiar patologiczny? Zachowania stają się na tyle niebezpieczne, że uniemożliwiają normalne funkcjonowanie gospodarstwa? Jak do tego nie dopuścić? Jaki ma to związek z jakością dobrostanu?

W pierwszej kolejności należy przyjrzeć się głównym czynnikom wpływającym na poziom zaburzeń behawioralnych wśród trzody chlewnej oraz ich skutkom:

- utrzymywanie w systemach bezściółowych (ruszt) lub ściółkowych przy niedostatecznej ilości ściółki i dużym nagromadzeniu obornika pozbawia świnię jednej z podstawowych potrzeb, a mianowicie potrzeby rycia. Poza tym wpływa to również na koncentrację odorów, w chlewni z systemem bezściółowym jest ono wyższe. Tu także dochodzi częściej do urazów i okaleczeń;
- temperatura w obiekcie wyższa od optymalnej powoduje stres cieplny, obniża wydolność fizyczną i psychiczną, potęguje emisję szkodliwych gazów;
- oświetlenie neonowe, jaskrawe lub zbyt intensywne powoduje zmęczenie i rozdrażnienie;
- zbyt wysoki poziom amoniaku, dwutlenku węgla, siarkowodoru wpływają szkodliwie na układ nerwowy i oddechowy;
- nieprawidłowa obsada, zbyt mała powierzchnia na sztukę w kojcu. Zwierzęta zmuszone są przebywać ze sobą w bliskim kontakcie, co prowadzi do rywalizacji o dostęp do paszy i wody. Walka o przestrzeń oraz zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych wzmacnia agresję;
- niedobory istotnych składników odżywczych (nieprawidłowo zbilansowane białko, niewłaściwa zawartość włókna w paszy) powoduje rozdrażnienie i niepokój, co z kolei może prowadzić do zachowań patologicznych;
- nieodseparowane sztuki z urazami – zapach i widok krwi wzmagają agresję;
- nagła utrata kontaktu z matką, wczesna socjalizacja prosiąt, łączenie miotów, formowanie hierarchii wpływają niezwykle stresowo, generują poczucie zagrożenia i impulsywne zachowania. Należy w tych okresach poświęcić szczególną uwagę zwierzętom;

- brak małej empatii ludzkiej, w szczególności niehumanitarne traktowanie lub wymierzanie kar cielesnych jest absolutnie wykluczone! „Agresja rodzi agresję”!
- brak przyjaznych warunków chowu, środowisko ubogie w bodźce powodują, że silnie motywowana skłonność rycia i przeżuwania kierowana jest na inne świnię w kojcu. Warto zadbać o elementy wzbogacające w postaci słomy, trocin lub inne posiadające odpowiedni zapach, podatność do żucia, czy podatność na deformację. Zaspokajają to naturalną potrzebę eksploracji i poszukiwania pokarmu, szczególnie istotną dla świń.

Powyższe czynniki są składowymi „złego” dobrostanu, który z kolei jest główną przyczyną długotrwałego stresu. Są to warunki sprzyjające rozwojowi agresji. Wykazano, że świnię są gatunkiem szczególnie wrażliwym na stres. Okazuje się zatem, że zapobieganie powyższymi czynnikami to praca nad właściwym dobrostanem, o czym mówi też Rozporządzenie Mini-

stra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz.U. Nr 56, poz. 344, z późn.zm.).

Reasumując, można stwierdzić, że mamy wpływ na skalę problemu agresji wśród trzody chlewnej w naszym gospodarstwie. Podejście do tematu z empatią, dotarcie do źródła problemu i eliminacja jego przyczyn pozwoli skutecznie ograniczyć ryzyko wystąpienia strat w produkcji zwierzęcej, a także zaoszczędzi wiele stresu zarówno nam jak i zwierzętom.

Źródła:

- prof. dr hab. Zygmunt Pejsak, „Odkrycia naukowców – praktyków, które zmieniły zasady ochrony zdrowia świń” – *Życie weterynaryjne* 2023, nr 1
- J. Nowicki, „Wzbogacenie środowiska chowu świń – wymagania i możliwości”, *Konferencja Naukowa: „Badania innowacyjne z zakresu użytkowania trzody chlewnej”*, Kraków-Krynica Zdrój, 2011
- R. Kołacz, E. Bodak-Koszałka, „Dobrostan zwierząt i kryteria jego oceny”, *Medycyna weterynaryjna*, 1999, nr 55(3)

Bioasekuracja – wybrane zagadnienia zwiększające biobezpieczeństwo gospodarstw rolnych

Bioasekuracja w gospodarstwie rolnym polega na zastosowaniu szeregu działań, które mają na celu zapobieganie i ograniczenie rozprzestrzeniania się chorób oraz ochronę zdrowia roślin, zwierząt i ludzi.

inż. Agnieszka Kieliszek

Doradca Zespołu Doradców w Elblągu

Aby monitorować zdrowie zwierząt i roślin, rolnicy muszą regularnie kontrolować procesy produkcyjne, zarówno pod kątem objawów chorób, jak i poziomu odporności. Monitorując zdrowie zwierząt można wykorzystać szereg metod diagnostyki klinicznej jak i laboratoryjnej, począwszy od obserwacji, a skończywszy na analizach krwi, moczu oraz kału. Hodowcy powinni również rejestrować wszelkie niepokojące objawy u swoich zwierząt, takie jak brak apetytu, utrata masy ciała, apatia czy trudności w oddychaniu.

W przypadku roślin, ważne jest, aby regularnie kontrolować uprawy pod kątem chorób, obecności szkodników i występowania czynników patogennych. Można to zrobić poprzez obserwację elementów roślin – liści, kwiatów i owoców, a także poprzez analizę gleby, w której te rośliny rosną. W ramach prewencji fitosanitarnej rolnicy mogą stosować metody biologiczne, takie jak naturalni wrogowie szkodników czy stosowanie preparatów roślinnych.

Wszystkie wyniki badań i obserwacji należy dokładnie dokumentować i przechowywać, aby umożliwić szybką reakcję na wszelkie podejrzone przypadki chorób lub innych zagrożeń dla zdrowia zwierząt i roślin. Hodowcy powinni również śledzić aktualne wytyczne i zalecenia dotyczące bioasekuracji oraz systematycznie uczestniczyć w szkoleniach, aby być na bieżąco z najnowszymi metodami i technikami monitorowania zdrowia zwierząt i roślin w gospodarstwie rolnym.

W ramach kontroli ruchu osób należy stosować zasady higieny osobistej, takie jak mycie rąk, dezynfekcja obuwia oraz ubrania, zakładanie kombinezonów ochronnych i rękawiczek. Wszystkie osoby, które wchodzi na teren gospodarstwa, powinny być świadome zagrożeń i przestrzegać zasad bioasekuracji. Kontrola ruchu pojazdów jest równie ważna. Wszystkie pojazdy wjeżdżające na teren gospodarstwa powinny być odpowiednio zdezynfekowane, aby uniknąć możliwości pojawienia się miejsc, w których mogą przetrwać chorobotwórcze mikroorganizmy. Dodatkowo, wjazd i wyjazd z gospodarstwa powinien być monitorowany, a wszelkie pojazdy, które nie są niezbędne do pracy, powinny być wykluczone z dostępu do terenu gospodarstwa. Kontrola ruchu osób i pojazdów w bioasekuracji to skuteczne narzędzie w zapobieganiu rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych w gospodarstwie rolnym. Wymaga ona odpowiedniego przeszkolenia pracowników oraz ścisłego przestrzegania zasad bioasekuracji przez wszystkie osoby wchodzące na teren gospodarstwa. Dzięki temu można skutecznie chronić zdrowie i dobrostan zwierząt oraz uniknąć strat finansowych związanych z chorobami zakaźnymi.

Dezynfekcja jest niezbędnym elementem w bioasekuracji w gospodarstwie rolnym, ponieważ pozwala na zwalczanie chorób i szkodników, które mogą powodować straty w uprawach oraz choroby zwierząt. Warto zaznaczyć, że dezynfekcja powinna być stosowana regularnie i zgodnie z zaleceniami producenta środków dezynfekcyjnych. W gospodarstwie rolnym należy stosować różne metody dezynfekcji w zależności od miejsca, w którym mają być stosowane. Przykładowo, w przypadku powierzchni użytkowych, takich jak koryta, przewody, zbiorniki na wodę, itp., można stosować dezynfekcję chemiczną, np. poprzez użycie środków dezynfekcyjnych na bazie chloru, formaliny, czy nadtlenku wodoru. W przypadku sprzętu rolniczego, takiego jak maszyny do zbioru, należy stosować metody mechaniczne, takie jak mycie pod wysokim ciśnieniem, aby usunąć wszelkie zanieczyszczenia, a następnie zastosować dezynfekcję chemiczną. W przypadku zwierząt, dezynfekcja polega na utrzymaniu wysokiej higieny w oborach i zagrodach. Należy regularnie usuwać nieczystości i dezynfekować powierzchnie, na których przebywają zwierzęta. Ważne jest również, aby personel pracujący ze zwierzętami przestrzegał zasad higieny, takich jak mycie rąk i dezynfekcja odzieży. Ważne jest również, aby stosować właściwe środki dezynfekcyjne oraz przestrzegać zasad stosowania. Należy pamiętać, że niektóre środki dezynfekcyjne mogą być szkodliwe dla zwierząt i ludzi, a nieprawidłowe stosowanie może prowadzić do powstania odporności na używane środki. Dlatego ważne jest, aby zawsze korzystać ze środków, które są dopuszczone do stosowania w produkcji zwierzęcej i roślinnej oraz przestrzegać zaleceń producentów odnośnie ich stosowania.

Kontrola dostępu dzikich zwierząt jest kluczowa w bioasekuracji gospodarstw rolnych, ponieważ dzikie zwierzęta mogą przynieść ze sobą choroby i szkodniki, które mogą zagrozić zdrowiu i życiu zwierząt hodowlanych oraz zanieczyścić produkty spożywcze. Aby zapobiec dostępowi dzikich zwierząt do obszaru gospodarstwa rolnego, należy podjąć wiele działań.

Po pierwsze, należy zainstalować ogrodzenie wokół obszaru, który będzie skutecznie odgradzał zwierzęta hodowlane od dzikich zwierząt. Ogrodzenie powinno być wykonane z materiałów trwałych i solidnych, aby zapobiec uszkodzeniom lub przejściu przez zwierzęta dzikie. Kolejnym krokiem jest utrzymanie terenu wokół gospodarstwa rolnego w czystości i porządku. Zaleca się, aby na terenie gospodarstwa nie było zbędnych odpadków, śmieci lub zanieczyszczeń, które mogą przyciągać dzikie zwierzęta. Należy także regularnie sprzątać teren, aby zapobiec tworzeniu się kryjówek dla zwierząt dzikich. Innym sposobem na kontrolę dostępu dzikich zwierząt jest stosowanie pułapek i innych urządzeń do ich odstraszania. Istnieją różnego rodzaju pułapki i urządzenia, takie jak elektryczne

ogrodzenia, wabiki zapachowe, głośniki, światła ostrzegawcze i wiele innych. Ważne jest, aby stosować urządzenia zgodnie z zaleceniami producenta i regularnie je kontrolować, aby były skuteczne. W przypadku podejrzenia obecności dzikich zwierząt w pobliżu gospodarstwa rolnego lub w jego obrębie, należy natychmiast zgłosić to odpowiednim władzom i podejść do tego tematu z należytą uwagą i ostrożnością. Ważnym aspektem kontroli dostępu dzikich zwierząt jest także odpowiednie szkolenie pracowników gospodarstwa rolnego, którzy powinni być świadomi zagrożeń związanych z dzikimi zwierzętami i wiedzieć, jak postępować w przypadku ich obecności w pobliżu gospodarstwa. Należy także przestrzegać zasad higieny i bioasekuracji oraz stosować odpowiednie procedury w przypadku podejrzenia choroby u zwierząt hodowlanych.

Utrzymywanie higieny w gospodarstwie rolnym jest bardzo ważne dla zdrowia zwierząt i ludzi oraz zapobiegania rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych. Oto kilka zasad i praktyk, które powinny być przestrzegane:

- ❑ **Regularne mycie rąk** – pracownicy gospodarstwa powinni regularnie myć ręce wodą i mydłem, szczególnie przed i po kontakcie z zwierzętami, a także po pracy na polu lub w innych obszarach gospodarstwa.
- ❑ **Czyszczenie i dezynfekcja** – sprzęt, narzędzia i powierzchnie powinny być regularnie czyszczone i dezynfekowane, szczególnie po każdym kontakcie z chorobą zakaźną. Wszystkie narzędzia i sprzęt powinny być czyszczone przed przechowaniem.
- ❑ **Kontrola szkodników** – należy przeprowadzać regularne kontrole w celu zapobiegania infestacji szkodnikami i zapewniać, że miejsca magazynowania paszy i innych materiałów są odpowiednio zabezpieczone.
- ❑ **Izolacja** – zwierzęta chore lub zakażone powinny być izolowane i leczone jak najszybciej, aby zapobiec rozprzestrzenianiu się choroby.
- ❑ **Monitorowanie stanu zdrowia zwierząt** – regularne badania weterynaryjne powinny być przeprowadzane, aby zapewnić, że zwierzęta są zdrowe i nie zakażają innych.

❑ **Kontrola dostępu** – ograniczenie dostępu do gospodarstwa dla osób postronnych, zwłaszcza jeśli mają one kontakt z innymi zwierzętami.

❑ **Odpowiednie przechowywanie odpadów** – odpady powinny być odpowiednio przechowywane i usuwane, aby zapobiec zanieczyszczeniu ziemi i wody.

Zastosowanie powyższych zasad bioasekuracji jest kluczowe dla utrzymania zdrowia zwierząt i roślin oraz minimalizacji ryzyka przenoszenia chorób. Podsumowując, utrzymywanie higieny w bioasekuracji w gospodarstwie rolnym wymaga odpowiedniej organizacji pracy i przestrzegania zasad czystości i dezynfekcji. Należy zapewnić odpowiednie warunki dla zwierząt, kontrolować ich stan zdrowia i chronić przed chorobami zakaźnymi. Przestrzeganie tych praktyk jest kluczowe dla zapewnienia zdrowia zwierząt i ludzi oraz zapobiegania rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych w gospodarstwie rolnym. Dezynfekcja pozwala na utrzymanie wysokiego poziomu higieny i zwalczanie chorób i szkodników.

Ważne jest, aby stosować właściwe metody dezynfekcji oraz korzystać ze środków dezynfekcyjnych dopuszczonych do stosowania w produkcji zwierzęcej i roślinnej oraz przestrzegać zaleceń producentów odnośnie ich stosowania. Pamiętaj, że komunikacja z innymi gospodarstwami, w tym z hodowcami i dostawcami, jest ważna w zapobieganiu rozprzestrzenianiu chorób. Wymieniaj informacje na temat swoich działań bioasekuracyjnych i wdrażaj najlepsze praktyki, aby zapobiec przenoszeniu chorób.

Źródła:

- <https://i-rolnik.pl/bioasekuracja-i-jej-kontrolę-w-gospodarstwie-rolnym-czyli-walka-rolników-z-afrykańskim-pomorem-swin-trwa/>, dostęp 06.04.2023

- <https://www.lodr-bratoszewice.pl/powiatowe-zespoły-doradztwa-rolniczego/aktualności/bioasekuracja-w-gospodarstwie-rolnym-zasady>, dostęp 06.04.2023

- <https://www.tygodnik-rolniczy.pl/articles/hodowla-zwierzat/10-przykazan-bioasekuracji-gospodarstwa-rolnego/>, dostęp 06.04.2023

NOWOŚCI WYDAWNICZE

Tradycyjny, dominujący do dnia dzisiejszego, model polskiej wsi opiera się na produkcji roślinnej i zwierzęcej. Obserwowane w ostatnich latach zmiany wskazują jednak, że przyszłość wsi związana jest z poszukiwaniem różnych ścieżek rozwojowych. Głównym czynnikiem, który skłania rolników do podejmowania działalności pozarolniczej jest zdobycie dodatkowych dochodów, kompensujących niedostateczne wpływy pieniężne z produkcji roślinnej i zwierzęcej. Motywacją mogą być również cele społeczne, wynikające z potrzeby dzielenia się z innymi osobami pasją prowadzenia życia na obszarach wiejskich. Takie podejście stało się źródłem nowego nurtu zwanego rolnictwem społecznym.

Rolnictwo społeczne to alternatywne podejście do rolnictwa opierające się na założeniu, że zasoby gospodarstwa rolnego mogą być efektywnie wykorzystane do innej działalności. Jego celem jest wykorzystanie wyjątkowych miejsc, jakimi są wieś i gospodarstwa rolne, do tworzenia usług dla osób wymagających wsparcia. Rolnictwo społeczne łączy w sobie dwie koncepcje: rolnictwa wielofunkcyjnego i usług społecznych/opieki zdrowotnej na poziomie lokalnym. Z jednej strony jest ono ściśle powiązane z wielofunkcyjnym charakterem rolnictwa i w pełni wpisuje się w ideę rozwoju obszarów wiejskich, gdyż daje rolnikom możliwość dywersyfikacji dochodów.

Publikacje dostępne u doradców w Zespółach Doradców oraz do pobrania na stronie www.wmodr.pl.

Podstawy budowy i użytkowania ziemnych stawów rybnych

Najstarszą, najbardziej tradycyjną oraz proekologiczną formą akwakultury jest bez wątpienia klasyczny chów i hodowla ryb karpiovatych Cyprinidae w stawach ziemnych. Pierwsze dane o budowie rybnych stawów ziemnych w Europie pochodzą z X wieku (Hoffman 1985). Natomiast Balon (2004) podaje, iż udomowienie karpia *Cyprinus carpio* w stawach ziemnych dokonało się już w XII wieku.

Tomasz Kajetan Czarkowski

Zakład Ichtiologii, Hydrobiologii i Ekologii Wód, Instytut Rybactwa Śródlądowego im. S. Sakowicza – Państwowy Instytut Badawczy

Prawdziwe stawy karpiove, wyposażone w urządzenia hydrotechniczne służące do napełniania i spuszczenia zbiornika, budowano na terenie Polski już w XV w. Tradycyjny chów karpia opiera się na tzw. „przesadkowaniu”, czyli przenoszeniu ryb, w miarę ich wzrostu, do kolejnych zbiorników. Za ojca tej metody powszechnie uważa się Tomasza Dubisza, żyjącego w XIX w, jednakże Szczygieski (1967) podaje, iż przesadkowanie znane było już w XV w. Z tego faktu wynika dzisiejszy, tradycyjny podział stawów w gospodarstwie rybackim na różne kategorie. Tradycyjna akwakultura opiera się na wydajności naturalnej, czyli bogactwie pokarmu naturalnego, występującego w zalanym zbiorniku.

Wydajność naturalna stawu ziemnego, to nic innego, jak przyrost masy organizmów hodowanych w danym zbiorniku, osiągnięty wyłącznie na pokarmie naturalnym występującym w stawie (bez dodatkowego żywienia). Na poziom wydajności naturalnej główny wpływ mają następujące czynniki: rodzaj zlewni, podłoże zbiorników oraz warunki hydrotechniczne stawu. Rodzaj zlewni, czyli terenów otaczających stawy, ma kolosalne znaczenie dla wydajności naturalnej, gdyż większa część związków biogenych stymulujących produkcję, dochodzi do zbiornika w wyniku spływu z okolicznych (zlewnia bezpośrednia) i dalszych (zlewnia pośrednia) terenów otaczających stawy. Im żyzniejsze gleby w zlewni, tym większa wydajność zbiornika. Podłoże stawu podobnie jak zlewnia bezpośrednia, ma duży wpływ na wydajność naturalną zbiornika, im żyzniejsze podłoże, tym większa wydajność. Warunki hydrotechniczne stawu to trzeci z najważniejszych czynników kształtujących wydajność naturalną stawu. Stanowi on o możliwościach podejmowania zabiegów pielęgnacyjnych (jeśli staw jest spuszczalny bądź osuszalny) jak również „wzbogacania” stawu w związku biogenne (tzw. nawożenia) wzmagającego żyźność, a tym samym produktywność pierwotną stawów.

Dla rybaków i ichtiologów oraz dużej części środowiska hydrotechnicznego staw jest utożsamiany ze sztucznym zbiornikiem zbudowanym ręką ludzką. Podstawową funkcją stawów budowanych na obszarach wiejskich jest zazwyczaj funkcja: retencyjna, przeciwpowodziowa, nawodnieniowa, wodopojowa, rybacka-produkcyjna, wędkarska-rekreacyjna, przeciwpowozarowa, energetyczna, ozdobna, ściekowa i filtracyjna. Jednakże rzadko kiedy funkcja stawu ograniczona jest tylko do pełnienia jednej funkcji, najczęściej stawy budowane przez ludzi spełniają wiele funkcji jednocześnie, np. bardzo często funkcja rybacka idzie w parze z funkcją przeciwpowodziową i re-

tencyjną czy rekreacyjną. Według mnie pomysł łączenia funkcji retencyjnej, hodowlanej i wędkarskiej stawów budowanych na obszarach wiejskich jako modelowy przykład wpisujący się w zrównoważony rozwój obszarów wiejskich powinien być objęty wszelkimi formami promocji i dofinansowania. Jeśli staw został wybudowany z myślą o chowie lub/i hodowli ryb to zazwyczaj nazywamy go „stawem rybnym” lub „stawem rybackim”. Należy pamiętać, że w świetle prawa wodnego staw jest urządzeniem wodnym, mówi o tym art. 16 ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo Wodne (Dz.U. z 2022 r. poz. 2625, 2687, z 2023 r. poz. 295, 412, 877), wymieniając obok stawów rybnych, również stawy przeznaczone do rekreacji oraz oczyszczania ścieków.

Klasyczne karpiove stawy ziemne są zdecydowanie łatwiejsze do wykonania, prostsze w codziennej obsłudze oraz mniej kapitałochłonne niż stawy pstrągowe, a sposób użytkowania jest bardziej zbliżony do klasycznego rolnictwa niż w innych rodzajach akwakultury. Staw ziemny można nawet nazwać swoistym „pastwiskiem wodnym”, z którego korzystają ryby, bazując na tzw. wydajności naturalnej. Uwzględniając położenie, stawy ziemne według Guziura (1997) możemy podzielić na: śródełsne, śródpolne, miejskie, wiejskie, młyńskie, klasztorne i parkowe. Natomiast, ze względu na rodzaj zasilania wyżej wymieniony autor dzieli stawy ziemne na: opadowe, drenowo-melioracyjne, rzeczne, źródlane, jeziorowe. Jednak najistotniejszy z rybackiego punktu widzenia podział stawów ziemnych uwzględnia cechy hydrotechniczne zbiornika, które w znaczący sposób rzutują na efekty produkcyjne. Ze względu więc na zróżnicowane możliwości dotyczące zrzutu wody oraz osuszenia dna stawowego, stawy ziemne dzielimy na: osuszalne, spuszczałne i niespuszczałne.

Wiele razy powtarzałem, że prawdziwy staw rybny się „sy-pie”, a nie „kopie”, zresztą już w roku 1573 Olbrycht Strumieński pisał „O sprawie, sypaniu, wymierzaniu i rybieniu stawów”

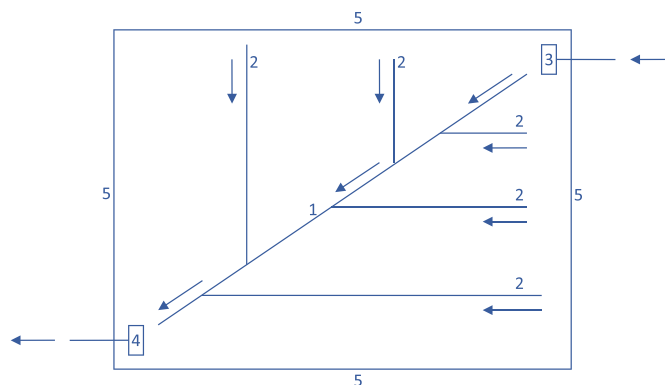

Duży karpiovy staw towarowy (foto. T.K. Czarkowski)

tworząc pierwszy swoisty podręcznik akwakultury. Nawet jeśli ze zbiornika kopanego da się wypuścić wodę grawitacyjnie, co jest czasem możliwe lub na skutek działania pomp, to ze względu na zdjęcie wierzchniej, żyznej warstwy gleby znacznie ograniczamy tzw. wydajność naturalną, która jest niezbędna dla prawidłowego wzrostu ryb. Z podobnych względów nie należy stosować sztucznych uszczelnień dna stawowego, gdyż w ten sposób zdecydowanie ograniczamy żerowanie karpi pobierających z dna najwartościowsze, bogate w białko organizmy pokarmowe. Największy jednak problem wystąpi na jesieni, kiedy powinno się odłowić wszystkie ryby, przy niespuszczalnym zbiorniku kopanym ta czynność jest maksymalnie utrudniona, a czasem wręcz niemożliwa, gdyż zastosowanie sieciowych narzędzi połowowych ciągnionych czy stawnych nie gwarantuje nigdy w takim zbiorniku pełnego sukcesu. Jednakże w obecnym czasie suszy hydrologicznej na większym obszarze kraju, rozwiązanie w postaci budowy niespuszczalnych – kopanych stawów ziemnych zaczyna mieć sens, ze względu na potrzebę gromadzenia i retencjonowania wody. Popularność niespuszczalnych ziemnych stawów kopanych wynika również częściowo z braku technicznych możliwości zbudowania spuszczonego zbiornika ogroblowanego. Takie zbiorniki również dają szansę na rozwój gospodarstwa, szczególnie jeśli funkcjonują w gospodarstwach agroturystycznych oraz jako tzw. komercyjne łowiska wędkarskie. W przedwojennym, klasycznym opracowaniu Sawaszyńskiego i Kołdera (1938) stawy podzielono na trzy typy, ze względu na sposób ich budowy: stawy sypane, stawy kopane oraz stawy kopano-sypane.

Pomimo, że w zbiornikach niespuszczalnych da się uprawiać ekstensywną akwakulturę, jednakże do produkcji rybacej powinny być wykorzystywane głównie zbiorniki, które mają urządzenia hydrotechniczne umożliwiające spuszczenie i ponowne napełnienie. Jeszcze lepiej gdy są to zbiorniki z możliwością osuszenia dna. Jeśli warunki pozwalają na budowę stawów spuszczalnych, to wtedy budowa obiektów bez urządzeń hydrotechnicznych traci sens, chyba że budujemy je w celach rekreacyjnych lub ozdobnych, ale i tak prędzej czy później, pojawią się tam kłopoty związane z brakiem możliwości zrzutu wody. Jeśli istnieje taka możliwość, to starajmy się budować stawy osuszalne, a przynajmniej spuszczałne. W profesjonalnych gospodarstwach stawowych wykorzystuje się większą powierzchnię oraz ilość stawów, które z kolei, w zależności od pełnionej funkcji w cyklu produkcyjnym dzieli się na następujące kategorie: ogrzewalniki, tarliska, I przesadki, II przesadki, stawy kroczkowe, stawy towarowe, stawy selekcyjne, stawy tarlakowe, zimochowy i magazyny. Ogrzewalniki to bardzo płytkie zbiorniki mające na celu wstępne ogrzanie wody i wprowadzenie jej na tarliska, natomiast tarliska są małymi stawami przeznaczonymi do tarła ryb. Przesadki I to niewielkie stawy narybkowe, w których produkuje się lipcówkę. Przesadki II są trochę większe od przesadek pierwszych i służą do wychowu narybku jesiennego. Stawy kroczkowe występują w trzyletnim cyklu produkcyjnym, służąc do produkcji tzw. krocza, czyli ryby dwuletniej. Stawy towarowe mają największą powierzchnię w gospodarstwie, która w przypadku pojedynczego stawu może wynosić od kilku do nawet 500 ha. W polskich warunkach najczęściej jednak nie przekracza 50 ha. Stawy tarlakowe i selekcyjne służą do wychowu tarlaków i selektów. Zimochowy to stawy, w których ryby przeżywają okres zimowy, są głębsze niż reszta zbiorników, natomiast magazyny służą do przetrzymywania ryb odłowio-

nych i przeznaczonych do sprzedaży. Oczywiście zdają sobie sprawę, iż w typowym gospodarstwie rolnym zazwyczaj nie ma miejsca, ani możliwości budowy i wykorzystania większej powierzchni oraz większej liczby stawów w różnych kategoriach. Dlatego też rolnikom poleca się niepełny cykl produkcyjny w jednym typie stawów, zazwyczaj w stawach towarowych, gdzie produkuje się rybę handlową.

Rys. Uproszczony schemat budowy stawu; 1 – rów główny, 2 – rowy boczne, 3 – mnych wpustowy, 4 – mnych spustowy, 5 – groble

Taki typowy, pojedynczy, rybny staw ziemny powinien składać się z: grobli, dna, rowów odwadniająco-osuszających, łowiska, mnych i rowów opaskowych (rys.). Grobla to inaczej wał ziemny otaczający powierzchnię stawu i zamykający wodę. Groble usypujemy z materiału ziemnego pozostałego z budowy rowów oraz łowiska, ewentualnie z niwelacji terenu. Najlepszym materiałem do budowy grobli jest ziemia piaszczysto-gliniasta, natomiast najgorszy materiał na groble to słabo rozłożony torf oraz sypki piach. Prawidłowo wykonana grobla składa się z korony, podeszwy, skarpy wewnętrznej i zewnętrznej. Wzniesienie korony nad poziomem wody, powinno mieć wysokość od 0,5 m (małe stawy) do ponad 1 m (duże stawy). Na małych stawach wystarczą groble o szerokości korony 1-2 m. Przy dużych obiektach, szczególnie jeśli po grobli odbywać się będzie transport kołowy, szerokość korony powinna wzrosnąć nawet do 4-5 m. Nachylenie skarp grobli zależy od jej wysokości, rodzaju materiału ziemnego oraz wielkości stawu. Nachylenie mierzone stosunkiem wysokości grobli do rzutu skarpy na podstawie powinno wynosić od 1:1,5 (małe stawy) do nawet 1:4,5 (duże stawy) (Król 1986). Dno powinno być wyprofilowane tak, aby łagodnie opadać od brzegów ku najgłębszemu miejscu czyli łowisku. Rowy odwadniająco-osuszające mają za zadanie zbierać wodę z całego stawu, tak aby dno stawu zostało osuszone. Taki system składa się z rowu głównego oraz rowów bocznych (rys.). Rów główny powinien biec najniższymi partiami dna do samego łowiska. Rowy boczne powinny być płytsze od rowu głównego. Łowisko powinno być najgłębszą partią stawu, powstałą z rozszerzonej, dolnej części głównego rowu osuszającego. Musi być na tyle duże, aby pomieścić spływającą ze stawu rybę. Dobrze budować łowisko betonowe lub umacniać je deskami, co zapobiega zniszczeniu i ułatwia odłów. Mnych to urządzenia hydrotechniczne, pozwalające piętrzyć wodę w zbiorniku oraz regulować jej przepływ i poziom. Mnych wpustowy doprowadza wodę i jest zlokalizowany w górnej części stawu. Mnych spustowy odprowadza wodę i zlokalizowany jest w najgłębszym miejscu. Dobrze gdy oba mnych leżą po przekątnej stawu. Rowy opaskowe służą do chwytania wody przesiąkającej ze zbiornika, chroniąc tereny sąsiadujące ze stawem.

Teren pod budowę gospodarstwa stawowego powinien znajdować się w dolinie danego ciek i być w miarę płaski, ale zapewniający odpowiedni spadek jednostkowy, raczej nie mniejszy niż 1‰. Przy stawach ziemnych typu karpiowego zapotrzebowanie na wodę jest mniejsze niż w przypadku systemów przepływowych, jednakże planując obiekt karpiowy trzeba znać minimalne ilości wody niezbędne do prawidłowego funkcjonowania obiektu. Najwięcej wody potrzeba jest do zalania stawów, ale oprócz wody niezbędnej do samego zalewu stawów, potrzebna jest pewna ilość wody na pokrycie strat związanych z przesiąkaniem i parowaniem oraz woda bieżąca potrzebna do uzyskania przepływu (i związanego z nim odpowiedniego poziomu tlenu) w tzw. okresach krytycznych. Nawet przy małych obiektach rybackich jakimi są stawy przyzagrodowe, warto dobrze zlokalizować i zaprojektować zbiornik. Przystępując do budowy stawów, powinno się przestrzegać pewnych zasad, które pozwolą trafnie zlokalizować optymalne miejsce oraz uniknąć późniejszych niepowodzeń w produkcji. Pierwszą rzeczą jaką należy zrobić, jest wybór odpowiedniego terenu pod inwestycję oraz wstępna ocena przydatności terenu do produkcji organizmów wodnych. Jest to pierwsza i najważniejsza część planowania, ponieważ jeśli na wstępie źle ocenimy teren, możemy w czasie budowy i produkcji natrafiać na wiele kłopotów i trudności, a pieniądze przeznaczone na inwestycję zostaną kolokwialnie rzecz ujmując „wyrzucone w błoto”. Jeśli sami nie czujemy się na siłach by wstępnie określić przydatność terenu dla inwestycji rybackiej, możemy zwrócić się o pomoc do specjalistów, którzy takiej oceny dokonają.

Niewielki przyzagrodowy staw rybny (foto. T.K. Czarkowski)

Najważniejszym czynnikiem określającym przydatność danego terenu do chowu i hodowli ryb oraz limitującym produkcję, jest odległość ujęcia wody oraz ilość wody dopływająca do gospodarstwa w okresach najniższego stanu wód. Niemniej ważna jest też jakość wody. Właściwości fizykochemiczne wody mają kluczowy wpływ na możliwości utrzymania ryb oraz możliwości produkcyjne obiektu. Czynniki związane z jakością wody, które najsilniej wpływają na produkcję w akwakulturze to: odczyn, temperatura, zawartość tlenu, zawartość związków azotu, zawartość związków fosforu, zawartość metali, twardość i zawiesina ogólna. Dla większości organizmów wodnych optymalne jest środowisko wodne charakteryzujące się równowagą pomiędzy jonami wodorowymi, a jonami wodorotlenowymi, czyli tzw. odczynem obojętnym. Zarówno zbyt niskie (< 5) jak też zbyt wysokie (> 9) pH jest szkodliwe dla ryb. Również temperatura wody jest czynnikiem środowiskowym mającym olbrzymi wpływ na większość procesów biologicznych i biochemicznych, zachodzących w ciałach ryb oraz innych organizmów wodnych, wraz ze wzrostem temperatury

w środowisku wzrasta także intensywność przemiany materii, zgodnie z krzywą Kroggha (Guziur i in. 2003, Szczerbowski 2008). Największe przyrosty masy zachodzą w temperaturach tzw. optymalnych dla danego gatunku, dlatego hodowców interesuje jak najdłuższy czas utrzymywania się optymalnej temperatury w środowisku. Następnym czynnikiem mającym znaczący wpływ na organizmy wodne, jest zawartość tlenu w wodzie. Tlen jest pierwiastkiem decydującym o życiu w wodzie. Najważniejszymi źródłami tlenu rozpuszczonego w wodzie jest dyfuzja z atmosfery oraz działalność fotosyntetyczna roślin.

Rodzaj zlewni, czyli terenów otaczających stawy ma kolosalne znaczenie dla wydajności naturalnej. Przykładowo, jeśli bezpośrednią zlewnię stanowią gleby uprawne pszenno-buraczane i łąki słodkie wydajność naturalna stawu może dochodzić nawet do 600-700 kg/ha, natomiast gdy zlewnię stanowią lasy iglaste, torfowiska i łąki kwaśne wydajność naturalna raczej nie przekroczy 250 kg/ha. Podłoże stawu podobnie jak zlewnia bezpośrednia ma duży wpływ na wydajność naturalną zbiornika, im żyzniejsze podłoże, tym większa wydajność. Na przykład, gdy podłoże stawu stanowią czarnoziemy i lessy wydajność naturalna może osiągnąć wartość 650 kg/ha, przy podłożu piaszczystym, żwirowym lub torfach kwaśnych wydajność naturalna nie przekroczy 100-150 kg/ha. Warunki hydrotechniczne stawu to trzeci z najważniejszych czynników kształtujących wydajność naturalną stawu. Jeśli staw ma charakter zamknięty i osuszalny to przy najlepszych glebach można osiągnąć nawet 700 kg/ha, przy stawach przepływowych, niespuszczalnych (w identycznych warunkach glebowych) wydajność nie przekroczy 200 kg/ha.

Należy zdawać sobie sprawę z faktu, iż ryby w stawach ziemnych podlegają presji ze strony drapieżników, pasożytów, drobnoustrojów chorobotwórczych i niekorzystnych czynników środowiskowych. Dlatego zawsze pewna liczba ryb ginie z wyżej wymienionych powodów, nie dotrawszy do odłowu. Mówimy wtedy o stopniu przeżywalności (wyrażanym procentowo), bądź o wskaźniku przeżywalności (wyrażanym ułamkiem). Stopień przeżywalności jest wprost proporcjonalny do wieku ryby, tzn. im starszy materiał obsadowy, tym przeżywalność jest wyższa. Każdy staw powinien mieć dokładnie wyliczoną obsadę ryb, zarówno gatunku podstawowego, jak i gatunków dodatkowych. Optymalne obsady ryb pozwolą nam osiągnąć maksymalne efekty produkcyjne w obiekcie.

Źródła:

- Balon E. K. 2004 – *About the oldest domesticates among fishes* – J. Fish Biol. 65, (Suppl. A): 1-27.
- Guziur J. 1997 – *Chów ryb w małych stawach* – Ofic. Wyd. Hoża, Warszawa, s. 1-252.
- Guziur J., Białowąs H., Milczarzewicz W. 2003 – *Rybackstwo stawowe* – Ofic. Wyd. Hoża, Warszawa, s. 1-383.
- Hoffmann, R. C. 1985 – *Fishponds. In Dictionary of the Middle Ages* (Strayer, J. R., ed.), New York, pp. 73-74.
- Król Cz. 1986 – *Budownictwo rybackie* – PWRiL, Warszawa. S. 1-492.
- Sawaszyński J., Kołder W. 1938 – *Stawy wiejskie. Budowa i użytkowanie* – Nakładem PZUW, Warszawa. s. 1-100.
- Szczerbowski J. A. 2008 – *Rybackstwo śródlądowe* – Wyd. IRS, Olsztyn. s. 1-610.
- Szczycielski W. 1967 – *Zarys dziejów rybackstwa śródlądowego w Polsce* – PWRiL, Warszawa. s. 1-118.

Zagrozenie pożarowe w gospodarstwie rolnym

Różnorodność prac rolniczych, często wykonywanych w pośpiechu i przy zmęczeniu, wymaga od rolnika przede wszystkim wiedzy na temat ryzyka związanego z wykonywaniem danego rodzaju pracy, sposobów jego eliminacji oraz postępowania w przypadku wystąpienia wypadku przy pracy.

mgr Małgorzata Micińska-Wąsik

I Zastępca Dyrektora Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Zatem zagroda wiejska, będąca miejscem wykonywania prac rolniczych, i nie tylko, powinna być urządzona w sposób zgodny z zasadami bhp. Pożar w gospodarstwie najczęściej powstaje na skutek zaproszenia ognia od niedopałka papierosa, zabaw dzieci otwartym ogniem, zwarc i przeciążeń w instalacji elektrycznej, nieszczelnej instalacji gazowej, braku instalacji odgromowej, samozapłonu źle składowanych łatwopalnych substancji chemicznych, takich jak nawozy, czy środki ochrony roślin.

Nie należy:

- palić papierosów w pobliżu materiałów łatwopalnych,
- przepalonych bezpieczników topikowych naprawiać drutem,
- utrzymywać pyłu, plew na silnikach oraz urządzeniach elektrycznych.

W gospodarstwie powinien znajdować się podręczny sprzęt gaśniczy (przeznaczony wyłącznie do gaszenia pożarów w zagrodzie): skrzynia z piaskiem, hydranty wewnętrzne, koce gaśnicze, gaśnice i tłumice (płaskie miotły wiklinowe, obszyte wsiaźkliwą tkaniną lub metalowe osadzone na długich drążkach).

Gaśnice oznaczone są symbolami wskazującymi, do gaszenia jakich materiałów należy je stosować:

Oznaczenie	Rodzaj płonącego materiału
oznaczenie A	ciała stałe pochodzenia organicznego, przy spalaniu których występuje zjawisko żarzenia (drewno, papier, słoma, guma, itp.)
oznaczenie B	ciecze palne i substancje stałe topniejące wskutek ciepła (paliwa i oleje, rozpuszczalniki, pasty do podłogi, topiące się tworzywa sztuczne)
oznaczenie C	gazy palne (gaz miejski, metan, propan-butan)
oznaczenie E	pożary A, B, C występujące w obrębie urządzeń pod napięciem

Bezpieczeństwo pożarowe i zabezpieczenia przed wybuchem

Zabezpieczenie przed pożarem polega na zapewnieniu: nośności ogniowej konstrukcji przez założony czas, warunków ewakuacji, bezpiecznych odległości między obiektami budowlanymi, dróg pożarowych, rozwiązań technicznych i materiałowych dostosowanych do występującego zagrożenia pożarowego lub zagrożenia wybuchem, instalacji i urządzeń elektrycznych o stopniu bezpieczeństwa odpowiadającym występującemu zagrożeniu pożarowemu lub zagrożeniu wybuchem, wody do celów przeciwpożarowych, podręcznego sprzętu gaśniczego i urządzeń ratowniczych, oznakowania znakami bezpieczeństwa.

W budowlach rolniczych, w których występują materiały mogące tworzyć mieszaniny wybuchowe i na terenach przyległych do tych budowli dokonuje się oceny zagrożenia wybuchem zgodnie z zasadami określonymi w przepisach przeciwpożarowych (wymiary stref zagrożenia wybuchem określa załącznik do rozporządzenia). Budowle, z wyłączeniem płyt do składowania obornika i silosów na kiszonki, powinny być chronione przed wyładowaniami atmosferycznymi zgodnie z Polskimi Normami dotyczącymi ochrony odgromowej.

Postępowanie w przypadku wystąpienia wypadku, pożaru w gospodarstwie:

- W przypadku wystąpienia wypadku należy **zabezpieczyć miejsce zdarzenia** i zadbać o bezpieczeństwo osób poszkodowanych i udzielających pomocy. Poszkodowanemu należy udzielić pomocy stosownie do rodzaju zagrożenia (np. odciągnąć od maszyny, odłączyć źródło prądu, ułożyć i przykryć chorego, założyć opatrunek, wykonać sztuczne oddychanie, itp.) oraz **niezwłocznie wezwać pomoc lekarską**.
- W przypadku **wystąpienia pożaru należy zaalarmować wszystkie osoby będące w strefie ognia**, następnie wezwać straż pożarną, przystąpić do próby ugaszenia pożaru dostępnymi środkami gaśniczymi. Jeśli ogień będzie palić się na człowieku, należy go jak najszybciej położyć na ziemi, okryć kocem lub podobnym materiałem tak, aby odciąć dopływ tlenu do ognia oraz **niezwłocznie wezwać pomoc lekarską**.
- Lekarza wezwanego do udzielenia pomocy poinformować o okolicznościach wypadku. Jeśli lekarz uzna za niezbędne przeprowadzenie badań do ustalenia zawartości alkoholu lub substancji odurzających i psychotropowych w organizmie, **poszkodowany powinien poddać się takiemu badaniu**. Odmowa jest podstawą do niewypłacenia odszkodowania.
- Wypadek należy **zgłosić bez zbędnej zwłoki** w najbliższej jednostce Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Miejsce i przedmioty związane z wypadkiem należy w miarę możliwości **zabezpieczyć** do czasu przeprowadzenia oględzin przez pracownika Kasy.
- Jeśli przyczyną wypadku była wada konstrukcyjna maszyny lub innego urządzenia, albo nieprawidłowo napisana instrukcja obsługi lub wadliwie świadczona usługa, wówczas można dochodzić na drodze cywilnej zwrotu odszkodowania za doznane krzywdy fizyczne i moralne, jak również odszkodowania za utracone mienie.

Źródła:

- Nasternak E. i in., *Bezpieczeństwo i higiena pracy w rolnictwie. Poradnik dla rolników i przedsiębiorców rolnych*, MRiRW, Warszawa 2021.
- *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów* (Dz.U. z 2023 r., poz. 822, t.j.).

CENY PASZ (10.10.2023 r.)

Agro-Produkt M. Zellma Nowe Miasto Lubawskie	
wyszczególnienie	zł/dt
Pasza CJ	450,00
Pasza DJ	410,00
Śruta sojowa (1 dt)	295,00
Śruta rzepakowa (1 dt)	225,00
De Heus-Stendera Lubawa drób	
Brojler 1	63 zł / 25 kg
Brojler 2	61 zł / 25 kg
Odchów 1	59 zł / 25 kg
Odchów 2	58 zł / 25 kg
Nioska	57 zł / 25 kg
Drób wodny	61 zł / 25 kg
De Heus-Stendera Lubawa trzoda	
Prestarter MPU 4% Mammy Perfekt	89 zł / 20 kg
Prestarter MPU C	88 zł / 25 kg
Konc.HGC Junior	103 zł / 25 kg
Konc.HGC Super	100 zł / 25 kg
Premiks Starter 2,5%	130 zł / 25 kg
Premiks Grower/Tucznik 2,5%	110 zł / 25 kg
De Heus-Stendera Lubawa bydło	
Kaliber Milk	225 zł / 20 kg
Ekono Milk	195 zł / 20 kg
West Milk	160 zł / 20 kg
Kaliber Starter	64 zł / 25 kg
Kaliber Junior	62 zł / 25 kg
Krowimix 18 Basic	50 zł / 25 kg
Trans-Pasz – Teresa Bielecka Stożne	
wyszczególnienie	zł/dt
Produkty SANO	
Laktoma	63,00
Meggi 35	95,00
Mleko Milsan	167,00
Protamilk Complite	87,00
Protamino Forte	87,00
Protamino Matra	77,00
Protamino Pigggi	97,00
Profisan	161,00
Piotr Andrzej Michalak, Alfa Agri Michalak, ul. Toruńska 4, 12-100 Szczytno	
Pasze dla trzody cena (zł/dt)	
Tucznik koncentrat	364,00
Prestarter 1	336,00
Produkty SANO (zł/dt)	
Laktoma	220,00
Mleko Milsan	708,00
San Bull	296,00
Pasze dla bydła (zł/dt)	
Krówka	187,00
Opas	194,00
Cielak 1	240,00
Cielak 2	236,00
Pasze dla drobiu (zł/dt)	
Brojler 2	272,00
Brojler 3	268,00
Koncentrat 35	340,00
Inne (zł/dt)	
Otręby pszenne	140,00
Spółdzielnia producentów trzody LUB-TUCZ Lubawa	
wyszczególnienie	zł/dt
Tucznik TV Super	374,00
Warchlak W 20%	446,00
Prosięta PDP 20%	411,00
Lochy karmiące LK 20%	401,00
Lochy prośne LP 7,5%	347,00

„MAZUR” Renata i Marcin Mazur sp.j. Kurzętnik	
Power Starter (25 kg)	115,00
Otręby pszenne	160,00
Power tucznik (25 kg)	105,00
Provit L (25 kg)	91,00
Provit P (25 kg)	93,00
Provit T (25 kg)	93,00
Śruta rzepakowa	190,00
Śruta sojowa	250,00
Agrocentrum-Kałęczyn 8 Pisz	
mieszanki produkcyjne dla krów mlecznych (zł/dt)	
Agro TOP 18	159,50
Agro TOP 20	166,00
Agro TOP 22	169,50
Agro TOP 24	176,00
Agro Perfect 18	169,50
Agro Perfect 19	181,00
Agro Perfect 21	186,00
Agro Perfect 23	186,50
Agro Finezja 22	200,50
Agro Werwa	354,00
Agro Extra Energia	199,50
Agro Delicja	260,00
mieszanka dla cieląt (zł/dt)	
Agro Smakuś	223,50
Agro Musli KPP	251,50
Agro Starter	204,00
Agro Kadet	195,50
Agro MH	176,00
Agro Top CJ	189,00
koncentraty (zł/dt)	
Maximus 38 MH	250,00
Maximus 38	255,00
mieszanki specjalistyczne (zł/dt)	
Agro Mix 26	186,00
mieszanki dla opasów i bydła mięsnego (zł/dt)	
BullStar Progres	225,00
BullStar Strong	210,00
kurczęta hodowlane (zł/dt)	
Kurka 1	211,00
Kurka 2	201,00
Kurka 3	191,00
drób wodny (zł/dt)	
Gęś / Kaczka 1	222,00
Gęś / Kaczka 2	206,00
indyki (zł/dt)	
Indyk Vit Starter	271,00
Indyk Vit Grower	269,00
Indyk Vit Finisz	249,00
preparaty mlekozastępcze (zł/dt)	
Agrolac 1	1050,00
Agrolac Excellent	988,00
Agrolac Komfort Plus	780,00
Agolac Len	695,00

premiksy (zł/dt)	
VitAgro Gold Repro Max	830,00
VitAgro Gold SomiFix	580,00
VitAgro Gold Smart	735,00
VitAgro Elita	645,00
VitAgro TMR	435,00
VitAgro Gold Standard	455,00
VitAgro Zasuszenie	600,00
VitAgro Gold Gladiator	395,00
Vit Agro Gold CJ Max	460,00
VitAgro Silver Efekt	395,00
VitAgro Silver Somat	475,00
VitAgro Karot	570,00
RumBa Active	655,00
KillAcid	535,00
Agro Bufor Tytan	455,00
Agro Bufor Max S.C.	398,00
Agro Bufor	378,00
Mycokill	680,00
Agro Fat	1151,50
Calcium Koncept	218,00
VitAgro Przygotowanie	880,00
VitAgro Lakto Somat	470,00
VitAgro Rozród	580,00
Pasze dla kur niosek (zł/dt)	
Kurka Nioska	211,00
Kurka Nioska Gospodarska	200,00
Kurka Nioska Zgrodowa	214,00
Koncentrat sojowy dla kur niosek	250,00
Premiksy dla kur niosek (zł/dt)	
KokoVitAgro	555,50
Kurczak brojler farmerski (zł/dt)	
Brojler Starter	237,00
Brojler Grower	226,00
Brojler Finisz	221,00
Preparaty dietetyczne (zł/dt)	
Wigral Specjal C - tubka 100 ml	28,00
Ciekły Prąd - kanister	235,00
korektory białkowe (zł/dt)	
Mikor 38	228,00
Mikor 40 Protect	218,00
Promotor Activ 38	226,00
Promotor Activ 43	264,50
inokulanty bakteryjne saszetka 50 g/50 t świeżej masy	
Sil-Agro Max	245,00
Sil-Agro	345,00
Bloki mineralno-witaminowe	
VitAgro Kompleks Zdrowe cielę (kostka 10 kg)	50,00
VitAgro Kompleks Zdrowe cielę (kostka 8 kg)	45,00

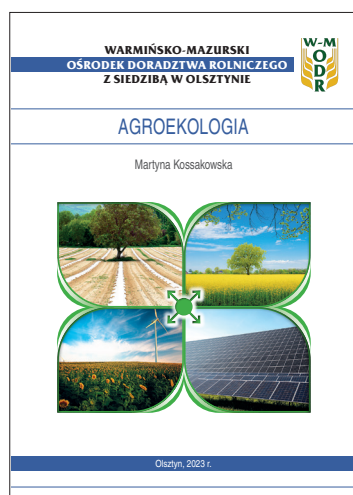
CENY ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN (10.10.2023 r.)

Nazwa środka ochrony roślin	Spółdzielnia Ogrodniczo-Pszczelarska w Giżycku		Banaszewski Edwin Magazyn Biskupiec		P.U.-H. „CHEMIROL” Bartoszyce		ZRiO „Agroplon” Bartoszyce	
	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł
HERBICYDY								
Cevino 500 SC					1 l	240,00	1 l	239,00
Galaxo 150 WG					0,2 kg	140,00		
Chwastox Extra 300 SL							10 l	198,00
Chwastox Turbo 340 SL	1 l	45,00	5 l	228,00			10 l	300,00
Granstar Ultra SX 50 SG	20 g	45,00						
Roundup Ultra	1 l / 5 l	72 / 280						
Maister POWER 42,5 OD							5 l	1 100,00
Fernando Forte 300 EC			1 l	125,00	1 l	115,00	1 l	120,00
Halvetic					5 l	221,00		
Sencor Liquid 600 SC	250 ml	85,00						
Baristo 500 SC					1 l	92,00		
Duet na Start (Empartis 15l + Flexity 5l)							20 l	2 750,00
Agrosar 360 SL			1l/5l/20l	55/125/420			20 l	580,00
Chwastox Nowy Trio 390 SL			5 l	250,00				
Fundamentum 700 WG			30 g	75,00				
FUNGICYDY								
Makler 250 SE	1 l	120,00			1 l	120,00		
AsPik 250 EC					1 l	168,00		
Porter 250 EC	1 l	131,00			1 l	128,70	1 l	125,00
Kendo 50 EW					1 l	348,00	1 l	350,00
X-Met 100 SL					1 l	200,00		
Kier 450 SC					5 l	989,00		
Ambrossio 500 SC			1 l	130,00	5 l	579,99	5 l	585,00
Axidor	1 l	90,00						
Miedzian 50 WP			15 g	10,00				
INSEKTYCYDY								
Los Ovados 200 SE					100 g	37,50		
Mospilan 20 SP	20 g/ 40 g	25 / 40	40 g/ 80g	33 / 58			600 g	290,00
Delmetros 100 SC			1 l	220,00	1 l	195,40		
Coragen 200 SC	50 ml	110,00						
ZAPRAWY i regulatory								
Triter 050 FS			0,5 l	67,00	0,5 l	55,80		
Scenic 080 FS			1 l	290,00			1 l	290,00
Orius Extra 02 WS			0,3 kg	25,00				
Orius Extra 250 EW			1 l	90,00			1 l	85,00
Madron 50 FS	0,5 l	78,00			0,5 l	78,00		
Flutrix 050 FS					0,5 l	68,20		
Mepik 300 SL					1 l	85,00		
Regullo 500 EC					1 l	265,00		
CCC 750					20 l	441,00		
Stabilan 750 SL							20 l	420,00
Moddus 250 EC							1 l	190,00

CENY ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN (10.10.2023 r.)

Nazwa środka ochrony roślin	Agro – Małdyty		Hurtownia „Alczes” Lubawa		Mazur s.j Kurzętnik		Agro-Produkt M. Zelma Nowe Miasto Lubawskie	
	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł
HERBICYDY								
Huzar Activ Plus					1 l	160,00	1 l	160,00
Fenoxinn 110 EC	1 l	155,00			1 l	155,00	1 l	155,00
Fundamentum 700 WG	0,3 kg	60,00			100 g	340,00	100 g	342,00
Galaper 200 EC	1 l	72,00						
Major 300 SL	1 l	152,00			1 l	150,00	1 l	155,00
Tristar 50 SG								
Chwastox Turbo 340 SL					5 l	220,00	5 l	228,00
Mustang Forte 195 SE			1 l	85,00	5 l	440,00	5 l	430,00
Fusilade Forte 150 EC			250 ml	29,00	1 l	120,00	1 l	130,00
Puma Uniwersal 069 EW			1 l	165,00				
FUNGICYDY								
Ambrossio 500 SC	1 l	135,00			1 l	140,00		
Tarcza Łan 250 EW			1 l	82,00				
INSEKTYCYDY								
Coragen 200 SC			50 ml	82,00				
Delmetos 100 SC	1 l	168,00			1 l	220,00	1 l	220,00
Mospilan 20 SP					0,1 kg	28,00	0,1 kg	29,00
ZAPRAWY I REGULATORY								
Mepik 300 SL	1 l	72,00			1 l	95,00		
Toprex 375 SC					1 l	330,00		

NOWOŚCI WYDAWNICZE

Świat obecnie mierzy się z wieloma problemami dotyczącymi zmian klimatu. Agroekologia jest pojęciem stosowanym coraz częściej w sytuacji, kiedy mowa jest o zmniejszeniu negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko. By przeciwdziałać temu negatywnemu wpływowi, zostały podjęte odpowiednie działania i wdrożone zmiany w sferach politycznych strategii, praktyki rolniczej, jak i technologii. Dzięki czemu zauważono pozytywne zmiany, dotyczące zarówno korzyści, jakie przyniosło środowisku, jak również mniejszym gospodarstwom rolnym oraz lokalnym społecznościom.

W Polsce stosowane są dwa podejścia agroekologii. Pierwsze z nich zostało ustalone w dokumencie noszącym nazwę Deklaracja Międzynarodowego Forum na rzecz Agroekologii w Centrum Nyéléni w Sélingué (Mali). Opiera się ono na 11 wartościach agroekologii. Drugą koncepcją jest sporządzona przez Organizację Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) i wyróżnia ona 10 elementów agroekologii. Agroekologia to promowane podejście, którego celem jest wymiana fachowej wiedzy oraz dobrych praktyk. Zarówno jeśli chodzi o znane już praktyki rolnicze, jak również te dotyczące wdrażania innowacji w rolnictwie oraz na obszarach wiejskich, obejmujących w swoim działaniu zapobieganie skutkom zmian klimatycznych i ich wpływowi na produkcję rolniczą.

Publikacje dostępne u doradców w Zespołach Doradców oraz do pobrania na stronie www.wmodr.pl.

CENY SKUPU MLEKA (10.10.2023 r.)

Spółdzielnia	Cena w zł. za jedn. tłuszczu	Cena w zł. za jedn. białka	Dopłata w zł. za klasę Extra	Średnia cena wypłacona za miesiąc /brutto/	Dopłata za wielkość dostawy	Dopłata
Spółdzielnia Mleczarska „MLEKPOL” w Grajewie ZPM Mrągowo				2,05		
Spółdzielnia Mleczarska „Mlekpol” Z.P.M. Mrągowo				1,96		
Spółdzielnia Mleczarska „MLEKOVITA” Oddział w Lubawie	0,11	0,10	0,10+0,05	2,00	0,10-0,22	Premia 0,25 dla każd. Prod. + 0,05 za zbiornik 0,04 za GMO + 0,02 za kontr. użytkowości.

CENY SKUPU ŻYWCA (zł/kg) (10.10.2023 r.)

Wyszczególnienie	Zakłady Mięsne MORLINY S.A. na zlecenie firmy OSI Poland FOOD WORKS Sp. z o.o.	Zakład Uboju Bydła Biskupiec	Ubojnia „Kąsek” Kisielice
ŻYWIEC WIEPRZOWY	brak skupu	brak skupu	Żywiec wieprzowy Strefa niebieska – 7,30 zł + VAT, Strefa różowa – 7,30 + VAT, Strefa czerwona – 7,10 + VAT – WBC kl. E – 10,30 + VAT
ŻYWIEC WOŁOWY	poubojowa klasa 0: jałówki – śr. 10,80 buhajki – śr. 9,50	poubojowa netto: jałówki pow. 320 kg R – 20,50 byki pow. 300 kg R – 20,10	jałówki: brak skupu byki /HF/: 11,00 zł + VAT byki mięsne: brak skupu
ŻYWIEC KROWY	śr. 10,15	poubojowa WBC netto > 320 kg R – 16,90	brak skupu

ŚREDNIE CENY TARGOWISKOWE (w zł) (10.10.2023 r.)

Targowisko / towar	pszenica (dt)	jęczmień (dt)	pszenżyto (dt)	ziemniaki (dt)	jaja (szt.)
Biskupiec				250-300	1,20-1,50
Elk	70-80	65-72	65-75	95-150	1,10-1,40
Giżycko	70			200-280	1,00-1,60
Olecko	76	64	68	200-270	1,00-1,60
Orneta	120			180	1,20
Pisz				140-220	0,80-1,40
Szczytno				400	1,40

CENY NAWOZÓW MINERALNYCH (10.10.2023 r.)

Nazwa	zł / dt	zł / dt	zł / dt	zł / dt	zł / dt	zł / dt	zł / dt	zł / dt	zł / dt
Mocznik 46%	230,00	230,00	320,00	299,00	312,00	320,00	320,00	320,00	
Saletra amonowa 34%	180,00	350,00	188,00	218,00	188,00	188,00	140,00	170,00	
Saletrzak	150,00	170,00							
Saletrosan NS 26(13)	170,00		160,00		160,00	160,00			
Siarczan potasu K ₂ O SO ₃		375,00							
Siarczan amonu			155,00			155,00			
Superfosfat wzbog. 40% P ₂ O ₃ gran.	340,00								
Siarczan magnezu	130,00								
RSM									
NPK 8:15:30 big bag		320,00							
Amofoska NPK 4:16:18	280,00		265,00			265,00			264,00
Amofoska NPK 4:14:30									
Amofoska 5:10:25			280,00			280,00			
Polifoska 6:20:30						365,00			
Polifoska 5:15:30									264,60
Sól potasowa granulowana 37% K									
NPK 8:20:30									
NPK 7:20:30									330,00
NPK 5:15:25									297,00
NP(S) 8:28:(9)									
Wapno kredowe	60,00								
Wapno węglowe									
Wapno granulowane (wapniowe)	65,00								54,00
Wapno magnezowe									
Wapno magnezowe (sypkie)									72,00
Wapno tlenkowe CaO+MgO 75%									127,00
									59,00

CENY USŁUG ROLNICZYCH (10.10.2023 r.)

Usługa/firma (zł/godz)	SKR Rudzience	Agroperfekt Kieselice
Orka pług 4-skibowy	300,00	300 zł/ha
Orka pług obrotowy 4-skibowy	360,00	
Roztrzaskanie obornika	225,00	
Transport 1-przyczepa	200,00	
Transport 2-przyczepy	230,00	
Siew kukurydzy, siewnik 6-rzędowy (GPS, kontrola sekcji)	250 zł/ha	220 zł/ha
Najem ciągnika	210,00	
Siew nasion kukurydzy (siewnik Gaspardo 6-rzędowy)	330 zł/ha	
Siew zbóż		210 zł/ha
Wysiew nawozów	210,00	
Rozwożenie wapna z załadunkiem		900 zł/24 t
Kultywator		
Agregat 2 kultywatory z wałkiem	360,00	
koszenie kosiarką rotacyjną	235,00	
Zbiór prasą Z 224 słomy i siana	19,37-23,72 zł/ha	
Wypożyczenie ciągnika	125,00	
Podsiew traw siewnikiem APV	320 zł/ha	250 zł/ha
Talerzowanie	320,00	
Ładowarka/cyklop	210,00	
Koparka		
Równarka		
Zestaw niskopodwoziowy		
kombajn Bizon Zo 58 (szarpacz słomy)	550,00	
Odwóz kiszonki 4 t	200,00	
Prasowanie słomy na bele prostopadłościowe		55 zł/szt
Zbiór zielonek	700-750	330 zł/przyczepa
Sieczkarnia 8 rzędowa ha+2 odwozy	1400 zł/ha	
Sieczkarnia 6 rzędowa+ 2 odwozy	1400 zł/ha	
Sieczkarnia 6 rzędowa godz.	1650,00	
Sieczkarnia 8 rzędowa godz.	1650,00	
Roboczogodzina warsztat	100,00	
Rębak z obsługą	200,00	
Rębak wynajem	500,00	
Wywóz + rozrzutnik	225,00	
Gnojowica 2000 l	210,00	
Gnojowica 4000 l	245,00	
Wysiew nawozu-wapno	210,00	

Wspomnienie dziecięcych lat

Izabela Makarewicz

Praca zgłoszona do konkursu wspomnień pn. „W kręgu ogniska domowego na Warmii i Mazurach. Osoby, przedmioty, relacje na warmińsko-mazurskiej wsi XX wieku. Opowiadania wybrane”. Opublikowana w wydany przez WMODR tomiku wspomnień.

Wspominając ten czasu czar, aż się łożka w oku kręci,
że tak pięknie kiedyś się działo, a i czas tak nie pędził.
Jak to drzewiej w Odojach u Babci i Dziadka bywało,
jak się cudnie na sianku noce spędzało.

Cudownej urody zapach ziół wdychając,
rumianku, maruny, kupkówki zapachem odurzając.

Jak to cudnie dawniej bywało,
jak się krowy na pastwiska ganiało.

Kury, kaczki i gęsi wolno chadzały,
te ostatnie zaś podszczypywały,
żeby się ich ludziska bały.

Jak to niegdyś było uroczu, gdy dzieci beztrosko ganiały,
a dorośli niespiesznie życia zażywali.

Jakież to bajeczne czasy były,
gdy się po łąkach umajonych boso biegało,
w porannej rosie nóżki maczało,

i z samego ranka, na kubeczek mleka z pianką,
do obory wbiegało.

Ledwie zdążył Dziadek na przednówku
z płachty zboża jare zasiać,
już się bujne traw łąny kołysały
a zaraz potem ich zbiory odbywały.

Już rano Dziadek kosę wyklepawszy, wyruszał na pokosy,
nim jeszcze słońeczko zdążyło osuszyć z traw rosy.

Z czapczką na głowie, kosę dzierżąc w dłoniach,
z oselką w kieszeni by brusić w potrzebie,
stawał Dziadek ochoczo i wprawnymi ruchy,
żdźbła trawy kładąc, zaczynał koszenie.

Dni parę potem trwało pokosów suszenie,
w czym już Babcia prym wieść chciała,
dokładnie, równiutko, grabkami każdej trawki
żdźbelko na bok odkładała.

Gdy już trawy oschły, kładli na rogale kopki,
by za dni parę suchutkie,
aromatem swym upajające sianko, zwozić do szopki.

Łany zbóż tymczasem, niespiesznie dojrzewały,
kłosy z zielonych złote się stawały
i nim sierpień nastał już był ożynek,
już łąny zboża w pas się kłaniały
złotymi kłosy żniwiarzy zapraszały.

I znowu Dziadek z Babcią nie narzekając przy tym,
cichutko, z pokorą do zbioru zboża się biorą.

Żniwa Babcia zaczynając
w krzyż pierwsze kłosy układając,
dawała znak, że zaczynać można.

Więc Dziadek kosiareczką ciągnioną przez konie,
spokojnie pole objeżdżając,
ściął zboża łąny, odkład zostawiając.

Reszta domowników z Babcią mą na czele,
a i sąsiadów liczne grono, w rzędzie stawiali,
urobek dziadkowy odebrawszy
w snopy powróżkami wiązali.

A na ziemi nigdy nie pozostał ni jeden kłosek,
bo czego Babcia nie pobrała nie związawszy w snopek,
wnet dzieci zagony przemierzały,
żeby żadne kłoski nie ucierpiały.

Na koniec, wszystkie snopki po dziesięć
w stogi ustawiano, by przez dni parę,
smagane leciutko wiatrem i słonka promykami,
ziarno odparowało.

I gdy już ostatni został ustawiony,
Babcia żwawo na posiłek woła,
by ugościć wszystkich dookoła.

Gdzieś za dwie niedziele może, znów Dziadek zaprzęga,
już się wnuki cieszą radośnie przejęte,

bo oto na powrót przygoda na horyzoncie się pojawia.

Jechać będą wozem, by zwozić snopy ze zbożem.

Ledwie się snopkami drabiniasty wóz zappełnił,
już siedzą dzieci na górze ogromnie przejęte.

Za około dni dziesięć największa,
jak dla mnie, się frajda zaczęła,

gdy w ruch poszła młockarnia
co ziarno od kłosów i plew oddziela.

A potem znów, wialnia szła w ruch
i już worki zboża na strych Dziadek niósł.

I tak człek patrzył na te odojskich pól ścierniska,
że jeszcze niedawno zielone były wszystkie
a tu już znowu Dziadek koniem orze, by zaraz po tym,
na powrót płachtą przewiązany bieżąc,
ozime zasiać zboże.

A żeby nikt nie myślał, że już po robotach,
bo przecież i zwierząt było mrowie.

Gdy w polu prace trwały na tym co się w obejściu działo
też Dziadkowie czuwali.

Ledwie świt nastawał, już Dziadki w oborze,
już krowki swoje doją, do każdej po imieniu wołając,
tym samym, te co bardziej nerwowe nieco uspokajając.

A i z chlewika już świnki gromko znać dają,
że przyszła pora śniadać, a gospodarze się ociągają.
Więc Babcia szybko parnik już odmyka, by kartofelków
uparowanych dodać do zbożowej śrutu ze śrutownika.

I tylko konik dziadkowy, służący lat mu wiele,
cierpliwie w stajni stoi, aż przyjdzie jego kolej.

W międzyczasie Babcia ptasią trzódkę swą karmiła.
Sierpem pokrzywy kosząc, przysmaki kurkom niosąc.

Bo wprzód o zwierzęta się dbało,
potem dopiero posiłek samemu zjadało.

Były to wówczas czasy takie, że w stajniach,
oborach jaskółki swe gniazda u powały miały
i wszystkim zwierzętom pobyt umilały.
Ileż było uciechy, gdy co nie daj Boże, dziwnym trafem,
część trzódki chlewik opuściwszy, zażyć wolności zachciała.
Ileż było ganiań i śmiechu co niemiara,
by znowu ta chmara do chlewa zapędzić się dała.

Babcia moja – mała, drobna, bardzo energiczna,
siedmioro wnucząt bacznie doglądając
przy obowiązkach tak licznych
ze wszystkim się na czas wyrabiając,
jeszcze wiele prac domowych na czas ogarniała.

Bo i z domu babcinego jakież zapachy się rozchodziły,
że największemu niejadkowi w brzuchu
kiszki marsza tańczyły.
Chlebek na przykład w dębowej dzieży
Babcia wprzód wyrabiała,
sól, zakwas żytni, do mąki swej roboty,
własnymi rękoma przez Dziadka zmielonej, dodawała.
Potem noc całą się wszystko przegrzyzało, rosło, pęczniało,

by rano Babcia mogła świtem bladym,
piec krąglutkie bochny,
w pieca chlebowego żarze.
I potem gdy wnuczęta już wszystkie powstawały,
każdemu pajdę chleba kraje,
pierwej krzyżem bochen znacząc
jak prazwyczaj każe.

Wieczorami zaś wszyscy, a było nas wielu,
przy kuchennym stole zasiadali
i opowieści z lat młodości Dziadka i Babcie słuchali.
Przed snem zaś dziadkowie kłękali
i wnuki wszystkie do wspólnego pacierza zapraszali.
Młodsze znaku krzyża ucząc,
starszych zaś cierpliwie słuchając
czy dobrze słowa modlitwy powtarzają.

I żał tylko, że czas ten tak szybko upłynął,
bo zdawać by się mogło,
że byłam tam przed chwilą.
Cieszę się, że przeżyć to wszystko było mi dane,
że tam byłam, w tych pracach uczestniczyłam,
bo są to dla mnie chwile niezapomniane.

Wykopki. Lata 60-te

Orka

Ja. Początek lat 80-tych

Kur ganiecie. Początek lat 80-tych

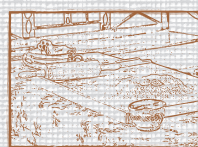
Moja Prababcia Maria. Początek lat 80-tych

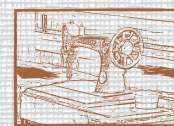
Drobiowo; ciocia drób karmiła

Moja Babcia Ania, lata 80-te

W kręgu
ogniska domowego
na Warmii i Mazurach

Osoby, przedmioty, relacje
na warmińsko-mazurskiej wsi XX wieku

Opowiadania wybrane

Rewolucja w fakturowaniu uchwalona – KSeF

Czeka nas kolejna rewolucja w rozliczaniu podatku od towarów i usług (podatku VAT). Od 1 lipca 2024 roku wystawianie faktur przez system KSeF będzie obowiązkowe dla podatników VAT. Czym jest system KSeF?

mgr inż. Małgorzata Gąska
Kierownik Sekcji FADN

KSeF, czyli Krajowy System e-faktur to system informatyczny służący do:

- nadawania, zmiany lub odbierania uprawnień do korzystania z Krajowego Systemu e-Faktur;
- powiadamiania podmiotów o nadanych uprawnieniach do korzystania z Krajowego Systemu e-Faktur lub ich odebraniu;
- uwierzytelnienia oraz weryfikacja uprawnień do korzystania z Krajowego Systemu e-Faktur posiadanych przez podmioty;
- wystawiania faktur ustrukturyzowanych;
- dostępu do faktur ustrukturyzowanych;
- otrzymywania faktur ustrukturyzowanych;
- przechowywania faktur ustrukturyzowanych;
- oznaczanie faktur ustrukturyzowanych numerem identyfikacyjnym przydzielonym przez Krajowy System e-Faktur;
 - przydzielania identyfikatora zbiorczego dla co najmniej dwóch faktur wystawionych przez podatnika dla jednego odbiorcy;
 - weryfikacji danych z faktur ustrukturyzowanych używanych poza Krajowym Systemem e-Faktur;
- analizy i kontroli prawidłowości danych z faktur ustrukturyzowanych;
- powiadamiania podmiotów o:
 - dacie i czasie wystawienia faktury ustrukturyzowanej oraz numerze identyfikacyjnym faktury ustrukturyzowanej przydzielonym przez Krajowy System e-Faktur oraz dacie i czasie jego przydzielenia,
 - dacie i czasie odrzucenia faktury w przypadku jej niezgodności z wzorem,
 - braku możliwości wystawienia faktury ustrukturyzowanej – w przypadku niedostępności lub awarii Krajowego Systemu e-Faktur;
- powiadamiania podmiotów innych o braku uprawnień do korzystania z Krajowego Systemu e-Faktur.

Obowiązek wystawiania e-Faktur będzie ciążył na podatnikach, którzy:

- są zarejestrowani na białej liście VAT jako „podatnik VAT czynny”,

- są zarejestrowani na białej liście VAT jako „podatnik VAT zwolniony”,
- korzystają ze zwolnienia do 200 tys. zł, którzy nie są zarejestrowani do VAT,
- są osobami fizycznymi, którzy czerpią zysk z wynajmu, np. wynajmu mieszkania, wynajmu gruntu pod reklamę itp.

Faktury obsługiwane przez system KSeF to faktury ustrukturyzowane. Faktura ustrukturyzowana – rozumie się przez to fakturę w postaci elektronicznej wystawioną przy użyciu Krajowego Systemu e-Faktur wraz z przydzielonym numerem identyfikującym tę fakturę w tym systemie. Faktury ustrukturyzowane będzie można wystawić:

- z wykorzystaniem bezpłatnych narzędzi, które udostępni Ministerstwo Finansów,
- przy użyciu programów komercyjnych.

Cały proces należy rozpocząć od założenia konta w Krajowym Systemie e-Faktur.

Odbiór e-Faktur przez KSeF – szanse i zagrożenia

Szanse:

- Żadna faktura się nie zgubi.
- Nie trzeba przepisywać „z palca” danych z faktury do systemu.
- Możliwość automatyzacji księgowania, jeśli faktury zakupu zawierają określone parametry znane systemowi.

Zagrożenia:

- Utrudnienia powiązania e-faktury wpływającej prosto do „przedsionka” systemu z faktycznym zakupem.
- Ryzyko otrzymania faktur wystawionych przez pomyłkę przez dostawców (księgowanie nie naszych faktur).
- Ryzyko otrzymywania faktur w celu wyłudzenia.

Od 1 stycznia 2022 roku można korzystać z KSeF dobrowolnie, natomiast od 1 lipca 2024 roku KSeF stanie się systemem obligatoryjnym.

Więcej szczegółowych informacji znajduje się na <https://www.podatki.gov.pl/ksef/>

Relacja z warsztatów „Praktyczne podejście do szacowania szkód łowieckich”

29 września 2023 roku Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie zorganizował warsztaty wyjazdowe pt. „Praktyczne podejście do szacowania szkód łowieckich”.

mgr inż. **Barbara Mieczkowska**

Specjalista Sekcji Transferu Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie

Warsztaty zostały podzielone na dwie części – praktyczną i teoretyczną. Pierwsza część warsztatów odbyła się na polu kukurydzy w miejscowości Łęguty, w gminie Gietrzwałd. Celem warsztatów było zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Warsztaty zostały zorganizowane tak, aby w praktyce mogli się spotkać przedstawiciele, którzy na co dzień uczestniczą w szacowaniu szkód łowieckich, czyli przedstawiciel Lasów Państwowych, Izby Rolniczej, Kół Łowieckich, doradcy rolniczy, mieszkańcy obszarów wiejskich. W sposób praktyczny zostało pokazane przez głównego specjalistę ds. łowiectwa Patryka Kaczyńskiego pracującego w Lasach Państwowych oraz łowczego Tomasza Wasilewskiego z koła Bór w Wipsowie, jak w praktyce w sposób tradycyjny szacuje się szkody łowieckie. Zostały opracowane materiały w celu pokazania jakie na danym polu zostały wyrządzone szkody łowieckie, jak odróżniać jakie zwierzę wyrządziło szkodę, jak zabezpieczać pole przed zwierzyną.

Dalszą część uzupełnili przedstawiciele firmy CamFLY Rafał Wolak oraz Przemysław Włodarczyk, pokazując uczestnikom innowacyjne szacowanie szkód łowieckich, wykonując oblot dronem nad polem kukurydzy, w celu pozyskania danych, aby pokazać jak szybko i precyzyjnie można obliczać szkody w gospodarstwie rolnym za pomocą bezałogowych statków powietrznych. Uczestnicy dowiedzieli się jakie czynności trzeba wykonać, żeby odbył się nalot, jak planuje się misję nalotu oraz czym jest piksel terenowy.

Następnie uczestnicy warsztatów udali się do „Ranczo w Dolinie” w Dobrym Mieście, w celu pozyskania dalszej wiedzy na temat szkód łowieckich podczas przeprowadzonych wykładów. Tutaj dokładnie został omówiony proces obliczania szkód w gospodarstwie rolnym. Przedstawiciele firmy CamFly pokazali na podstawie danych pozyskanych z pola kukurydzy w miejscowości Łęguty, jak przygotowuje się dane, składa ortofotomapę, analizuje dane pod kątem szkód łowieckich oraz przygotowuje raport.

Pan Patryk Kaczyński przedstawił jak wygląda procedura szacowania szkód łowieckich i odwołań od szacowania. Dowiedzieliśmy się kiedy nie otrzyma się odszkodowania za wyrządzone szkody, jak składa się odwołanie od wyrządzonej szkody, jak wygląda współpraca przy zabezpieczaniu upraw, jak ważne są media i ugody, aby polubownie rozwiązać sprawę. Na zakończenie padły ważne słowa – tylko współpraca oraz wzajemny szacunek pozwolą na zgodne rozwiązywanie problemów związanych z szacowaniem szkód od zwierzyny.

W ramach warsztatów uczestnicy zwiększyli swoją wiedzę odnośnie odpowiedniego zabezpieczania upraw przed zwierzyną łowną, co wiąże się ze wzrostem dochodowości upraw. Dzięki warsztatom z innowacyjnego szacowania szkód za pomocą dronów uczestnicy poznali jak precyzyjnie oblicza się szkody w gospodarstwie rolnym za pomocą bezałogowych statków powietrznych, co rozwiązuje problem niedoszacowania uszkodzeń plonów.

W ramach warsztatów uczestnicy zwiększyli swoją wiedzę odnośnie odpowiedniego zabezpieczania upraw przed zwierzyną łowną, co wiąże się ze wzrostem dochodowości upraw. Dzięki warsztatom z innowacyjnego szacowania szkód za pomocą dronów uczestnicy poznali jak precyzyjnie oblicza się szkody w gospodarstwie rolnym za pomocą bezałogowych statków powietrznych, co rozwiązuje problem niedoszacowania uszkodzeń plonów.

Dziękujemy wszystkim uczestnikom za aktywny udział, dyskusję, duże zaangażowanie tematem szkód łowieckich, pozytywną energię i chęć uczestnictwa w kolejnych spotkaniach organizowanych przez WMODR.

Logo of the European Union.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”

„Design Thinking – zaprojektuj swój sukces”

„Ludzie muszą wierzyć, że w ich mocy (lub przynajmniej w mocy ich zespołu) jest tworzenie nowych pomysłów, które odpowiedzą na niezaspokojone potrzeby człowieka i wywrą na niego pozytywny wpływ”. T. Brown.

mgr Paulina Karaszewicz

Koordinator ds. promocji i mediów, Broker SIR

Właśnie taka intencja przyświecała nam przy planowaniu naszych kreatywnych warsztatów. By tchnąć świeżość i inne spojrzenie w rzeczywistość przeładowanego przypadkową treścią marketingu usług, produktów i jego odbiorcy – przebudzcwanego konsumenta, przedzierającego się przez dżungłę szumu informacyjnego z tępą maczugą...

Nasze założenie to wyposażyc branżę rolniczą w wiedzę i nowe kompetencje z zakresu budowania swej przewagi konkurencyjnej na rynku, poprzez poznanie nowych, innowacyjnych metod projektowania ścieżki rozwoju dla swych działalności rolniczych, która zdobędzie uwagę i zainteresowanie konsumentów.

Jak podaje Brief.pl: W ciągu zaledwie 60 sekund około miliona użytkowników loguje się do Facebooka, oglądanych jest 4,5 miliona wideo na YouTube, wysłanych zostaje ponad 40 milionów wiadomości na Messengerze, a w Google wyświetlanych jest niemal 4 miliony wyszukiwań. Na co dzień spotykamy się z około 5000 komunikatami reklamowymi. Nasza zdolność zapamiętywania spada. Kreatorzy video marketingu terroryzują nas czasem 3 sekund – jeżeli w tym czasie nie zwrócimy uwagi na komunikat – traci on sens bytu.

Wdrażając do praktyki niestandardowe narzędzia projektowania dajemy szansę sobie i swoim pomysłom na drugie życie. Najlepszym przykładem jest Design Thinking – innowacyjna metoda kreowania i budowania marek, usług, produktów, procesów w oparciu o wieloaspektowe, „klientocentryczne” podejście.

„Czy design thinking może być przydatne w rolnictwie? Oczywiście. Uniwersalność tej metody pozwala wykorzystywać ją w sferach, które powszechnie nie są kojarzone z podejściem projektowym. W tym kontekście łatwo można sobie wyobrazić, że zastosowanie design thinking w rolnictwie może pomóc w opracowaniu innowacyjnych narzędzi, technologii i metod, które zwiększą wydajność i rentowność produkcji rolnej, może pomóc w identyfikacji obszarów wymagających optymalizacji, zwiększenia jakości i skrócenia czasu dostarczenia produktów na rynek. Może zostać wykorzystane w projektowaniu nowych produktów żywnościowych, które odpowiadają potrzebom konsumentów. Może też pomóc w tworzeniu strategii wspierających rozwój lokalnych rynków żywnościowych”, mówi Piotr Wasyluk, trener metody DT.

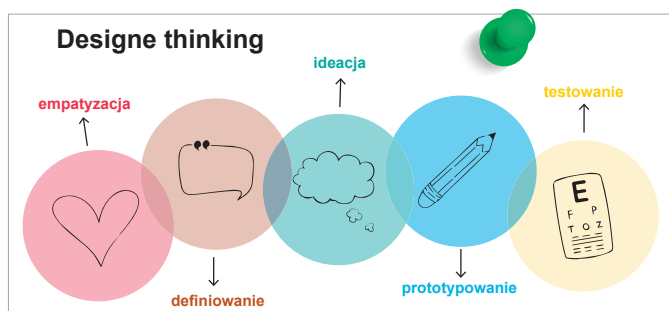
Podczas warsztatów, które odbyły się 16 października w Kuźni Społecznej, młodzi rolnicy zainteresowani rolnictwem ekologicznym zmięrzyli się z problemami, z którymi spotykają się na co dzień w swojej działalności:

- brak ciągłości sprzedaży produktów,
- brak lojalnej grupy klientów,
- brak wiedzy w zakresie budowania marki,
- problem z dotarciem do klientów,
- rosnąca konkurencja z zakresie produktów ekologicznych, stanowiły najważniejsze wyzwania uczestników warsztatu.

Kiedy certyfikat „eko” przestaje być skutecznym orężem w walce o klienta, należy zaprzęgnąć do boju nowe rozwiązania.

Uczestnicy nauczyli się przygotowywać i przeprowadzać fazę badawczą, której podstawowym celem jest poznanie i właściwe odczytanie potrzeb klientów (faza empatyzacji). Zdobyli wiedzę o zasadach definiowania wyzwania projektowego (faza syntezy) oraz metodach i narzędziach niezbędnych w tworzeniu rozwiązań (faza ideacji). Poznali sposoby prototypowania (faza prototypowania), testowania prototypów (faza testowania) i metody planowania wdrożenia zaprojektowanych rozwiązań (faza wdrożenia). Efektem warsztatu było kilkanaście pomysłów, które stanowiły odpowiedź na najważniejsze problemy i wyzwania właścicieli gospodarstw ekologicznych. Finałnie prototypowano 2 pomysły: branżowego eventu oraz pomysłu na ekologiczne gospodarstwo agroturystyczne.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

„Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”.

„Operacja pt. „Design thinking-zaprojektuj swój sukces” współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”.

Operacja realizowana we współpracy z Bankiem Żywności w Olsztynie.

Laureaci XXIII edycji ogólnopolskiego konkursu „Sposób na Sukces”

W ramach XXIII edycji ogólnopolskiego konkursu „Sposób na Sukces”, będącego pod Patronatem Honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wśród 21 laureatów i wyróżnionych w kraju na najlepsze działania kreujące przedsiębiorczość na obszarach wiejskich, sześciu jest z województwa warmińsko-mazurskiego.

mgr Agnieszka Stajszczak

Specjalista Działu Rozwoju Obszarów Wiejskich

I miejsce w kategorii rodzinnej zajęli **Państwo Izabela i Krzysztof Przyłucy** (powiat giżycki) za przedsięwzięcie: *„Rozszerzenie działalności Folwarku Łękuk o utworzenie Nadjeziornej Kawiarenki Edukacyjnej.”*

W czerwcu 2022 r., otworzono Nadjeziorną Kawiarenkę Edukacyjną. Miejsce to służy do:

- sprzedaży lokalnych produktów (np. smażone stynki z pobliskiego jeziora), regionalnych przekąsek i napoi (np. lemoniada i piwoniada);
- wydawania zezwoleń wędkarskich na potrzeby łowiska PZW;
- wypożyczania sprzętu wodnego i wędkarskiego;
- działań edukacyjno-informacyjnych.

Zakupiono również sprzęt rekreacyjny dla turystów i wędkarzy, m.in. deski SUP, specjalną echosondę wędkarską, lornetki do obserwacji ptactwa wodnego i innych zwierząt.

Pan Bohdan Stankiewicz KRP (powiat ostródzki) – **II miejsce** w kategorii rodzinnej, za przedsięwzięcie: *„Rozszerzenie działalności rodzinnego przedsięwzięcia Eko Złotna poprzez utworzenie Mazurskiej Akademii Wypieków Tradycyjnych (MAWT).”*

Eko Złotna jest projektem realizującym ideę od pola do stołu, a w zasadzie od ziarenka do bochenka. Jest to projekt, którego celem jest edukacja społeczeństwa w zakresie domowego wypieku pieczywa z mąk pradawnych zbóż uzyskiwanych w procesie przemiału w młynie żarnowym. Gospodarstwo i młyn oraz pracownia piekarska położone są na Mazurach w miejscowości Złotna, gm. Morąg, powiat ostródzki. Projekt łączy ekologiczną uprawę zbóż pradawnych (*orkisz, pszenica okrągłoziarnowa trispa, płaskurka, samopsza*) spełniających wymagania piekarskie, ich przemiału w młynie żarnowym w celu uzyskania mąk całościarnych. Mąki spełniają kryteria żywności funkcjonalnej oraz prowadzenia edukacji w zakresie wypieku tradycyjnego pieczywa w ramach warsztatów Mazurskiej Akademii Wypieków Tradycyjnych.

Państwo Katarzyna i Andrzej Maziec (powiat olsztyński) – **II miejsce** w kategorii rodzinnej, za przedsięwzięcie: *„Rozszerzenie działalności edukacyjnej Zagrody Edukacyjnej Warmińska Pszczola poprzez: budowę pracowni edukacyjnej, uruchomienie całorocznych warsztatów pszczelarskich dla dorosłych, uruchomienie całorocznych zajęć edukacyjnych dla grup zorganizowanych, tj. przedszkolnych, szkolnych i dorosłych np. study tour.”*

W pracowni edukacyjnej, przyjmuje się średniorocznie 120 grup przedszkolno-szkolnych oraz 30 grup dorosłych. Prowadzone są całoroczne warsztaty pszczelarskie, w tym również zawodowe, jak i zajęcia praktyczne np. z robienia świec z wosku pszczelego, samodzielnego zbijania domków dla dzikich zapylaczy czy malowania toreb bawełnianych naturalnymi barwnikami pozyskanymi z kwiatów.

Pani Ewa Piórkowska (powiat szczycieński) – **III miejsce** w kategorii rodzinnej, za przedsięwzięcie: *„Rozszerzenie działalności „Gospodarstwa agroturystycznego Sasek” Piórkowska Ewa o organizowanie egzaminów na podwyższenie kategorii jeździeckiej oraz przeprowadzanie czempionatu kłaczy hodowlanych (brązowa i srebrna odznaka).”*

W celu zdobycia każdej z odznak trzeba zdać składający się z części teoretycznej oraz praktycznej oficjalny egzamin, przeprowadzony w certyfikowanym przez PZJ ośrodku jeździeckim. Właściciele obiektu oferują swoim klientom możliwość zdania części praktycznej na odpowiednio wyszkolonych wierzchowcach, które są w posiadaniu obiektu. Działalność posiada pełnowymiarową ujeżdżalnię, boksy dla koni, niezbędny sprzęt do przeprowadzenia egzaminu.

Pani Halina Rynkowska (powiat nowomiejski) – wyróżnienie w kategorii indywidualnej, za przedsięwzięcie: „*Utworzenie pracowni muzycznej AKORD Halina Rynkowska*”.

Pracownia muzyczna AKORD oferuje pozaszkolne formy edukacji artystycznej, do której na terenach wiejskich jest utrudniony dostęp. Zajęcia rytmiki, nauki gry na instrumentach, śpiewu oraz umuzykalniające, skierowane są do dzieci i młodzieży, bez względu na wiek.

Uczestnicy zajęć rozwijają swoje talenty artystyczne, biorą udział w koncertach i konkursach muzycznych, a przede wszystkim uczą i bawią się w przyjaznej i miłej atmosferze. Usługi Pracowni muzycznej AKORD to pozaszkolne formy edukacji artystycznej, takie jak:

- zajęcia umuzykalniające dla najmłodszych (3-5 lat),
- zajęcia rytmiki,
- nauka gry na instrumentach,
- nauka śpiewu.

Pan Grzegorz Kaczmarczyk (powiat bartoszycki) – wyróżnienie w kategorii rodzinnej, za przedsięwzięcie: „*Utworzenie miejsca edukacyjno-terapeutycznego pn.: „Alpakarnia Zielony Lasek” – Grzegorz Kaczmarczyk*”.

W nowo otwartej alpakarni przede wszystkim prowadzone są spotkania terapeutyczno-edukacyjne z alpakami. Przybyli do alpakarni klienci zaczynają swoją wizytę od budynku alpakarni, gdzie właściciele opowiadając o tych zwierzętach, jednocześnie pokazują grupie świat tych zwierząt. Organizowane są również kameralne i edukacyjne spotkania z alpakami – wycieczki małe oraz duże, indywidualne spotkania na rezerwację, jak i też grupowe. Do wyłącznej dyspozycji gości są: namiot indiański ze stolikiem i pufami udekorowany kolorowymi chorągiewkami, stoliki z ławkami, hamaki i leżaki oraz wiata z ławkami, pod którą goście mogą sobie przyrządzić kawę oraz herbatę. W działalności prowadzone są również usługi krycia wysokiej jakości reproduktorem HUACAYA alpaka, samiec jest championem z wysokimi udokumentowanymi osiągnięciami, posiadający dobry rodowód.

Sukces to pojęcie względne i może oznaczać różne rzeczy dla różnych osób. Dla jednych może to być osiągnięcie materialnego dobrobytu, dla innych spełnienie marzeń zawodowych, a dla jeszcze innych stworzenie szczęśliwej rodziny. Sukces to także poczucie satysfakcji i spełnienia. Jeśli robi się to, co się kocha, i robi się to dobrze, jest się wówczas na dobrej drodze do osiągnięcia sukcesu, tak jak to zrobiły i nadal realizują powyżej wskazane osoby.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej

„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Materiał przygotowany przez Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie

Podsumowanie konkursu AGROLIGA 2023 w województwie warmińsko-mazurskim

Gospodarstwo Państwa Katarzyny i Daniela Malickich z miejscowości Komalwy powiecie olsztyńskim oraz Tymbark – MWS Sp.z o.o. Oddział w Olsztynku w powiecie olsztyńskim to zwycięzcy tegorocznej edycji prestiżowego konkursu AgroLiga w województwie warmińsko-mazurskim.

mgr inż. Agnieszka Wiśniewska

Specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

Tegoroczne eliminacje konkursu AgroLiga 2023 rozstrzygane są na dwóch szczeblach – wojewódzkim i krajowym. Wojewódzki etap konkursu organizowany był przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie w ramach operacji „Konkurs Argoliga 2022/23 – etap wojewódzki III Edycja”, w której liderem jest Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie we współpracy z Mazowieckim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Warszawie, Warmińsko-Mazurskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Olsztynie, Kujawsko-Pomorskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Minikowie, Lubelskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Końskowoli, w partnerstwie z Lubelską Izbą Rolniczą oraz ze Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”, natomiast etap krajowy przez Redakcję Audycji Programu 1 TVP i Stowarzyszenie AgrobiznesKlub pod Honorowym Patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Prezesów: TVP S.A., ARiMR, KOWR i KRUS.

Ogólnopolski Konkurs AgroLiga prezentuje dorobek rolnictwa i firm funkcjonujących w branży rolniczej z podziałem na poszczególne województwa. Laureaci w obydwu kategoriach to najlepsi rolnicy i przedstawiciele agro-przedsiębiorstw, którzy są liderami w poszczególnych województwach, osiągają wysokie rezultaty produkcyjne i ekonomiczne, rozwijają działalność z wykorzystaniem funduszy unijnych oraz wykazują zaangażowanie w życiu lokalnej społeczności. Uczestnictwo w konkursie to prestiż w branży, zaś bycie laureatem – ogromny sukces oraz świadectwo pomysłowości i kreatywności w poszukiwaniu nowych rozwiązań produkcyjnych.

Przy wyborze Mistrza i Wicemistrza Wojewódzkiego w obu kategoriach komisja powołana przez Dyrektora Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie Pana Damiana Godzińskiego brała również pod uwagę: bezpieczeństwo pracy oraz estetykę obejścia i otoczenia gospodarstwa lub firmy.

Tegoroczna Gala, podsumowująca wojewódzki etap konkursu AgroLiga odbyła się 21 września w hotelu Zalesie Mazury Active & Spa gdzie nie zabrakło przemówień, gratulacji i podziękowań. Gościem honorowym wydarzenia był Robert Telus, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi – *cieszę się, że dziś w tak kameralnym, prawie rodzinnym gronie możemy spotkać i poznać bliżej tych najlepszych pod względem uzyskiwanych plonów, wydajności i produkcji zwierzęcej, przestrzegania zasad bezpieczeństwa pracy.*

Zaprezentowano laureatów tegoroczного konkursu Agroliga 2023 ukazując najlepsze wzorce, dobre praktyki oraz innowacyjne rozwiązania laureatów.

Gala konkursu AgroLiga tradycyjnie zgromadziła najlepszych przedsiębiorczych rolników i przedstawicieli firm najprężniej rozwijających się, z obszaru rolnictwa, a także przedstawicieli instytucji, które promują oraz wspierają ich osiągnięcia. Wśród zaproszonych gości nie zabrakło przedstawicieli władz naszego województwa, dyrektorów instytucji rolniczych, przedstawicieli banków, firm z branży rolno-spożywczej oraz najlepszych rolników z województwa warmińsko-mazurskiego.

Na podstawie przeprowadzonych wizytacji w gospodarstwach i firmach oraz dostępnej dokumentacji i rozeznania komisja konkursowa „AgroLiga 2023” podjęła decyzję o przyznaniu następujących miejsc:

Kategoria ROLNIK

Mistrz – Katarzyna i Daniel Malicy, Komalwy, powiat olsztyński
Wicemistrz – Krystyna i Rafał Waruszewscy, Brzozie Lubawskie, powiat nowomiejski

Laureaci konkursu AgroLiga 2023:

Józef Wysocki, Pawłocin, powiat piski
 Agnieszka Tolłoczko-Wróbel, Szkotowo, powiat nidzicki
 Sebastian Barankiewicz, Gronówko, powiat braniewski
 Łukasz Pergoń, Burkat, powiat działdowski
 Kamil Chodakowski, Pistki, powiat elcki

Kategoria FIRMA

Mistrz – Tymbark – MWS Sp.z o.o. Oddział w Olsztynku, powiat olsztyński
Wicemistrz – Zakład Metalowy „Agromasz” Janusz Gruszczeński, Mrągowo, powiat mrągowski

Laureat konkursu:

Rolibud – Kamil Gdowik, Lemany, powiat szczycieński

Kategoria ROLNIK

Mistrz AgroLigi 2023 – Gospodarstwo Katarzyny i Daniela Malickich położone jest w miejscowości Komalwy. Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie to 370 ha. Głównym kierunkiem produkcji jest hodowla owiec, produkcja roślinna prowadzona jest zarówno w sposób konwencjonalny jak i ekologiczny. Stado liczy 436 szt. maciorek, plenność wynosi 168%, użytkowość rozplodowa 145%. Uprawiany jest rzepak, pszenica konwencjonalna, pszenica orkisz, trawa nasienna. Od 6 lat cała produkcja jagniąt sprzedawana jest lokalnie (MOL i RHD), ok. 400-500 sztuk rocznie, a od 3 lat prowadzone jest przetwórstwo. Gospodarstwo wyposażone jest w budynki niezbędne do prowadzenia produkcji zwierzęcej oraz nowoczesne maszyny rolnicze, zainstalowane są również panele fotowoltaiczne. Gospodarstwo należy do Krajowej Sieci Gospodarstw Demonstracyjnych.

Wicemistrz AgroLigi 2023 – Gospodarstwo Krystyny i Rafała Waruszewskich położone jest w miejscowości Brzozie Lubawskie, produkcja roślinna prowadzona jest na powierzchni 220 ha. Produkcja roślinna to produkcja zbóż, rzepaku, buraków cukrowych i kukurydzy. W gospodarstwie prowadzona jest też produkcja zwierzęca – chów i hodowla trzody chlewnej. Gospodarstwo sprzedaje rocznie około 1000 warchlaków i 8 tysięcy tuczników. Gospodarstwo wyposażone jest w specjalistyczne budynki do chowu i hodowli trzody chlewnej, zboże magazynowane jest w nowoczesnych silosach i magazynach zbożowych, a pracę w gospodarstwie ułatwiają nowoczesne maszyny. Zachowane są wszystkie zasady bioasekuracji w celu zapobieżenia wystąpieniu ASF.

Kategoria FIRMA

Mistrz AgroLigi 2023 – Zakład produkcyjny TYMBARK – MWS Sp. z o.o. oddział Olsztynek, który prowadzi działalność związaną z szeroko pojętym przetwórstwem owoców i warzyw, zarówno świeżych jak i mrożonych oraz półproduktów owocowych i warzywnych. W firmie Tymbark Oddział w Olsztynku zatrudnionych jest prawie 750 osób a powierzchnia zakładu wynosi około 23 ha. Główną działalnością zakładu jest produkcja soków, koncentratów, napojów, nektarów, aseptycznych przecierów owocowo-warzywnych, musów owocowych i owocowo-warzywnych. Firma Tymbark wchodzi w skład Grupy Maspex. Firma stara się wychodzić poza schematy w myśleniu i działaniu, kreować nowe trendy i wyznaczać nowe kierunki rozwoju. W roku 2022 firma Tymbark zakupiła i przetworzyła 130 000 ton owoców i warzyw.

Wicemistrz AgroLigi 2023 – Zakład Metalowy „Agromasz” w Mrągowie rozpoczął działalność w 1991 roku. W roku 2000 firma uruchomiła produkcję ładowaczy czołowych do ciągników rolniczych, służących do za- i wyładunku płodów rolnych. Utrzymując profil produkcji, w ciągu ostatnich kilku lat, firma poczyniła wiele inwestycji w nowoczesne technologie usprawniające i poprawiające proces produkcji. Zakup nowoczesnych maszyn, wprowadzanie najnowszych technologii projektowania i produkcji pozwala zarówno na oferowanie klientom najwyższej jakości wyrobów, jak również rozwój pracowników i nabywanie przez nich nowych umiejętności.

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie składa gratulacje i wyrazy uznania dla laureatów oraz mistrzów i wicemistrzów konkursu Agroliga z województwa warmińsko-mazurskiego oraz życzy dalszych sukcesów, satysfakcji oraz mobilizacji do dalszej pracy.

Mistrzowie warmińsko-mazurskiej edycji konkursu Agroliga w kategorii Rolnik i Firma zmierzą się ze zwycięzcami z innych województw na szczeblu krajowym. Wyniki poznamy w przyszłym roku. Wszystkim życzymy powodzenia i cierpliwości w oczekiwaniu na zwycięzcę krajowego.

Konkurs AgroLigi 2022/23 – etap wojewódzki III Edycja, finansowany jest z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Za treść merytoryczną odpowiada Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie.

Odwiedź portal KSOW – <http://ksow.pl>

Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Grupowe formy działania – podsumowanie seminarium

Dnia 26 września br. w siedzibie Warmińsko Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedziba w Olsztynie odbyło się seminarium pn. „Grupowe formy działania – sposób na wzmacnianie pozycji rynkowej oraz przykłady dobrych praktyk”.

mgr Radosław Skudlarz

Specjalista Działu Rozwoju Obszarów Wiejskich

Spotkanie w którym wzięli udział wykładowcy z różnych dziedzin oraz mieszkańcy obszarów wiejskich, zainteresowani tematyką seminarium oraz doradcy rolni zostało otwarte przez Panią Sonię Solarz-Taciak, która zwróciła uwagę na bardzo ważną sprawę, jaką jest wspólne działanie.

Pierwszym wykładowcą był Pan Adam Patkowski z Poznania, który będąc praktykiem, pomaga w zakładaniu, prowadzeniu grup producentów rolnych. Podczas wykładu wprost pokazano dysproporcję pomiędzy ilością aktywnie działających grup producentów w województwie warmińsko-mazurskim – 9 a województwem wielkopolskim – 270.

Zrzeszanie się w grupach producentów rolnych jest jednym z najskuteczniejszych sposobów na wzmocnienie pozycji rynkowej rolników. GPR może osiągnąć ten cel poprzez zwiększenie skali produkcji, poprawę jakości produktów, obniżenie kosztów produkcji, zwiększenie możliwości marketingowych, a także poprawę pozycji negocjacyjnej z odbiorcami i dostawcami.

Pan Bolesław Pieczyński z Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie omówił interwencję „Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych”, w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027. Obecni Słuchacze dowiedzieli się kto, w jakich terminach i na jakich zasadach mogą ubiegać się o dofinansowanie.

Drużną część seminarium była poświęcona Lokalnym Grupom Działania. Problematykę przedstawił Wojciech Stanny – przedstawiciel Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Ostatnim prelegentem była Pani Agnieszka Koprucka, pełniąca funkcję Managera Spółdzielni Socjalnej Humanus, która omówiła funkcjonowanie spółdzielni socjalnych. Spółdzielnie mają na celu społeczną i zawodową integrację osób defaworyzowanych, które doświadczają trudności w znalezieniu lub utrzymaniu pracy na otwartym rynku pracy.

Przykłady dobrych praktyk

Podczas seminarium zaprezentowano przykłady dobrych praktyk grupowych form działania w rolnictwie. Jednym z przykładów była grupa producentów mleka w województwie kujawsko-pomorskim, która wspólnie zakupiła nowoczesny sprzęt do produkcji masła. Dzięki temu grupie udało się zwiększyć skalę produkcji i poprawić jakość produktów, co przełożyło się na wzrost dochodów członków grupy.

Innym przykładem była spółdzielnia socjalna w województwie warmińsko-mazurskim, która zajmuje się produkcją i sprzedażą produktów ekologicznych. Spółdzielnia ta zatrudnia osoby defaworyzowane, którym zapewnia pracę i awans zawodowy.

Podsumowanie

W rolnictwie wyróżnia się następujące rodzaje grupowych form działania:

- **organizacje producentów** – zrzeszają co najmniej 10 rolników prowadzących działalność w zakresie produkcji rolnej, przetwórstwa lub dystrybucji produktów rolnych,
- **grupy producentów rolnych** – zrzeszają co najmniej 5 rolników prowadzących działalność w zakresie produkcji rolnej.

Celem zrzeszania się w grupach jest wzmocnienie pozycji rynkowej rolników. Grupy mogą osiągnąć ten cel poprzez:

- zwiększenie skali produkcji, co pozwala na obniżenie kosztów produkcji i zwiększenie konkurencyjności produktów,
- poprawę jakości produktów, poprzez wspólny rozwój technologii produkcji, czy wdrażanie systemów zarządzania jakością,
- obniżenie kosztów produkcji, poprzez wspólne zakupy środków produkcji, czy usługi, takie jak ubezpieczenie czy transport,
- zwiększenie możliwości marketingowych, poprzez wspólne działania promocyjne i sprzedażowe,
- poprawę pozycji negocjacyjnej z odbiorcami i dostawcami, poprzez wspólny zakup surowców, czy sprzedaż produktów.

**Seminarium
„Grupowe formy działania
- sposób na wzmocnienie
pozycji rynkowej
oraz przykłady dobrych praktyk”
26 września 2023**

🍄 Czas na grzybobranie 🍄

ZNAJDŹ SŁOWA:

1. PRAWDZIWEK	8. KOŹLAK
2. KURKA	9. OPIENKI
3. KANIA	10. BOCZNIAK
4. RYDZE	11. MUCHOMORY
5. ZIELONKA	12. GĄSKA
6. PODGRZYBEK	13. OLSZÓWKA
7. ZAJĄCZEK	14. BUŁAKWA
	15. SMARDZ

S	F	G	T	H	H	I	O	W	D	Z
D	M	U	C	H	O	M	O	R	Y	I
F	X	S	K	A	N	I	A	X	A	E
R	R	S	U	C	K	P	B	N	X	L
H	E	M	R	R	A	H	O	R	H	O
U	T	A	K	T	T	G	P	T	T	N
J	P	R	A	W	D	Z	I	W	E	K
H	O	D	T	T	T	A	E	E	D	A
S	D	Z	T	C	S	J	Ń	G	W	B
D	G	Ą	S	K	A	Ą	K	V	G	C
S	R	Y	D	Z	E	C	I	N	J	D
D	Z	K	A	I	N	Z	C	O	B	H
Y	Y	D	W	E	S	E	A	A	A	O
B	B	B	U	Ł	A	K	W	A	A	L
J	E	O	Ł	S	Z	Ó	W	K	A	L
K	K	O	Ź	L	A	K	M	H	K	K

Liczba zbieranych gatunków grzybów jadalnych jest niewielka. Polskie lasy to nie tropikalna dżungla i liczba gatunków jest niższa. Potencjalnie w grę przy grzybobraniu wchodzi kilkadziesiąt gatunków. W praktyce grzybiarze zbierają tylko kilka gatunków. Nieliczni grzybiarze zbierają więcej niż dziesięć gatunków.

DZIECI DO 7 ROKU ŻYCIA NIE POWINNY JEŚĆ GRZYBÓW!

! WAŻNE !

- 👉 Zbieraj tylko zdrowe grzyby, które nie są nadgryzione, nasączone wodą.
- 👉 Zbieraj grzyby tylko do koszyka wiklinowego.
- 👉 Grzyby, których nie chcesz zbierać, pozostaw nienaruszone. Są one pożywieniem dla zwierząt.

? MITY ?

- 🍄 To nieprawda, że wszystkie trujące grzyby w postaci surowej mają piekący, gorzki smak.
- 🍄 To nieprawda, że jeśli grzyb jest nadgryziony przez zwierzę, oznacza, że jest jadalny. Ślimaki z chęcią żerują na trujących muchomorach czerwonych.
- 🍄 To nieprawda, że wszystkie jadalne grzyby pod kapeluszem mają rurki, a niejadalne blaszki.

Kanał Dobrzycki, najstarszy kanał żeglutowy w Polsce

mgr inż. Marianna Grażyna Kuczyńska

Główny Specjalista Działu Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw

Kanał Dobrzycki to nie tylko kanał żeglowny w Polsce, ale również miejsce należące do najbardziej malowniczych krajobrazów Pojezierza Iławskiego, w województwie warmińsko-mazurskim. Kanał wchodzi w skład systemu wodnego Kanału Elbląskiego. Jest uważany za najstarszy obiekt hydrotechniczny, wybudowany na ziemiach polskich. Nazwa kanału została urzędowo ustalona w 2013 roku.

Kanał Dobrzycki tworzy niezwykłą atrakcją turystyczną. Wchodzi w skład zespołu wodnego. Można nim dopłynąć do Kanału Elbląskiego przez odgałęzienie zwane Kanałem Iławskim, który wychodzi z jeziora Jeziorak w kierunku wschodnim. Kanał Dobrzycki nie jest szeroki i robi wrażenie nie uregulowanego, ale jest bez przeszkód drożny dla jednostek turystycznych. Nad kanałem, we wsi Dobrzyki, przebiega łukowy most drogowy o prześwicie 5,15 m. Kanał łączy jeziora Jeziorak i Ewingi. Gdy krzyżacy budowniczo wie przekopali kanał, miał on długość 900 metrów. Dziś ma 2600 metrów. Zwyczajowo nazywano go Kanałem Dobrzyckim od wsi Dobrzyki, przez którą przepływa. Urzędowo nazwę nadano jednak mu dopiero w 2013 roku.

Kanał Dobrzycki wybudowano z inicjatywy mieszczan zalewskich jeszcze w średniowieczu, za czasów władz zakonnych, w latach 1331-1334. Mieszczanie uzyskali wówczas zgodę krzyżackiego komtura z Dzierzgonia. Inwestycja miała umożliwić spławianie zboża i drewna rzeką Drwęcą, a potem Wisłą aż do Bałtyku. A zatem, niewątpliwie jest on najstarszym, czynnym kanałem żeglownym w Polsce. Tak brzmi aktualnie obowiązująca wersja historii, tak też zostało stwierdzone m.in. w „kalendarium kanałowym”, zamiesz-

czonym w ostatnio wydanej książce pod redakcją prof. Stanisława Januszewskiego, zatytułowanej „Kanał Elbląski”.

Natomiast starsza wersja historii, opowiedziana przez Stanisława Srokowskiego w książce „Jeziora i Moczary Prus Wschodnich” (WIN-W, Warszawa 1930, s. 85) podaje, że krótki kanał Weinsdorfski z Zalewa do Jezioraka został wykonany w latach 1311-1324, czyniąc go jeszcze starszym.

W latach 2020-2021 przeprowadzono prace przy pogłębieniu kanału i umocnieniu jego brzegów. Prace prowadzono na zlecenie Wód Polskich i obejmowały odmulenie i pogłębienie toru wodnego oraz remont umocnień brzegowych w rejonie mostu drogowego w Dobrzykach w powiecie iławskim. Dzięki temu znacznie poprawiły się warunki do żeglugi i obecnie z Kanału Dobrzyckiego mogą swobodnie korzystać wodniacy.

Autorka „Ciekawostek” urodziła się i dzieciństwo spędziła nad Kanałem Augustowskim. Wtedy wydawało się, że to ten kanał jest najstarszym i najdłuższym w Polsce. Tymczasem, dla porównania, chociaż Kanał Augustowski bezwarunkowo jest unikatowym w skali europejskiej dziełem budownictwa wodnego, to jednak najstarszym nie jest. Budowla pochodzi z pierwszej połowy XIX wieku. Powodem budowy Kanału Augustowskiego były pruskie restrykcje celne uniemożliwiające spławianie polskich towarów Wisłą do Gdańska. Kanał Augustowski miał połączyć dopływy Wisły, Narew i Biebrzę, z Niemnem, a od Niemna do Bałtyku zaplanowano połączenie poprzez Kanał Widawski, aby ominąć terytorium Prus. Obecnie Kanał Augustowski jest wykorzystywany jako malowniczy szlak wodny, jeden z najpiękniejszych szlaków kajakowych w Polsce. Kanałem Augustowskim kursują także statki żeglugi śródlądowej. W 1968 r. Kanał Augustowski został wpisany do rejestru zabytków, a decyzją Prezydenta RP w 2007 r. stał się Pomnikiem Historii. Mimo tylu laurów najstarszym kanałem nie jest. Pierwszeństwo musi oddać kanałowi Dobrzyckiemu.

Źródła: www.wikipedia.pl, www.kanal-elblaski.pl, www.zalewo.pl

Nabór wniosków na inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem

Nabór wniosków w ramach poddziałania 4.1.2 Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych, PROW 2014-2020 został ogłoszony przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w dniu 18 października 2023 r.

dr inż. Paweł Urbanowicz

Starszy Specjalista Działu Rolnictwa Ekologicznego i Ochrony Środowiska

Wnioski o przyznanie pomocy należy składać w terminie od 25 października 2023 r. do 24 listopada 2023 r. Celem naboru jest wsparcie inwestycji, które zapewnią dostosowanie gospodarstw do wymagań określonych w programie działań dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych oraz kiszzonek wyprodukowanych w gospodarstwie.

pewni dostosowanie gospodarstwa do określonych w Programie działań wymagań dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych płynnych wyprodukowanych w gospodarstwie.

Wnioskodawcą może być rolnik, który prowadzi działalność rolniczą w gospodarstwie rolnym o powierzchni co najmniej 1 ha.

Terminy dostosowania gospodarstw do Programu azotanowego

Podmioty prowadzące chów lub hodowlę ■ drobiu powyżej 40 000 stanowisk ■ świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub • 750 stanowisk dla macior • oraz zwierząt gospodarskich w liczbie większej niż 210 DJP	Termin minął 31.12.2021 r.
Podmioty prowadzące chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej lub równej 210 DJP;	Termin mija 31.12.2024 r.

Dofinansowanie może być przyznane na inwestycje obejmujące

- budowę lub modernizację szczelnych zbiorników na nawozy naturalne stałe i płynne;
- budowę lub modernizację szczelnych silosów na kiszonki;
- zakup instalacji technicznej lub wyposażenia zbiorników do przechowywania nawozów naturalnych płynnych;
- zakup nowych maszyn i urządzeń do aplikacji nawozów naturalnych płynnych.

Wysokość dofinansowania i warunki płatności

Maksymalna kwota dofinansowania na jeden projekt wynosi 150 tys. zł. Poziom dofinansowania wynosi 50% kosztów kwalifikowanych, a w przypadku inwestycji realizowanej przez młodego rolnika – 60%.

Przy ustalaniu wysokości pomocy można też uwzględnić tzw. koszty ogólne, w wysokości nieprzekraczającej 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych.

Uwaga!!! Pomoc otrzymamy w przypadku, gdy spełnione są wymagania dotyczące warunków przechowywania nawozów naturalnych płynnych wyprodukowanych w gospodarstwie określone w Programie działań, albo jeżeli realizowana operacja obejmuje również realizację inwestycji, która za-

Dokumenty

W celu uzyskania pomocy należy złożyć w biurze powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa następujące dokumenty:

- wniosek o przyznanie pomocy,
- biznesplan,
- oświadczenie o przeznaczeniu nawozów naturalnych do nawożenia gruntów rolnych,
- oświadczenie o spełnieniu warunków określonych w programie działań dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie,
- inne dokumenty niezbędne do weryfikacji wniosku.

Należy podkreślić, że kopie dokumentów dołącza się w formie kopii potwierdzonych za zgodność z oryginałem przez pracownika Agencji lub podmiot, który wydał dokument, albo poświadczonych za zgodność z oryginałem przez notariusza lub przez występującego w sprawie pełnomocnika będącego radcą prawnym lub adwokatem.

Kryteria oceny punktowej

Złożone wnioski zostaną poddane ocenie punktowej, suma uzyskanych punktów będzie decydowała o kolejności przysługiwania pomocy. Pod uwagę będzie brana m.in.:

- liczba zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie,
- udział kosztów inwestycji objętych operacją, polegających na dostosowaniu gospodarstwa do wymagań określonych w Programie działań, dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie, oraz to czy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy, nie wystąpił o pomoc w ramach typu operacji „Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych” lub „Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN”.

Rozwój małych gospodarstw

Zakończył się nabór wniosków o przyznanie wsparcia na Rozwój małych gospodarstw w ramach interwencji z Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Wnioski były przyjmowane w wydłużonym terminie do 10 listopada 2023 r. wyłącznie za pośrednictwem PUE ARiMR.

dr Marcin Kazimierczuk

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego

Podmioty uprawnione do ubiegania się o przyznanie pomocy

O pomoc finansową mogą się starać rolnicy, którzy prowadzą mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwa. Powierzchnia posiadanego przez nich gospodarstwa nie może być większą niż 300 ha. Ustalając powierzchnię użytków rolnych oraz wielkość ekonomiczną gospodarstwa będącego w posiadaniu rolnika, uwzględnia się użytki rolne wchodzące w skład gospodarstwa w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy. Wielkość ekonomiczna w roku wyjściowym nie powinna przekraczać 25 tys. euro. Ustala się ją na podstawie całkowitej rocznej standardowej produkcji gospodarstwa wyrażonej w euro.

Pomoc przyznaje się, jeżeli rolnik prowadzi działalność rolniczą, z której uzyskał przychód ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie w wysokości nie mniejszej niż 5 tys. zł i działalność ta nie jest prowadzona wyłącznie w celach naukowo-badawczych. Od wnioskodawcy wymaga się przedłożenia biznesplanu, w którym przedstawi koncepcję zmian w gospodarstwie służących zwiększeniu jego orientacji rynkowej. W przypadku ubiegania się o pomoc na operację dotyczącą produkcji ekologicznej w gospodarstwie prowadzącym produkcję ekologiczną, wysokość przychodu określa się uwzględniając przychody ze sprzedaży produktów wytworzonych metodami ekologicznymi, tj. produktów ekologicznych lub produktów w okresie konwersji.

Kwota pomocy

W ramach interwencji Rozwój małych gospodarstw wspierane są przedsięwzięcia służące prowadzeniu produkcji rolnej i przygotowaniu do sprzedaży wytwarzanych przez rolnika to-

warów. Pomoc przyznaje się na operację zapewniającą zwiększenie orientacji rynkowej gospodarstwa w wyniku jego restrukturyzacji w obszarze:

- produkcji rolnej lub produkcji rolnej i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie metodami innymi niż ekologiczne lub
- produkcji ekologicznej lub produkcji ekologicznej i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie metodami ekologicznymi.

Wspierane są inwestycje materialne i niematerialne służące do prowadzenia produkcji rolnej, w tym ekologicznej, i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, w tym:

- inwestycje budowlane;
- wyposażenie budynków lub budowli;
- zakup nowych maszyn, urządzeń i sprzętu, w tym sprzętu komputerowego;
- wartości niematerialne i prawne.

Pomoc przyznaje się na operację, w wyniku realizacji której nastąpi wzrost wartości sprzedaży brutto produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, co najmniej o 30% w stosunku do ustalonej dla gospodarstwa wartości przychodu bazowego i nie mniej niż do poziomu odpowiadającego równowartości minimalnego wynagrodzenia w roku, w którym złożono wniosek o przyznanie pomocy.

Szczegółowe warunki przyznania pomocy w ramach interwencji I.10.5 Rozwój małych gospodarstw, określa „Regulamin naboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.10.5 Rozwój małych gospodarstw” opublikowany na stronie Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa: <https://www.gov.pl/web/arimr>. Nabór wniosków jest prowadzony wyłącznie za pośrednictwem Platformy Usług Elektronicznych ARiMR.

Pierwszy rok z Planem Strategicznym dla WPR

Rok 2023 w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa to z jednej strony domykanie PROW na lata 2014-2020, z drugiej – uruchamianie programów pomocy z nowej unijnej perspektywy budżetowej. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027 ruszył w marcu kampanią dopłat bezpośrednich i obszarowych opartą na nowych zasadach.

Biuro Prasowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Na realizację Wspólnej Polityki Rolnej w latach 2023-2027 Unia Europejska wyasygnowała 270 mld euro. Polska ma do dyspozycji ponad 25 mld euro, z czego na I filar – płatności bezpośrednie – przeznaczono jest 17,3 mld euro, a na II filar – działania inwestycyjne na obszarach wiejskich – 7,9 mld euro. Za przekazywanie tych środków odpowiada Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Plan Strategiczny wystartował 15 marca 2023 r., gdy ARiMR rozpoczęła przyjmowanie wniosków o tegoroczne dopłaty bezpośrednie. W tym roku przy wypełnianiu dokumentów w aplikacji eWniosekPlus rolnicy musieli uwzględnić zmiany, które zaszły w systemie dopłat w nowej unijnej perspektywie budżetowej.

I tak m.in. wprowadzona została definicja rolnika aktywnego zawodowo. Tylko taki może obecnie ubiegać się o dopłatę. Dotychczasowe zazielenienie i zasadę wzajemnej zgodności zastąpiła warunkowość, czyli normy dobrej kultury rolnej (GAEC), np. utrzymywanie trwałych użytków zielonych czy zakaz wypalania ściernisk. W tym roku nie wszystkie normy GAEC muszą być spełnione, niektóre wejdą w życie w kolejnych latach. Nowością są również tzw. ekoschematy, czyli działania korzystne dla środowiska, klimatu i dobrostanu zwierząt, których realizacja pozwala rolnikom uzyskać wyższe dopłaty. Ekoschematów jest sześć, są dobrowolne – to rolnik sam decyduje, czy chce je wdrożyć. Następna zmiana dotyczy płatności redystrybucyjnej. Jest ona przyznawana gospodarstwom poniżej 300 ha i naliczana już od 1 ha, a nie jak było dotychczas od 3 ha. Można ją otrzymać do pierwszych 30 ha. Z kolei w uzupełniającym wsparciu dochodów dla młodych rolników zniesiony został limit powierzchni gruntów, do których przyznawana jest płatność (dotychczas było to 50 ha).

W ramach pierwszej kampanii dopłat, która odbyła się w myśl nowych zasad, do ARiMR wpłynęło ponad 1,2 mln wniosków. Na realizację ekoschematów zdecydowało się ponad 439 tys. rolników. Najwięcej z nich – blisko 394 tys. – zadeklarowało udział w ekoschemacie rolnictwo węgłowe. W jego ramach najpopularniejszymi praktykami okazały się: wymieszanie słomy z glebą – wybrało ją blisko 229 tys. rolników, międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe – 154 tys. oraz wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji – ponad 107 tys. Drugim pod względem popularności ekoschematem jest do-

brostan zwierząt. Zdecydowało się na niego ponad 94 tys. rolników. Pierwsze pieniądze z tytułu tegorocznych dopłat zaczęły trafiać do rolników 16 października, gdy Agencja rozpoczęła wypłatę zaliczek.

W bieżącym roku ARiMR uruchomiła także pierwsze programy z II filaru Planu Strategicznego. Pierwsi o dofinansowanie mogli wystąpić pszczelarze. W kwietniu odbył się nabór wniosków w zakresie trzech interwencji: inwestycje i modernizacja gospodarstw pasiecznych, wspieranie walki z chorobami produktami leczniczymi oraz pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół. Z tych form wsparcia postanowiło skorzystać 2318 pszczelarzy. ARiMR podpisała z nimi umowy na kwotę ponad 24 mln zł.

We wrześniu ruszyły aż cztery nabory. Wnioski można było składać na „Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych”; „Premie dla młodych rolników”, których wysokość wynosi teraz 200 tys. zł; „Rozwój małych gospodarstw” ze standardowym dofinansowaniem wynoszącym 100 tys. zł, a w przypadku gospodarstw ekologicznych – 120 tys. zł; „Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF” ze wsparciem dla rolnika w wysokości do 100 tys. zł.

Końcówka roku przyniesie kolejne nabory wniosków w ramach PS WPR 2023-2027. Według ich harmonogramu w IV kwartale będzie kontynuowana pomoc dla sektora pszczelarstwa, ruszy nabór na dofinansowanie inwestycji w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, to również czas na pierwsze nabory o wsparcie dotyczące systemów jakości.

foto: AdobeStock

Harmonogram naborów wniosków w ramach PROW 2014-2020 i PS dla WPR 2023-2027

Lp.	PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2014-2020 – Działanie/Poddziałanie	Termin naboru wniosków
ROZWÓJ GOSPODARSTW		
1.	„Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej”	2.01 – 29.12.2023
2.	„Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami	25.10 – 24.11.2023
3.	Modernizacja gospodarstw rolnych – obszar d, tj. racjonalizacja technologii produkcji, wprowadzenie innowacji, zmiana profilu produkcji, zwiększenie skali produkcji, poprawa jakości produkcji lub zwiększenie wartości dodanej produktu	5.06 – 19.07.2023
ZARZĄDZANIE RYZYKIEM		
4.	Dopłaty do składek ubezpieczenia od strat spowodowanych chorobami zwierząt	24.05 – 21.06.2023 listopad 2023
PLAN STRATEGICZNY DLA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ NA LATA 2023-2027 (interwencje)		
Interwencje sektorowe (produkty pszczele)		
I.6.1	Wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej	15.11 – 15.12.2023
I.6.2	Inwestycje i wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych	
I.6.3	Wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi	
I.6.4	Ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej	
I.6.5	Pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół	
I.6.6	Wsparcie naukowo-badawcze	
I.6.7	Wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miodów odmianowych	
Współpraca / rozwój lokalny		
I.13.2	Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	4.09 – 3.10.2023
Inwestycje i rozwój gospodarstw		
I.10.3	Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF	7.09 – 20.10.2023
I.10.5	Rozwój małych gospodarstw	28.09 – 10.11.2023
I.11	Premie dla młodych rolników	30.08 – 27.10.2023
I.10.2	Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	15.11 – 15.12.2023

Wsparcie na wymianę pokryć dachowych z azbestu w gospodarstwach rolnych – II nabór wniosków w ramach KPO od 15 grudnia br.

Wsparcie może być udzielone osobie fizycznej/rolnikowi:

- który podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników jako rolnik lub
- któremu przyznano płatności bezpośrednie, co najmniej w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku o objęcie wsparciem;
- który jeszcze nie korzystał z dofinansowania na wymianę dachów w ramach KPO.

Rolnik składający wniosek, musi spełnić następujące warunki:

- być pełnoletnim właścicielem lub współwłaścicielem budynku, na którym będzie wymieniane pokrycie dachu;
- mieć nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o systemie ewidencji producentów ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

Wsparcie udzielane będzie na wymianę pokrycia dachu wykonanego z wykorzystaniem wyrobów zawierających azbest przez zastąpienie go nowym pokryciem dachu wolnym od wyrobów zawierających azbest *na budynkach służących do produkcji rolniczej*.

Dofinansowanie może być przyznane w wysokości 40 zł za m², maks. do 500 m² wymienionego pokrycia dachu.

Nabór wniosków w ramach Krajowego Planu Odbudowy, prowadzony będzie przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, z wykorzystaniem formularza elektronicznego na Platformie Usług Elektronicznych (<https://epue.arimr.gov.pl/>).

Więcej informacji: na stronie internetowej ARiMR:

<https://www.gov.pl/web/arimr/wsparcie-z-kpo-wymiana-pokryc-dachowych-zawierajacych-azbest>

Wybrane przepisy prawne dotyczące rolnictwa i obszarów wiejskich

Jadwiga Weisbrod

Starszy Referent Działu Rozwoju Obszarów Wiejskich

❑ Ustawa z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. z 2023 r., poz. 1933. Ustawa weszła w życie z dniem 5 października 2023 r. Uwagi: art. 1 pkt 17 wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2024 r.

ROZPORZĄDZENIA

MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

- ❑ z dnia 5 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania i wypłaty płatności ekologicznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Dz.U. z 2023 r., poz. 1830. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 9 września 2023 r.
- ❑ z dnia 5 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dz.U. z 2023 r., poz. 1836. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 9 września 2023 r.
- ❑ z dnia 14 września 2023 r. w sprawie procentowej stawki stosowanej do ustalenia w 2023 r. wysokości rekompensaty. Dz.U. z 2023 r., poz. 1896. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 16 września 2023 r.
- ❑ z dnia 12 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności w ramach schematów na rzecz klimatu i środowiska w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Dz.U. z 2023 r., poz. 1926. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 20 września 2023 r. Uwagi: par. 1 pkt 5 lit. a, pkt 12 lit. a w zakresie pkt 5 i pkt 14 lit. d wchodzi w życie z dniem 15 marca 2024 r.
- ❑ z dnia 14 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości limitów środków dostępnych w poszczególnych województwach lub latach w ramach określonych działań lub poddziałań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dz.U. z 2023 r., poz. 1934. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 21 września 2023 r.
- ❑ z dnia 18 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, zgodnie z którymi organizacja producentów owoców i warzyw może zlecać realizację zadań, o których mowa w przepisach Unii Europejskiej. Dz.U. z 2023 r., poz. 1979. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 10 października 2023 r.
- ❑ z dnia 18 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zastosowań małoobszarowych środka ochrony roślin. Dz.U. z 2023 r., poz. 2008. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 11 października 2023 r.
- ❑ z dnia 14 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości kary administracyjnej w zależności od liczby punktów przypisanych stwierdzonym niezgodnościom. Dz.U. z 2023 r., poz. 2022. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 27 września 2023 r.
- ❑ z dnia 26 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia wysokości limitów środków dostępnych w ramach schematów pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dz.U. z 2023 r., poz. 2100. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 10 października 2023 r.
- ❑ z dnia 22 września 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 1. Wspieranie zrównoważonego rybołówstwa oraz odbudowy i ochrony żywych zasobów wodnych objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027 oraz wysokości tej pomocy. Dz.U. z 2023 r., poz. 2128. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 5 października 2023 r.
- ❑ z dnia 2 października 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji, kultury i powiązanej infrastruktury” objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dz.U. z 2023 r., poz. 2133. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 5 października 2023 r.
- ❑ z dnia 26 września 2023 r. w sprawie podziału środków finansowych na realizację programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027. Dz.U. z 2023 r., poz. 2138. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 6 października 2023 r.
- ❑ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 kwietnia 2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Dz.U. z 2023 r., poz. 1075.
- ❑ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 kwietnia 2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo łowieckie. Dz.U. z 2023 r., poz. 1082.
- ❑ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 kwietnia 2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Dz.U. z 2023 r., poz. 1105.
- ❑ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 maja 2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw. Dz.U. z 2023 r., poz. 1145
- ❑ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 maja 2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o paszach. Dz.U. z 2023 r., poz. 1149.
- ❑ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 maja 2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o kołach gospodyń wiejskich. Dz.U. z 2023 r., poz. 1149 Dz.U. z 2023 r., poz. 1179.

Gospodarstwa opiekuńcze

Gospodarstwa opiekuńcze to szczególny typ gospodarstwa społecznego. Ich działalność polega na zorganizowaniu opieki nad osobami potrzebującymi w ramach gospodarstwa rolnego.

mgr Marta Dudek

Specjalista Sekcji Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki

Tradycyjny, dominujący do dnia dzisiejszego, model polskiej wsi opiera się na produkcji roślinnej i zwierzęcej. Przyszłość wsi związana jest jednak z poszukiwaniem różnych ścieżek rozwojowych. Głównym czynnikiem skłaniającym rolników do podejmowania działalności pozarolniczej jest chęć zdobycia dodatkowych dochodów. Dotyczy to głównie gospodarstw o niewielkim areale, które nie osiągają wystarczających wpływów finansowych z produkcji roślinnej i zwierzęcej. Motywacją mogą być również cele społeczne, które wynikają z potrzeby udzielania pomocy potrzebującym i mogą być realizowane w oparciu o walory jakimi dysponuje wieś. Podejście takie stało się źródłem nowego nurtu zwanego rolnictwem społecznym

Gospodarstwa opiekuńcze wykorzystują wyjątkowe terapeutyczne walory wsi i są odpowiedzią na potrzeby osób starszych, niepełnosprawnych, z demencją oraz tych, którzy są zagrożeni wykluczeniem społecznym. Gospodarstwa opiekuńcze mogą zapewnić godną opiekę osobom potrzebującym w środowisku, w którym spędzili całe życie. Mogą być także pomocą dla rodzin, które sprawują opiekę nad tymi osobami.

Impulsem do rozwoju gospodarstw opiekuńczych są z jednej strony zmiany demograficzne, czyli starzenie się społeczeństwa, a z drugiej przekonanie o konieczności rozwoju placówek świadczących usługi społeczne na poziomie lokalnym. Proces ten, zwany deinstytucjonalizacją, powinien wypełnić istniejącą obecnie lukę między opieką domową a instytucjonalną opieką całodobową. Dotychczasowe doświadczenia w zakresie polityki społecznej wskazują, że opieka dzienna świadczona w małych, „rodzinnych” grupach daje najlepsze rezultaty terapeutyczne.

Głównymi zaletami umiejscowienia gospodarstw opiekuńczych na wsi jest możliwość przebywania blisko natury i doświadczenia przyrody zmieniającej się wraz z rytmem pór roku, kontakt ze zwierzętami oraz możliwość wykonywania lekkich prac gospodarczych. Rodzinny charakter opieki pozwala na nawiązywanie relacji z innymi ludźmi i jest lekarstwem na najgorszą chorobę starości, czyli samotność. Z doświadczeń istniejących gospodarstw opiekuńczych wynika, że przynależność do grupy, wspólne przygotowywanie i spożywanie posiłków, a także wysiłek przy wykonywaniu prac gospodarczych pozwala odnaleźć nowy cel oso-

bom, które wcześniej były wykluczone z życia społecznego. Aby zapewnić warunki do agroturystyki (czyli terapii odbywającej się w obrębie gospodarstwa rolnego lub na terenach wiejskich), gospodarstwa rolne powinny prowadzić uprawy polowe, hodować własne warzywa i owoce oraz umożliwić kontakt ze zwierzętami gospodarczymi. Gospodarze muszą mieć czas na dodatkową działalność, nie mogą również być nastawieni na zysk jako jedyny cel prowadzonej działalności. Muszą być to osoby empatyczne, pełne zrozumienia dla osób, którym udzielana jest pomoc.

Gospodarstwa opiekuńcze w chwili obecnej działają na styku rolnictwa i opieki społecznej. Wymaga to stworzenia odrębnych aktów prawnych regulujących możliwości ich tworzenia i prowadzenia. Działania polegające na świadczeniu opieki w gospodarstwach rolnych podejmowane są od lat w wielu krajach europejskich np. w Holandii, Włoszech czy w Słowenii. W Polsce pierwszy model funkcjonowania gospodarstw opiekuńczych powstał w ramach projektu GROWID „Gospodarstwa opiekuńcze w rozwoju obszarów wiejskich wobec wyzwań demograficznych”, realizowanego przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie wraz z partnerami: Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie oraz Uniwersytetem Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. W ramach projektu opracowane zostały wytyczne dotyczące m.in. możliwych rozwiązań prawnych, przewidywanych wymagań wobec gospodarstw prowadzących „zieloną opiekę” oraz form ich finansowania. Ukończono prace badawcze, a obecnie prowadzone są międzyresortowe uzgodnienia w zakresie budowy systemu.

W Polsce gospodarstwa opiekuńcze działają na terenie województwa kujawsko-pomorskiego oraz lubuskiego. Podstawą ich funkcjonowania i finansowania są m.in. fundusze pochodzące z Unii Europejskiej, środki gminne oraz współpraca między instytucjami z zakresu pomocy społecznej, lokalnymi i regionalnymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz Wojewódzkimi Ośrodkami Doradztwa Rolniczego.

Osoby zainteresowane ideą gospodarstw opiekuńczych zapraszamy do zapoznania się z broszurą „Gospodarstwa opiekuńcze na obszarach wiejskich” opublikowaną na stronie www.wmodr.pl oraz kontaktu ze specjalistami Sekcji Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki.

Ogród malowany wrzosem

Wrzos jest symbolem nadchodzącej, barwnej jesieni i jedną z najbardziej lubianych jesiennych roślin w naszym kraju. Mimo szerokiego zasięgu geograficznego od zachodniej Syberii po północno-zachodnią Afrykę i powszechnego występowania w Polsce, do niedawna wrzos był rzadko spotykany w naszych ogrodach. Wynikało to najczęściej z problemów w ich uprawie, ponieważ wrzosa wymagają bardzo specyficznego siedliska.

Emilia Zajączkowska

Kierownik Zespołu Doradców w Gołdapi

W warunkach naturalnych wrzosa rosną na piaszczystych, suchych i skąpanych w słońcu polanach nizinnych i górskich oraz lekkich przepuszczalnych, próchnicznych glebach. W ogrodzie należy zapewnić im podobne stanowiska. Nie powinny być one narażone na okresowe zalewanie, ponieważ wrzosa nie tolerują nawet krótkotrwałego nadmiaru wody. Drugim, bardzo ważnym czynnikiem jest zapewnienie wrzosom podłoża o odczynie w zakresie pH 4,0-5,5.

Krzewinki produkowane w pojemnikach można sadzić praktycznie przez cały okres wegetacji, lecz najbardziej odpowiednią porą jest wiosna (marzec-kwiecień), oraz późne lato i początek jesieni (sierpień-październik). Rośliny sadzi się na głębokość o 2-3 cm niż niż rosły poprzednio. Rozstawa powinna wynosić 20-30 cm. Po posadzeniu powinno podlać się miękką, odstanną lub deszczową wodą. Należy zastosować ściółkę o odczynie kwaśnym (np. kora sosnowa, trociny lub igliwie), ponieważ silnie rozrastający się, ale płytki system roślin wymaga zabezpieczenia przed wysychaniem. Gruba warstwa ściółki opóźnia także zamarzanie gleby i ogranicza wzrost chwastów (należy pamiętać o tym, że wrzosa można odchwaszczać tylko ręcznie, ponieważ zastosowane narzędzia mogą uszkodzić górną, najaktywniej pobierającą wodę warstwę korzeni). Choć większość odmian jest odporna na mrozy, warto zabezpieczać rośliny na zimę.

Wrzosa to rośliny o małych wymaganiach pokarmowych. Wystarczającym zabiegiem będzie nawożenie roślin na wiosnę nawozem wieloskładnikowym o spowolnionym działaniu, lub nawozem do roślin kwasolubnych. Poza tym konieczne jest przycięcie roślin w kwietniu – usunięcie części pędu z przekwitłym kwiatostanem, po to, aby nadać kształt roślinie i zadbać o dobrą kondycję.

Uprawę wrzosów ułatwia posadzenie ich w większych grupach, zakładanie ogrodów wrzosowych lub posadzenie ich w skupiskach roślin kwasolubnych. Zapewnia to lepszą pielęgnację roślin, stwarza korzystny mikroklimat a także daje wyraźniejszy efekt dekoracyjny. W ogrodzie wrzosowym nie powinno też zabraknąć różaneczników i azalii. Bar-

dzo często sadzone też są drzewa i krzewy iglaste, np. pionowe formy jałowców. Z drugiej strony barwne wrzosowe kobierce stanowią doskonałe tło dla piennych odmian modrzewi czy świerków. Doskonałym uzupełnieniem wrzosów są trawy i turzyce.

Wrzosa oprócz rośliny o ogromnych walorach dekoracyjnych jest także rośliną leczniczą. Surowcem zielarskim jest ziele i kwiaty. Surowiec zawiera garbniki, olejki eteryczne, kwasy organiczne oraz sole mineralne z dużą zawartością krzemionki i potasu.

Preparaty z kwiatu wrzosu wykazują działanie przeciwdziałalne, moczopędne, przeciwreumatyczne i uspokajające ponadto hamują rozwój bakterii w przewodzie pokarmowym, pobudzają wydzielanie soków trawiennych działają rozkurczowo i moczopędnie.

Garbniki zawarte we wrzosach wykorzystywane są do leczenia chorób układu pokarmowego, a w szczególności biegunek i stanów zapalnych. Substancje gorzkie, które zawiera wrzosa usprawniają wydzielanie soków żołądkowych i żółci. Regulują apetyt i mają wpływ na wydzielanie soków trawiennych. Mają też działanie moczopędne, stosowane są między innymi do leczenia kamicy i innych schorzeń dróg moczowych oraz nerek. Wrzosa bywa też stosowany w chorobach reumatycznych i innych związanych z układem ruchowym, jak np. bóle stawowe, gościec oraz przy dolegliwościach skórnych – z uwagi na zawartość potasu i krzemu.

Z tą piękną i niezwykle dekoracyjną rośliną związane jest również mnóstwo wierzeń i zabobonów.

Szkoci na przykład uważają, że kolor wrzosu pochodzi od krwi przelanej w walkach klanowych, co związane jest z ich historią, a gałązka noszona przy sobie ma przynosić szczęście i chronić przed przelewem krwi i przemocą. Niektórzy Szkoci mówią, że białe wrzosa rosną tylko tam, gdzie krew nie została przelana. Natomiast w innych wierzeniach spanie na poduszce wypełnionej wrzosem ma sprowadzać prorocze sny. W wierzeniach Celtyckich palenie gałązek wrzosu i liści paproci ma sprowadzać deszcz, a w Irlandii wrzosa jest stosowany do wywoływania duchów.

Warto posadzić w swoim ogrodzie wrzosa. Nie tylko ze względów estetycznych ale również zdrowotnych. Miło jest także cieszyć oczy intensywnością i różnorodnością jesiennych barw.

Andrzejki – tradycje, które warto przypomnieć

Andrzejki, inaczej nazywane ostatkami, to zwyczaj hucznego świętowania przed adwentem, od dawna znany w polskim kalendarzu. Wieczór wróżb andrzejkowych zawsze obchodzono w wigilię świętego Andrzeja, w noc z 29 na 30 listopada.

Maria Kapuścińska

Starszy Specjalista Sekcji Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki

Pochodzenie andrzejkowych wróżb matrymonialnych nie jest do końca znane. Do Polski zwyczaj ten przywędrował w XVI wieku. Istnieje hipoteza, że ma związek z przedchrześcijańskimi obchodami ku czci zmarłych. Wierzono, że w okresie jesienno-zimowym dusze zmarłych łatwiej nawiązywały kontakt z żywymi ludźmi, a duchy bląkające się po ziemi w długie wieczory, posiadały nadprzyrodzone moce, dzięki którym mogły przed zainteresowanymi uchylić rąbka tajemnicy związanej z ich przyszłością. Ich obecność wzmacniała siłę wróżb, co sprawiało, że przepowiednie cieszyły się dużą popularnością oraz wiarygodnością. Żyjemy w czasach, w których dobra zabawa towarzyszy nam zarówno podczas rodzimych świąt, jak i tych zupełnie nam obcych, które przywędrowały do nas zupełnie niedawno, jak chociażby Halloween czy Walentynki. Andrzejki stały się powszechnie znane. To przede wszystkim okazja do dobrej zabawy. Warto też pamiętać o zwyczajach wywodzących się z rodzimej kultury oraz o zabawnych przysłowiach ludowych, które bawiły naszych przodków w ten andrzejkowy wieczór przez wiele wieków.

Przysłowia na andrzejki uatrakcyjniały zabawę i związane były przede wszystkim z przewidywaniem pogody:

- ❑ Miętko na Andrzeja, to niedobra nadzieja;
- ❑ Na świętego Andrzeja, trza kozucha, dobrodzieja;
- ❑ Gdy Andrzeja się zjawi, to i zimę postawi;
- ❑ Gdy Andrzeja zwiąże ziemię łyżkiem, to Katarzyna rzemyczkiem;
- ❑ Gdy w Andrzeja deszcz lub ślota, w grudniu drogi bez błota;
- ❑ Gdy święty Andrzeja ze śniegiem przybieży, sto dni śnieg na polu leży.

Popularne były także przysłowia związane z wróżbami andrzejkowymi:

- ❑ W dniu Andrzeja świętego, wypatruj we wróżbach ukochanego;
- ❑ Na noc św. Andrzeja dziewczkom z wróżb nadzieja;
- ❑ Święty Andrzeja Ci ukaże, co Ci los przyniesie w darze;
- ❑ Święty Andrzeja wróży szczęście i szybkie zamęście;
- ❑ Dziś cień wosku ci ukaże, co ci życie niesie w darze;
- ❑ Której but na progu stanie, pierwsza panna na wydanie.

Pomysłowość w wyszukiwaniu sposobów, aby poznać swoją przyszłość, zwłaszcza tę uczuciową, była ogromna. Na potrzeby andrzejkowej nocy powstało wiele wróżb. O niektórych dawno zapomniano, a niektóre bawią nas do dziś. Poznajmy kilka z nich.

- ❑ **Lanie wosku na wodę** – polega na roztopieniu wosku świecy, a następnie wylaniu go na zimną wodę. By magia wróżby była bardziej prawdziwa, roztopiony wosk należy łączyć z wodą przez dziurkę w kluczu. Należy pamiętać, by nie sto-

pić całej świecy. Niewielki jej kawałek należy zachować i zapalić. Gdy wyjmemy z wody stwardniały już wosk, możemy – w blasku świecy – zinterpretować kształt wosku, jaki powstał. Jego cień należy rzucić na ścianę, a jego kształt zdradzi nam czekającą nas przyszłość.

- ❑ **Wróżenie ze skórki z jabłka** – polega na obieraniu jabłka, tak by obierka była jak najdłuższa. Osobę, który wygra rywalizację, czeka dużo szczęścia w nadchodzącym roku. Następnie należy rzucić za siebie skórkę, której kształt podpowie rzucającemu, kim będzie jego wybranek. Zwyczajem, który towarzyszy tej wróżbie jest podarowanie obranego jabłka najbardziej lubianej osobie. Jeżeli przyjmie ona owoc, to znaczy, że odwzajemnia uczucia.
- ❑ **Wąż z butów lub marsz damskich butów** to zabawa polegająca na zebraniu od uczestniczek po jednym buciku. Buty ustawia się gęsiego, jeden za drugim, od ściany w kierunku drzwi. Następnie przestawia się je kolejno, tak by ostatni trafiał na miejsce pierwszego i tak do momentu aż jeden z nich dotrze do drzwi. Właścicielka zwycięskiego bucika jako pierwsza znajdzie swego wybranka i szybko wyjdzie za mąż.
- ❑ **Szczekanie psa** – ta wróżba andrzejkowa polegała na tym, że młode kobiety stanu wolnego wychodziły na podwórko i wybrana spośród nich panna mówiła słowa „Teraz ja”. Po tych słowach zalegała zupełna cisza, a wszyscy uczestnicy zastępaliby w oczekiwaniu. Ciszę dopiero przerywało szczekanie psa. Strona, z którego dobiegło szczekanie, wskazywała kierunek, skąd przybędzie upragniony. Sposób, w jaki szczekał pies, zwiastował kondycję przyszłego małżonka. Głośne i zdecydowane szczekanie zapowiada młodzieńca, skowyt – że mąż będzie chorowity, natomiast szczekanie chrapliwe – że narzeczony najprawdopodobniej będzie dużo starszy.

Andrzejki, zarówno dawniej, jak i dzisiaj, są doskonałą okazją do spędzenia czasu z najbliższymi, integracji, dobrej zabawy i pobudzenia naszej wyobraźni. Odgrywają znaczącą rolę w upowszechnianiu odświeżonych tradycji regionalnych.

Obecnie andrzejki to powszechne spotkania towarzyskie, często z tańcami, organizowane zarówno przez młodzież, jak i dorosłych, cieszące się ciągle dużym zainteresowaniem. Warto więc kultywować i rozpowszechniać tradycję tego jednego z najstarszych i najciekawszych polskich zwyczajów.

Źródła:

- Śliwerski Wojciech, *Andrzejki*, Warszawa 2008
- Adam Podgórski, Barbara Podgórska, *Andrzejki. Wróżby, zwyczaje, obrzędy, przepowiednie*, Warszawa 1016

SPRZEDAM:

- Sprzedam działkę w Szylenach koło Braniewa o powierzchni 0,8 ha. Nr działki 45. Kontakt 509 111 451.
- Drzewo 60 m³ liściaste oraz dąb i buk przetarty na stolarkę. Czesław Bertel, Rogiedle 8A, 11-135 Lubomino. Tel. 660 997 614.
- Sprzedam gospodarstwo rolne wraz z siedliskiem w m. Jeziorko (gm. Pieniężno) o powierzchni ok. 15 ha, stanowiącej łąki i pastwiska oraz stary las o pow. 1,20 ha. Istnieje możliwość kupna samej ziemi. Tel. 533 410 366.
- Sprzedam ciągnik Ursus 1614 rok 1993 stan bdb., ciągnik zetor 16245 rok 1997 przyczepa hw8011 wywrotka ładowność 10 ton przyczepa tandem wywrotka ładowność 12 ton, agregat talerzowy uprawowo siewny Vaderstadt rapid szer. 4 metry z nawozem rok 2005, opryskiwacz ciągnany pojemność 2500 litrów i 4000 litrów, ładowarkę teleskopową Merlo rok 2007, prasę do balotów Sipma 120x120 rok produkcji 2013, czyszczalnię Petkus. Tel. 500 419 229.
- Sprzedam łubin słodki i gorzki czyszczony w workach Big Bag. Tel. 500 419 229.
- Sprzedam ciągnik rolniczy Zetor 16245 rok prod. 1997, ciągnik rolniczy Ursus 1634 rok produkcji 1996, ciągnik rolniczy Ursus 1614 rok prod. 1993, opryskiwacz ciągnany pojemność 2000 l, szerokość 18 m, opryskiwacz ciągnany pojemność 4000 l, szerokość 24 m, ładowarka teleskopowa Merlo rok prod. 2007 wysokość 7 m, agregat uprawowo siewny Vaderstad Rapid talerzowy z nawozem, szerokość 4 m, rok prod. 2005, przyczepa tandem wywrotka Vaia ładowność 12 t, wywrot do tyłu. Tel. 500 419 229.
- Sprzedam jałówkę rasy Galloway wysokocielną, termin wycielenia 4.11.2021 r. Tel. 604 194 791
- Sprzedam czyszczalnię nasion dokładnego czyszczenia produkcji niemieckiej Petkus K-531 Gigant z sitami (30 szt. w cenie 70 zł/szt, sita w dobrym stanie) oraz instrukcją obsługi czyszczalni, możliwy transport, cena 6600 zł (mała negocjacja) woj. dolnośląskie, gmina Żmigród. Tel. 668 793 926.
- Sprzedam prasę do bel (produkcja WARFAMA), pług pięcioskibowy, Cyklop, rozrzutnik czteroosiowy, przetrząsarko-zgrabiarki siedmiorzędowe, przyczepę 4,5 tonową, przyczepę 6 tonową. Gamerki Wielkie, gm. Jonkowo, pow. olsztyński. Tel. 660 997 614.
- Sprzedam brony pięciopolowe, lej nawozowy, pług 2-skibowy, kultywator sprężynowy. Tel. 665 860 868.
- Sprzedam ziemię rolną 40 ha z zabudowaniami: dom, obora, stodoła, świnia, wiata, silosy 2szt. Tel. 506 406 035.
- Sprzedam gęsi tuluskie ze stad zachowawczych. Tel. 604 194 791.
- Sprzedam wycinak do kisonki, noże ruchome w 100% sprawny, cena 1990 zł. Tel. 601 392 805; 785 392 805.
- Działkę o powierzchni 1,00 ha w miejscowości Bobrowiec, gmina Braniewo. Cena do uzgodnienia. Tel. 603 678 540.
- Jarlice z dopłatami rasy kamieniecka długowłnista. Józef Nieścior, 11-041 Gutkowo 33. Tel. 797 286 383.
- Sprzedam kosiarkę rotacyjną, polska 3 letnia. Tel. 508 498 004.
- Gospodarstwo rolne w m. Wodukajmy (gm. Sępólno) o pow. 12 ha, w tym stary las 0,74 ha. W gospodarstwie znajdują się: dom 1-rodzinny parterowy z poddaszem użytkowym (72 m²), obora (253 m²), chlewnia (128 m²), 2 x garaż (35 m² i 42 m²). Istnieje możliwość kupna samego siedliska (budynki) usytuowane na pow. gruntów od 0,90 ha do 1,36 ha (jedna bądź dwie działki ewidencyjne) lub samej ziemi ornej w jednym kawałku 9,9 ha (2 działki ewidencyjne). Tel. 508 323 512.

- Sprzedam haki do wędzenia wędlin wykonane ze stali nierdzewnej przeznaczonej do kontaktu z żywnością. Tel. 508 908 069.
- Schładzalnik do mleka 650 l oraz ciągnik S-320. Tel. 513 661 525.
- Ciągnik PONAR 82A, rok pr. 2004 r., 3600 Mth, z TUREM bez osprzętu, zarejestrowany, ubezpieczony, pierwszy właściciel, cena 51 000 zł. Tel. 513 447 485.
- Ciągnik Case JX90 (2010) 3300 mtg tur (2011) bez osprzętu I wł. Stan bdb kupiony w kraju u dealera pełny serwis dokumentacja opony oryginał przód 70% tył 90% szerokie ogumienie komplet obciążników przód i tył cena 110 tys. zł, gm. Goldap. Tel. 600 096 165.
- Dużą przyczepę kempingową dwuosiową, ciągnik Same Antares II 130 KM Turbo. Rok produkcji 2000. Ciągnik cały w oryginalnie, sprawny. Stan bardzo dobry. Tel. 512 479 979.
- Rozrzutnik obornika 2-osiowy; siewnik do nawozów Piast (olejak); śrutownik bijakowy; ciągnik Zetor 6-cylindrowy z przednim napędem; pług Kverneland 4-skibowy; kosiarkę rotacyjną; żmijkę do zboża-4 metry lub dmucharkę do zboża; 2 przyczepy 3,5 tonowe do zboża; kombajn Bizon na szerokich kołach; owijkę do balotów. Tel. 55 244 81 89 (dzwonić wieczorem), gm. Lelkowo.
- Sprzedam: ciągnik Ursus 1614 sześciocylindrowy Turbo, zarejestrowany, stan bardzo dobry; przyczepę rolniczą D-50 zarejestrowaną, stan bardzo dobry; przyczepę kempingową, dwuosiową, dużą, sprowadzoną z Niemiec. Tel. 512 479 979.
- 2 działki rolne 15- i 30-arewe z warunkami zabudowy, maszty do ciągnika 3,5 m na tył do balotów, brony ciężkie zawieszane 4 polowe, rozsiewacz do nawozów, śrutownik, kultywator oraz kopaczkę gwiazdzistą 1-rzędową. Cena do uzgodnienia. Tel. 668 478 407.

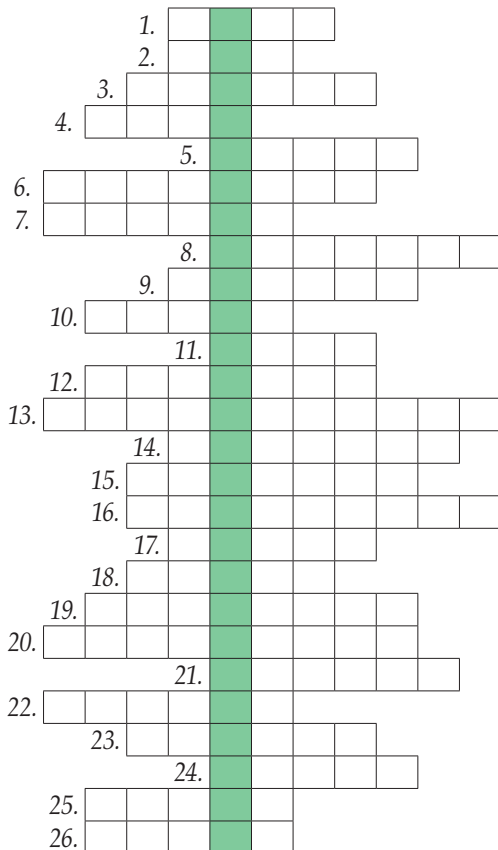
KUPIĘ:

- Kupię ciągnik Zetor, przystawkę do kukurydzy, siewnik do kukurydzy i rozsiewacz nawozu. Tel. 728 032 907.
- Kupię ciągnik Zetor Forterra, agregat uprawowy 3 m, formownicę do redlin ziemniaków i sadzarkę do ziemniaków talerzową. Tel. 795 807 728.
- Kupię Bizon Rekord, BS, Claas, sortownik do ziemniaków i pług obrotowy Kverneland famarol, siewnik zbożowy, agregat siewny i opryskiwacz ciągnany na kołach pilmet. Tel. 790 318 118.
- Kupię rozsiewacz wapna RCW Unia Brzeg, dmuchawę do zboża ssąco-tłoczącą pom augustów i przyczepę rolniczą. Tel. 511 924 809.
- Kupię prasę kostkującą, gm. Świątki. Tel. 516 168 355.
- Kupię ciągnik Zetor lub John Deere, przyczepę Pronar, rozsiewacz nawozu Brzeg, Amazone 1600l, sadzarkę talerzową do ziemniaków i kosiarko-rozdrabniacz. Tel. 795 807 728.
- Rozsiewacz Amazone, pług Kverneland Amarol 4-skibowy, opryskiwacz Pilmet ciągnany od 2-2,5 tys. l i kosiarkę bijakową. Tel. 511 924 809.
- Pług obrotowy, agregat siewny Zetor Forterra, felgi 38 cali Ursus, rozsiewacz 1600 l Bizon Record. Tel. 795 807 728.
- Ciągnik Zetor ok. 100 KM z przednim napędem, model 10540 lub Ursus 1224. Rozsiewacz do nawozów i przyczepę rolniczą. Pług Famarol wahadłowy lub pług obrotowy. Tel. 511 907 139.

INNE:

- Naprawa pękniętych bloków silników spalinowych. Pęknięcia płaszczy, dziury (dojazd do klienta, bez wyjmowania silnika, udzielanie gwarancji). Tel. 601 859 884; www.peklblok.pl

KRZYŻÓWKA

1. Może być także rydzowy
2. Legenda, podanie
3. Jesienna zmora ogrodników
4. Potocznie dozorca
5. Wydzielina z gruczołu mlekowego krowy
6. Na dnie puszek Pandory
7. Obowiązkowy element rządu końskiego
8. Dawniej młodzieniec
9. Przekształcony pęd podziemny przypominający korzeń
10. Stadnik
11. Bezzałogowy statek powietrzny
12. Jesienny owoc w silnie kolczastej, kulistej okrywie (kupułki)
13. Dział zoologii zajmujący się rybami
14. Grecka bogini płodności i rolnictwa
15. Niezbędne w kuźni
16. Społecznik
17. Zbroja ochraniająca korpus
18. Zamknięta warstwa społeczna
19. Wydzielanie mleka przez gruczoły mlekowe w piersiach
20. Duży, pasażerski statek
21. Posąg, obelisk
22. Serwis społecznościowy
23. Pracy, cywilny lub karny
24. Zapalany na mogile
25. Artysta uprawiający komedię
26. Komputerowy pirat

Wśród osób, które prześlą na adres redakcji prawidłowe rozwiązanie krzyżówki rozlosujemy trzy zestawy najnowszych publikacji WMODR z siedzibą w Olsztynie. Na rozwiązania czekamy do 30 listopada 2023 r. Adres: „Bieżące Informacje”, WMODR z siedzibą w Olsztynie, ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, z dopiskiem „krzyżówka”.

Adresy Zespołów Doradców:

- **BARTOSZYCE**, ul. Kętrzyńska 45A, tel. (89) 762 22 05
- **BRANIEWO**, ul. Kościuszki 118, tel. (55) 243 28 46
- **DZIAŁDOWO**, ul. Polna 6/20, kom. 665 890 160
- **ELBLĄG**, ul. Nowodworska 10B, tel. (55) 235 32 36
 - Pasłęk, ul. Bankowa 25, tel. (55) 248 55 04
- **EŁK**, ul. Zamkowa 8, tel. (87) 621 69 67
- **GIŻYCKO**, ul. Przemysłowa 2, tel. (87) 428 51 99
- **GOŁDAP**, ul. Wolności 20, tel. (87) 615 19 57
- **IŁAWA**, ul. Lubawska 3, tel. (89) 649 37 73
 - Lubawa, ul. Gdańska 26, tel. (89) 645 24 22
- **KĘTRZYN**, ul. Powstańców Warszawy 1 (budynek Społem), tel. (89) 751 30 93
- **LIDZBARK WARMIŃSKI**, ul. Krasickiego 1, tel. (89) 767 23 10
- **MRAĞOWO**, ul. Boh. Warszawy 7A/2
- **NOWE MIASTO LUBAWSKIE**, ul. Kazimierza Wielkiego 5, kom. 665 690 332
- **NIDZICA**, ul. Słowackiego 17, kom. 665 960 367
- **OLECKO**, Al. Zwycięstwa 10, kom. 665 910 617
- **OLSZTYN**
 - Biskupiec, ul. Niepodległości 4A, tel. (89) 715 22 59
- **OSTRÓDA**, Grabin 17, kom. 665 990 519
 - Morąg, ul. Dworcowa 13, tel. (89) 757 47 61
- **PISZ**, ul. Wojska Polskiego 33, kom. 695 990 247
- **SZCZYTNO**, ul. Józefa Narońskiego 2, kom. 665 892 933
- **WĘGORZEWO**, Plac Wolności 1B, tel. (87) 427 12 21

OGŁOSZENIA I REKLAMY W MIESIĘCZNIKU W 2022 r.

reklama na okładce kolor:

- II, III str. – 1 540 zł brutto
- IV str. – 1 845 zł brutto

reklama wewnątrz numeru kolor:

- format A4 – 1 230 zł brutto
- format 1/2 A4 – 770 zł brutto
- format 1/4 A4 – 615 zł brutto

artykuł sponsorowany format A4 – 923 zł brutto

wkładkowanie gotowych materiałów reklamowych:

- Kartka A4 lub A3 złożona do formatu A4 – 770 zł brutto
- Kartka A4 lub A3 złożona do formatu A4 od 2 do 8 stron – 1 540 zł brutto
- Kartka A3 złożona do formatu A4 od 8 do 16 stron – 2 306 zł brutto

Treść reklam wraz ze zleceniem i danymi do wystawienia faktury VAT, należy przestać do 15 dnia miesiąca poprzedzającego emisję reklamy. Redakcja nie odpowiada za treść zamieszczonych ogłoszeń i reklam.

Ogłoszenia drobne dla rolników zamieszczamy bezpłatnie!

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej

„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Operacja Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie realizowana we współpracy z Bank Żywności w Olsztynie pt.

DESIGN THINKING

-ZAPROJEKTUJ SWÓJ SUKCES

16 października 2023 r., Kuźnia Społeczna, ul. M. Kotańskiego 1

Celem operacji jest zwiększenie zainteresowania i przekazanie wiedzy oraz zbudowanie nowych kompetencji grupy docelowej z zakresu budowania swej przewagi konkurencyjnej na rynku, poprzez poznanie nowych, innowacyjnych metod projektowania ścieżki rozwoju dla usług czy produktów wg uniwersalnej dla wszystkich branż i specjalizacji – metody **Design Thinking**.

Efekty realizacji operacji:

- Przeszkolenie 30 rolników i mieszkańców obszarów wiejskich z zakresu stosowania metody Design Thinking przy planowaniu swej strategii marketingowej,
- Opracowanie co najmniej jednego pomysłu w formie prototypu rozwiązania problemu, który zostanie zdiagnozowany podczas szkolenia. Prototypy usług bądź produktów będą mogły zostać wdrożone do praktyki rolniczej po warsztacie, jako gotowe narzędzia pracy.
- Nabycie nowych kompetencji i umiejętności korzystania z metodologii procesowej Design Thinking.

Partner
Operacji:

Bank Żywności
w Olsztynie

Informacje i szczegóły realizacji operacji:

**Paulina Karaszkiwicz, WMODR, tel. kom. 665 881 262,
e-mail: p.karaszkiwicz@w-modr.pl**

BADANIE OPRYSKIWACZY

UMÓW SIĘ NA BADANIE

Diagnosta	Telefon	Obsługiwane powiaty	
Jerzy Bancewicz	697 632 064	Szczytno	N. Miasto Lubawskie
Arkadiusz Gęrdziński	665 992 220	Elbląg	Braniewo
Karol Siennicki	665 892 079	Elk	Węgorzewo
Grzegorz Jędrzejek	665 990 472	Działdowo	Olsztyn
Artur Jankowski	665 960 371	Nidzica	Olsztyn
Grzegorz Kasprowicz	665 920 536	Ilawa	Ostróda
Wojciech Staniszewski	697 632 492	Lidzbarsk Warm.	Bartoszyce
Emil Kobiela	695 990 251	Giżycko	Pisz
Maria Kapuścińska	665 892 311	Olecko	Gołdap
Czesława Orłowska-Staniszevska	665 910 634	Kętrzyn	Mragowo

► **KONTROLA** ► **KALIBRACJA** ► **ATESTACJA**

**Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z siedzibą w Olsztynie**

ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, tel. 89 535 76 84, fax 89 526 44 39
e-mail: sekretariat@w-modr.pl, www.wmodr.pl